

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ**

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΑΣΗΜΑΚΗΣ

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αττάλεω, 2023

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ**

ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ ΑΣΗΜΑΚΗΣ, Α.Μ.: 21045

Επιβλέπων: Βασίλειος Πανάγου, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής,
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στη Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.

Αιγάλεω, 2023

University of West Attica
School of Administration, Economic, and Social Sciences
Department of Accounting & Finance
M.Sc. in Public Economics and Policy

**THE CONTRIBUTION OF PUBLIC INVESTMENTS
TO THE ECONOMIC GROWTH OF THE COUNTRY
AFTER JOINING THE EUROZONE**

EFSTRATIOS ASIMAKIS, R.N.:21045]

Supervisor: Vasilios Panagou, Professor, University of West Attica,
Department of Accounting and Finance

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of West Attica in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public Economics and Policy

Aigaleo, Greece, 2023

Τίτλος εργασίας

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ**

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την 30/10/2023

A/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
1	Βασίλειος Πανάγου	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
2	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
3	Ανδρέας Αλεξόπουλος	Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος ΑΣΗΜΑΚΗΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ του ΙΩΑΝΝΗ, με αριθμό μητρώου 21045 φοιτητής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ & ΠΟΛΙΤΙΚΗ του Τμήματος ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ της Σχολής ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Ο Δηλών,

Ασημάκης Ευστράτιος

*** Ψηφιακή υπογραφή του επιβλέποντος αν έχει ζητηθεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα.**

Στην οικογένειά μου

Ευχαριστίες

Μέσω της διπλωματικής μου εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την Διευθύντρια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Καθηγήτρια, κα. Αλίνα Χύζ και τους εξαιρετους καθηγητές που συνετέλεσαν ώστε η παρακολούθηση των μαθημάτων να αποτελεί πηγή άντλησης γνώσεων και εμπειριών.

Ευχαριστώ ιδιαίτερω τον κ. Βασίλειο Πανάγου, Καθηγητή του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής, για την άμεση επικοινωνία, το ενδιαφέρον του και την συμβολή του σε όλη την διαδρομή της συγγραφής της, καθώς και τον Μιχαήλ Άγγελο Μιχαλόπουλο για την πολύτιμη καθοδήγησή του.

Θερμές ευχαριστίες στην κα Φανή Καραμήτσα και τους κους Δημοσθένη Βοιβόντα και Δημήτρη Παππά για την συμμετοχή τους και τη συμβολή τους στην παρούσα έρευνα.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου για την συνεχή στήριξη και υπομονή, όλο αυτό το χρονικό διάστημα της διάρκειας του Μεταπτυχιακού προγράμματος

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΖΩΝΗ

Περίληψη

Οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν ένα από τα βασικότερα θέματα στην οικονομική βιβλιογραφία που συνδέεται στενά με τα θέματα της οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης. Με την παρούσα εργασία διερευνάται ο ρόλος των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στη διαδικασία μεγέθυνσης της οικονομίας της χώρας μας, εστιάζοντας στην περίοδο μετά την ένταξή της στην Ευρωζώνη το 2000.

Ειδικότερα, εξετάζεται η επίδραση που έχουν οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις στην εξέλιξη του ΑΕΠ και συγκρίνεται η επιρροή αυτή σε σχέση με την επίδραση που ασκούν στο μακροοικονομικό αυτό μέγεθος οι δαπάνες για ιδιωτικές επενδύσεις και για κατανάλωση. Διερευνώνται οι επιπτώσεις των διαφόρων κρίσεων που αντιμετώπισε η οικονομία μας την τελευταία εικοσαετία (κρίση χρέους, πανδημία covid-19) στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και συνολικά στο ΑΕΠ, καθώς και η μελλοντική εξέλιξη της συμβολής των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στη μεγέθυνση του ΑΕΠ εντός ενός νέου οικονομικού πλαισίου, όπως αυτό διαμορφώνεται μετά την ενεργειακή κρίση και τις συνέπειες του πολέμου στην Ουκρανία.

Η έρευνα βασίζεται στα δεδομένα που αφορούν το βασικό μακροοικονομικό μέγεθος της χώρας κατά την χρονική περίοδο 2000-2022, ενώ στηρίζεται στην ανάπτυξη ενός κατάλληλου οικονομετρικού υποδείγματος καθώς και στην πραγματοποίηση συνεντεύξεων με διοικητικά στελέχη που εμπλέκονται στη διαδικασία κατάρτισης και υλοποίησης δράσεων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Σημαντικοί Όροι: [Δημόσιες Επενδύσεις, ΑΕΠ, Οικονομική μεγέθυνση, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, κρίση χρέους, πανδημία covid-19]

THE CONTRIBUTION OF PUBLIC INVESTMENTS TO THE ECONOMIC GROWTH OF THE COUNTRY AFTER JOINING THE EUROZONE

Abstract

Public investments are one of the main topics in the economic literature that is closely related to the issues of economic growth and development. This paper investigates the role of public investment expenditures in the growth process of our country's economy, focusing on the period after its entry into the Eurozone in 2000.

In particular, it examines the effect that public investment expenditures have on the evolution of GDP and compares this influence in relation to the effect that private investment and consumption expenditures have on this macroeconomic dimension. The effects of the various crises faced by our economy in the last twenty years (debt crisis, covid-19 pandemic) on public investment spending and overall GDP are investigated, as well as the future evolution of the contribution of public investment spending to GDP growth within of a new economic framework, as it is being shaped after the energy crisis and the consequences of the war in Ukraine.

The research is based on the data concerning the main macroeconomic size of the country during the time period 2000-2022, while it is based on the development of an appropriate econometric model as well as on conducting interviews with administrative officers involved in the process of preparing and implementing actions of the Public Investment Program.

Keywords: [Public Investments, GDP, Economic growth, Public Investment Program, debt crisis, covid-19 pandemic]

Περιεχόμενα

Περίληψη

Abstract

Κατάλογος Πινάκων

Κατάλογος Διαγραμμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Έννοια και περιεχόμενο του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

1.1 Εισαγωγή	3
1.2 Τι είναι δημόσια επένδυση	3
1.3 Χρησιμότητα δημοσίων επενδύσεων	5
1.4 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	9
1.5 Πηγές χρηματοδότησης και περιεχόμενο του ΠΔΕ	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΕΠ και Οικονομική Μεγέθυνση

2.1 Εισαγωγή	14
2.2 Συστατικά μέρη του ΑΕΠ – Υπολογισμός	14
2.3 Έννοια της Οικονομικής Μεγέθυνσης	17
2.4 Διαφορές Οικονομικής Μεγέθυνσης και Ανάπτυξης	21
2.5 Εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδος μετά την ένταξη στην Ευρωζώνη	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Επίδραση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στην εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδας ως μέλος της ευρωζώνης

3.1 Εισαγωγή	28
3.2 Δημόσιες επενδύσεις στην Ευρωζώνη	28
3.3 Έρευνες για συμβολή των δημοσίων επενδύσεων στην ανάπτυξη	33
3.4 Ανάπτυξη Οικονομικού Υποδείγματος	36
3.5 Ανάλυση δεδομένων - Εκτίμηση αποτελεσμάτων	38
3.6 Συμπεράσματα	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Διερεύνηση επιπτώσεων της κρίσης χρέους και της πανδημίας covid-19 στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και στο ΑΕΠ – Μελλοντικές εξελίξεις	
4.1 Εισαγωγή	46
4.2 Επιπτώσεις της κρίσης χρέους στις δαπάνες του ΠΔΕ	47
4.3 Επιπτώσεις της πανδημίας covid-19 στις δαπάνες του ΠΔΕ	54
4.4 Μελλοντικές εξελίξεις στο νέο οικονομικό πλαίσιο	61
4.5 Τελικά συμπεράσματα της έρευνας	67
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80

Κατάλογος Πινάκων

1.1 πληρωμές ΠΔΕ ανά έτος 2000-2022	10
3.1 coefficients (εκτίμηση συντελεστών των ανεξάρτητων μεταβλητών)	39
3.2 ANOVA του μοντέλου	40
3.3 Model Summary	40
3.4 Συσχετίσεις των μεταβλητών (correlations)	41
4.1 Συνοπτική παρουσίαση πληρωμών covid 19 κατ έτος	55
4.2 Συνοπτική παρουσίαση πληρωμών Ουκρανικού κατ έτος	62
4.3 Εκτιμήσεις δαπανών ΠΔΕ 2024-2027	64

Κατάλογος Διαγραμμάτων

1.1 Δαπάνες ΠΔΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ	10
2.1 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου στην Ελλάδα	17
2.2 Εξέλιξη του ΑΕΠ της χώρας από το 2000 έως το 2022	24
2.3 Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της χώρας από το 2000 έως το 2022	24
2.4 Κύριες συνιστώσες διάρθρωσης του ΑΕΠ (μέθοδος της δαπάνης)	26
3.1 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου των χωρών μελών της ευρωζώνης	32
3.2 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου Ελλάδας, Ε.Ε., ευρωζώνης ως % του ΑΕΠ	32
3.3 Ρυθμοί μεγέθυνσης ΑΕΠ Ελλάδας, Ε.Ε και ευρωζώνης	33
3.4 Histogram	42
3.5 PP Plot	42
3.6 scatterplot	43
4.1 Δαπάνες για δράσεις covid 19 ανά φορέα χρηματοδότησης	55
4.2 ΕΛΣΤΑΤ – ποσοστό ανεργίας ετών 2020-2022	60
4.3 Δαπάνες αντιμετώπισης Ουκρανικού ανά φορέα χρηματοδότησης	63

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούσαν πάντα ένα σημαντικό κομμάτι της οικονομικής βιβλιογραφίας και αντικείμενο αντιπαραθέσεων αρκετών οικονομολόγων για τη συμβολή που παρέχουν στην ανάπτυξη μιας οικονομίας σε σχέση πάντα με τις ιδιωτικές επενδύσεις.

Η παρούσα εργασία έχει ως βασικό σκοπό αρχικά να προσεγγίσει τον τομέα της χρηματοδότησης των δημοσίων επενδύσεων στην χώρα μας και να διερευνήσει τον αντίκτυπό της στην οικονομική μεγέθυνση, εξετάζοντας εμπειρικά μια περίοδο είκοσι δύο ετών (από το 2000 έως το 2022) που συμπίπτουν χρονικά με την περίοδο κατά την οποία η χώρα μας εντάχθηκε στην ευρωζώνη και λειτουργεί ως μέλος αυτής.

Σε δεύτερο στάδιο διερευνώνται οι επιπτώσεις των διαφόρων κρίσεων που αντιμετώπισε η χώρα την τελευταία 20ετία (κρίση χρέους, πανδημία covid-19), όσον αφορά την επίδραση στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και συνολικά στο ΑΕΠ ενώ διερευνώνται οι μελλοντικές εξελίξεις της συμβολής των δημοσίων επενδύσεων στη μεγέθυνση του ΑΕΠ στο νέο οικονομικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί μετά την ενεργειακή κρίση καθώς και τις επιπτώσεις της Ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία.

Στο 1ο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στην έννοια της δημόσιας επένδυσης, στη χρησιμότητά τους και τα οφέλη που αυτές προσδίδουν στην οικονομία μιας χώρας. Παρουσιάζεται ο ρόλος του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων ως εργαλείο άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής, το περιεχόμενό του και οι πηγές χρηματοδότησής του.

Στο 2ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην έννοια του ΑΕΠ, στα συστατικά του μέρη και στον τρόπο με τον οποίο αυτό υπολογίζεται. Γίνεται αναφορά στις έννοιες της οικονομικής μεγέθυνσης και της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και στις διαφορές που αυτές έχουν. Επίσης, παρουσιάζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ της χώρας μας για την περίοδο μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και οι βασικοί παράγοντες που συνέβαλλαν στην εξέλιξη αυτή.

Στο 3ο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ρόλο που διαδραματίζουν οι δημόσιες επενδύσεις στο αυστηρό δημοσιονομικό πλαίσιο της ευρωζώνης. Γίνεται μια παρουσίαση σχετικών ερευνών που διεξήχθησαν είτε στην Ελλάδα είτε στο εξωτερικό, οι οποίες μελέτησαν τη συμβολή των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη. Στη συνέχεια, μέσω της ανάπτυξης κατάλληλου οικονομετρικού

υποδείγματος μελετούμε την επίδραση που έχουν οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας μας την περίοδο μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και παρουσιάζουμε τα σχετικά αποτελέσματα.

Στο 4ο κεφάλαιο γίνεται διερεύνηση των επιπτώσεων της κρίσης χρέους και της πανδημίας covid-19 στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις, καθώς και της μελλοντικής εξέλιξης της συμβολής των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στη μεγέθυνση του ΑΕΠ στο νέο οικονομικό πλαίσιο όπως αυτό διαμορφώνεται μετά την ενεργειακή κρίση και τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία. Τέλος, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Έννοια και περιεχόμενο του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

1.1 Εισαγωγή

Είναι γεγονός πως στις μέρες μας οι επενδύσεις (τόσο οι δημόσιες όσο και οι ιδιωτικές) αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα μεγέθη μιας οικονομίας, στο οποίο όλες οι χώρες (είτε κατατάσσονται στις αναπτυγμένες είτε στις αναπτυσσόμενες) αποδίδουν ιδιαίτερα μεγάλη σημασία. Η σημασία που τους αποδίδεται έχει να κάνει με το ρόλο των επενδύσεων στη διαμόρφωση του βασικού προσδιοριστικού παράγοντα του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (Α.Ε.Π.). Οι τομείς, τόσο των δημοσίων όσο και των ιδιωτικών επενδύσεων διακρίνονται σε διαφορετικούς άξονες πολιτικής (όπως τα αναπτυξιακά προγράμματα, τα ευρωπαϊκά προγράμματα, καθώς και τα προγράμματα στήριξης ορισμένων στρατηγικών επενδύσεων). Επίσης είναι κοινά παραδεκτό ότι οι δημόσιες επενδύσεις συμβάλλουν ισχυρά στην αύξηση της παραγωγικότητας μιας οικονομίας, ενώ εξίσου σημαντικά είναι και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που έχουν για τη συνολική ζήτηση και το ΑΕΠ. Επιπλέον, οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούσαν διαχρονικά ένα από τα σημαντικότερα θέματα στην οικονομική βιβλιογραφία που συνδέεται στενά με τα θέματα της οικονομικής μεγέθυνσης ή και της ανάπτυξης. Στη σύγχρονη πραγματικότητα και υπό το πρίσμα ενός ταχύτατα εξελισσόμενου διεθνούς σκηνικού οικονομικών αβεβαιοτήτων, τα θέματα των δημοσίων επενδύσεων επανήλθαν δυναμικά στην επικαιρότητα κυρίως με την προσδοκία ότι πρέπει να διερευνηθεί ένας τρόπος με τον οποίο θα γίνει δυνατό να καταστούν μοχλός για την οικονομική ανάκαμψη.

1.2 Τι είναι δημόσια επένδυση

Ως δημόσια αναφέρεται μια επένδυση που πραγματοποιείται από το δημόσιο τομέα, δηλαδή την κυβέρνηση και τις δημόσιες αρχές, σε έργα και προγράμματα που έχουν δημόσιο συμφέρον. Σκοπός της δημόσιας επένδυσης είναι να προωθήσει την ανάπτυξη και τη βελτίωση της υποδομής της χώρας, να δημιουργήσει θέσεις εργασίας,

να προάγει την καινοτομία, να ενισχύσει την οικονομία συνολικά και να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των πολιτών.

Σύμφωνα με έναν από τους επικρατέστερους ορισμούς οι δημόσιες επενδύσεις ορίζονται ως ο συνολικός ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ο οποίος διενεργείται από τους φορείς της Γενικής Κυβέρνησης (Mehrotra & Valila, 2006). Στην Ελλάδα, μέσω των Εθνικών Λογαριασμών που παράγονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και οι οποίοι περιγράφουν ποσοτικά τους οικονομικούς δείκτες εντός μιας καθορισμένης χρονικής περιόδου, δύναται να υπολογισθεί η συνεισφορά των δημοσίων επενδύσεων στον συνολικό σχηματισμό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Ένας δεύτερος βασικός ορισμός των δημοσίων επενδύσεων αναφέρεται σε όλες εκείνες τις πάγιες και άυλες επενδυτικές δραστηριότητες του Δημοσίου οι οποίες διενεργούνται μέσα στα πλαίσια της ακολουθούμενης επενδυτικής και γενικότερης οικονομικής πολιτικής και σκοπό έχουν την αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος προς όφελος γενικά του κοινωνικού συνόλου (Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης, 2013).

Σύμφωνα με τον παραπάνω ορισμό, το Κράτος αναλαμβάνει να καλύψει δαπάνες για υποδομές, προμήθειες υλικών αγαθών και υπηρεσιών, έρευνες και μελέτες, καθώς και διοικητικά έξοδα που σύμφωνα με την επενδυτική πολιτική συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη. Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να περιλαμβάνουν την κατασκευή ή αναβάθμιση δημοσίων υποδομών, όπως δρόμων, γεφυρών, αεροδρομίων, λιμένων, σχολείων και νοσοκομείων. Επίσης, μπορούν να στοχεύουν στην υποστήριξη και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, την έρευνα και ανάπτυξη, την εκπαίδευση και την κατάρτιση των εργαζομένων, καθώς και σε προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας και περίθαλψης.

Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν επίσης να βοηθήσουν στην προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων σε μια χώρα, καθώς η βελτίωση της υποδομής και των δημοσίων υπηρεσιών καθιστά τη χώρα πιο ελκυστική για τους επενδυτές. Ας σκεφτούμε για παράδειγμα πως οι δρόμοι παρέχουν πρόσβαση σε απομακρυσμένες περιοχές καθιστώντας δυνατές τις ιδιωτικές επενδύσεις. Έμμεσα, το χαμηλό κόστος της μεταφοράς αυξάνει τις οικονομίες κλίμακας, την παραγωγικότητα και συνεπώς την ανάπτυξη τόσο σε τοπικό όσο και σε συνολικό επίπεδο. Η εκτίμηση των διενεργούμενων επενδύσεων από το Κράτος δεν παρουσιάζει δυσκολίες όπως εκείνη των ιδιωτικών επενδύσεων, διότι οι δαπάνες τόσο σε κεντρικό επίπεδο όσο και σε

τοπικό είναι προγραμματισμένες, εύκολα τεκμηριωμένες και ελεγχόμενες (Σαραντίδης, 1990).

Οι πόροι για τις δημόσιες επενδύσεις προέρχονται συνήθως από τα κρατικά ή δημόσια έσοδα, όπως φόροι, τέλη ή δάνεια που λαμβάνονται από τις χρηματοδοτικές αγορές. Ωστόσο, οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να διαχειρίζονται προσεκτικά και να συνοδεύονται από αποτελεσματική δημόσια διακυβέρνηση, ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική χρήση των πόρων και η αποφυγή της διαφθοράς. Σύμφωνα με μελέτη που διενεργήθηκε πρόσφατα (Miyamoto, et al., 2018), οι χώρες με ισχυρή δημόσια διοίκηση επιτυγχάνουν καλύτερα αποτελέσματα από τις δημόσιες επενδύσεις σε σχέση με χώρες με ασθενέστερη δημόσια διοίκηση. Στις μεν πρώτες οι αυξημένες δημόσιες επενδύσεις οδηγούν σε υψηλότερη παραγωγή, αυξάνοντας την απόδοση των εσόδων και αντισταθμίζοντας μέρος της αύξησης του ελλείμματος, ενώ στις δεύτερες είναι πιο πιθανό η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων να αυξήσει το λόγο χρέους προς ΑΕΠ.

Οι αναποτελεσματικότητες από τις δημόσιες επενδύσεις μπορεί να προκύψουν είτε από κακή επιλογή και υλοποίηση έργων, είτε από σπατάλες και διαρροές πόρων (Dabla-Noris, et al., 2012). Οι αποδόσεις των ιδιωτικών επενδύσεων με τη σειρά τους μειώνονται από την έλλειψη συμπληρωματικών δημοσίων εισροών, ενώ μια σημαντική κλιμάκωση των δημοσίων επενδύσεων σε ένα αδύναμο θεσμικό περιβάλλον διατρέχει τον κίνδυνο να υπονομεύσει τα αναπτυξιακά οφέλη και τις προοπτικές για τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών και του χρέους.

1.3 Χρησιμότητα δημοσίων επενδύσεων

Οι δημόσιες επενδύσεις συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και αποτελούν ένα ελεγχόμενο μέσο της βραχυχρόνιας καθώς και της μακροχρόνιας οικονομικής πολιτικής της. Πιο συγκεκριμένα, η εκάστοτε πολιτική εξουσία επιλέγει να επενδύσει στους τομείς εκείνους της παραγωγικής δραστηριότητας που θεωρεί ότι θα συμβάλλουν τα μέγιστα στους αναπτυξιακούς σκοπούς που αυτή έχει θέσει (European Parliament, 1999).

Οι δημόσιες επενδύσεις έχουν πολλές χρησιμότητες και συμβάλλουν όπως αναφέραμε στην οικονομική ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων. Ορισμένες από τις κύριες χρησιμότητες των δημοσίων επενδύσεων περιλαμβάνουν:

1) Υποδομές: Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη και τη συντήρηση υποδομών όπως οδοί, γέφυρες, αεροδρόμια, λιμάνια, σιδηροδρομικά δίκτυα και δίκτυα τηλεπικοινωνιών. Αυτό συμβάλλει στη βελτίωση των μεταφορικών συστημάτων, της ενεργειακής υποδομής και των υπηρεσιών τηλεπικοινωνιών, προωθώντας την οικονομική ανάπτυξη και τη συνδεσιμότητα μεταξύ περιοχών.

2) Εκπαίδευση και έρευνα: Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, την ανάπτυξη επιστημονικής έρευνας και την προώθηση της καινοτομίας. Αυτό δημιουργεί ευκαιρίες για την απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων, την μείωση της ανεργίας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας.

3) Υγεία και κοινωνική πρόνοια: Τα δημόσια κεφάλαια μπορούν να επενδυθούν στον τομέα της υγείας, παρέχοντας καλύτερη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, νοσοκομεία και ιατρικά κέντρα. Επίσης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παροχή κοινωνικής πρόνοιας όπως προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης, στήριξη για τη φτώχεια και την ανεργία και βελτίωση της προστασίας των ευάλωτων ομάδων.

4) Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη: Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να στοχεύουν στην προστασία του περιβάλλοντος, τη βελτίωση της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό μπορεί να συμπεριλάβει την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την προστασία της βιοποικιλότητας, την ανακύκλωση και τη βελτίωση της υδροδότησης και αποχέτευσης.

Η σπουδαιότητα και χρησιμότητα των δημοσίων επενδύσεων αυξάνεται ιδιαίτερα όταν η οικονομία μιας χώρας παρουσιάζει επιβράδυνση ή ακόμη και ύφεση. Οι δημόσιες επενδύσεις μπορούν να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας, να ενισχύσουν την κατανάλωση και να προωθήσουν την οικονομική ανάκαμψη σε τέτοιες περιόδους. Επιπλέον, μπορούν να έχουν θετικά κοινωνικά αποτελέσματα, όπως η μείωση της ανισότητας και η βελτίωση της πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες.

Έχει παρατηρηθεί και είναι αποδεκτό ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στις επενδύσεις (συνολικά) και στην οικονομική μεγέθυνση. Σε περιόδους ύφεσης παρατηρείται ανασχεση της ιδιωτικής επενδυτικής δραστηριότητας, κατά συνέπεια οι δημόσιες επενδύσεις είναι αυτές που συγκρατούν τον ρυθμό πτώσης (ύφεσης) της οικονομίας. Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, για να επιτύχει μια οικονομία θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης και να εισέλθει σε έναν ανοδικό κύκλο (σε αντίθεση με

έναν κύκλο χαμηλής ανάπτυξης ή στασιμότητας), θα πρέπει να πετύχει τριπλάσιο έως τετραπλάσιο ρυθμό επενδύσεων (ιδιωτικών και δημοσίων) (Κορρές, et al., 2013).

Σε περιόδους υπερθέρμανσης της οικονομίας (υψηλός ρυθμός ανάπτυξης με ενδείξεις για αύξηση του πληθωρισμού), η πολιτική εξουσία δύναται να μειώσει την ένταση των δημοσίων επενδύσεων, ώστε να εξομαλυνθεί και σταθεροποιηθεί η πορεία των οικονομικών μεγεθών (συγκράτηση και έλεγχος του πληθωρισμού) σε συνδυασμό με την εφαρμογή και άλλων μέσων (νομισματικής πολιτικής από την κεντρική τράπεζα).

Οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν έναν από τους βασικούς μοχλούς άσκησης ενεργού δημοσιονομικής πολιτικής. Στο βαθμό που οι αυτόματοι σταθεροποιητές κρίνονται ανεπαρκώς αποτελεσματικοί μπορούν να συμβάλλουν στην τόνωση της ενεργού ζήτησης, (Begg, et al., 2006).

Κοινός τόπος στην οικονομική θεωρία είναι ότι η μέση επίδραση των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι σημαντική. Οι δημόσιες επενδύσεις συνιστούν βασικό μέσο της περιφερειακής πολιτικής και αποτελούν το όχημα για την ενίσχυση της συνοχής και την μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ψυχάρης, et al., 2021)

Σε άρθρο του ο Stiglitz (Stiglitz, 2016), τονίζει και την διάσταση των εισοδηματικών ανισοτήτων, αναφέροντας πως οι δημόσιες επενδύσεις είναι χαμηλότερες σε χώρες με υψηλές ανισότητες. Υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές, τεχνολογία και εκπαίδευση θα αναζωογονούσαν την ζήτηση και θα μπορούσαν να επιτύχουν ένα ποσοστό άμβλυνσης των ανισοτήτων.

Θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες επιβεβαιώνουν και υπογραμμίζουν τη θετική σχέση μεταξύ των επενδύσεων σε δημόσιες υποδομές υψηλής ποιότητας και της παραγωγικότητας όλης της οικονομίας. Επίσης έχει υποστηριχθεί και αποδειχθεί ότι μια αύξηση των δημοσίων επενδύσεων αυξάνει την παραγωγή βραχυπρόθεσμα, με την ενίσχυση της συνολικής ζήτησης και μακροπρόθεσμα, με την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας, εφοδιάζοντάς την με υψηλότερο απόθεμα υποδομής, ενώ επίσης μειώνει και την ανεργία. Μια αύξηση των παραγωγικών δημοσίων επενδύσεων που χρηματοδοτείται από χρέη ή έσοδα συνεπάγεται σημαντικά μεγαλύτερα βραχυπρόθεσμα κέρδη παραγωγής σε σύγκριση με μια αύξηση των επενδύσεων που χρηματοδοτούνται με περικοπή άλλων δημοσίων δαπανών (DeJong, et al., 2017). Οι μακροπρόθεσμες θετικές επιπτώσεις στο προϊόν της οικονομίας και ο αντίκτυπος στα δημόσια οικονομικά εξαρτώνται από την αποτελεσματικότητα των

επενδύσεων και την παραγωγικότητα του δημοσίου κεφαλαίου. Εάν αυτές είναι χαμηλές, η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων συνδέεται με μεγαλύτερη επιδείνωση των προοπτικών για το χρέος και λιγότερο επίμονα κέρδη παραγωγής. Η αναζήτηση της επιστημονικής κοινότητας για τεκμηρίωση της θεωρητικής σχέσης δημοσίων επενδύσεων και ανάπτυξης στοχεύει διαχρονικά, καταρχήν στον προσδιορισμό των παραγόντων που την επηρεάζουν, κυρίως όμως στην διερεύνηση των τρόπων και διαδικασιών που θα οδηγήσουν τις δημόσιες επενδύσεις να λειτουργήσουν προωθητικά, αν όχι καταλυτικά στην ανάπτυξη.

Το θεωρητικό ενδιαφέρον για τις δημόσιες επενδύσεις πως μπορούν να χρησιμεύσουν ως αναπτυξιακό εργαλείο επανακάμπτει τα τελευταία χρόνια. Μετά από μια μεγάλη χρονική περίοδο κατά την οποία υπήρξε περιορισμός τους εξαιτίας της επικράτησης των φιλελεύθερων απόψεων, έρχονται οι απόψεις του D. A. Aschauer, ο οποίος με εκτενή άρθρα και μελέτες (Aschauer, 1989) υποστηρίζει ότι οι δημόσιες επενδύσεις (λαμβάνοντας υπόψη και το γενικό μακροοικονομικό περιβάλλον) επιδρούν θετικά κατά κύριο λόγο στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, προάγοντας τις ιδιωτικές επενδύσεις. Με τον τρόπο αυτό αποδεικνύει ότι η μείωση των δημοσίων επενδύσεων υπονομεύει στην ουσία την παραγωγικότητα της οικονομίας, ασκώντας έμμεσα κριτική στον οικονομικό νεοφιλελευθερισμό και στις εφαρμοζόμενες πρακτικές του (Aschauer, 1993). Σύγχρονες εμπειρικές έρευνες και μελέτες, στο πλαίσιο δράσης Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών που δραστηριοποιούνται στα θέματα δημόσιων πολιτικών, δείχνουν ότι βασικοί παράγοντες που σχετίζονται με την επίδραση των δημοσίων επενδύσεων στην ανάπτυξη είναι ο τομέας στον οποίο πραγματοποιείται η επένδυση, τα χαρακτηριστικά της οικονομίας στην οποία υλοποιείται και η χρονική συγκυρία.

Το ενδιαφέρον των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών που επανέφεραν στη συζήτηση το θέμα των δημοσίων επενδύσεων και της επίδρασής τους στην οικονομική ανάπτυξη μετά την οικονομική κρίση, έχει ως βασικό κίνητρο την αναζήτηση επιλογών και πολιτικών που θα τις καταστήσουν στη σημερινή πραγματικότητα, μοχλό για την οικονομική ανάκαμψη (International Monetary Fund, 2014). Στο πλαίσιο αυτό μελετώνται και προτείνονται συγκεκριμένα μείγματα πολιτικής που θα μπορούσαν τεκμηριωμένα να ευνοήσουν, μέσω των δημοσίων επενδύσεων, την αναπτυξιακή διαδικασία χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα του χρέους. Σύμφωνα με μελέτη (Berg, et al., 2012) εάν η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων είναι μικρή σε σχέση με το μέγεθος της οικονομίας ο κίνδυνος δυσχέρειας του χρέους είναι μικρός. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να μεγαλώνει όσο μεγαλώνουν οι επενδύσεις.

1.4 Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) αποτελεί για το Κράτος ίσως το σημαντικότερο μέσο με το οποίο ασκεί την οικονομική και κοινωνική του πολιτική που σκοπό έχει να προωθήσει την ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας. Οι ενέργειες και οι δράσεις που εντάσσονται στο ΠΔΕ εγκρίνονται από το αρμόδιο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών κατόπιν των προτάσεων που υποβάλλουν οι αρμόδιοι Φορείς.

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων συνιστά το διάδοχο σχήμα του Προγράμματος Ανασυγκρότησης της μετά το β Παγκόσμιο Πόλεμο περιόδου 1948-1952, ήτοι του προγράμματος κατασκευής διαφόρων δημοσίων έργων υποδομής που έγιναν με κεφάλαια του σχεδίου Μάρσαλ.

Το ΠΔΕ άρχισε να εφαρμόζεται κατά την προσπάθεια ανασυγκρότησης της μεταπολεμικής Ελλάδας από το 1952 με την ψήφιση του Νόμου 2212/1952 «Περί αναγραφής εις τον Κρατικό Προϋπολογισμό από του οικονομικού έτους 1952-1953 και εφεξής πιστώσεων δια δαπάνες προβλεπόμενες υπό Συμβάσεων Έργου Δ.Ο.Σ και Ο.Κ.Α. εις βάρος των κεφαλαίων της Ανασυγκροτήσεως». Ο Νόμος 2212/1952 προέβλεπε την κατάρτιση ειδικού Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων, εξουσιοδοτώντας τους αρμόδιους Υπουργούς του τότε Υπουργείου Συντονισμού και Οικονομικών να ρυθμίσουν όλα τα ζητήματα που αφορούσαν στην πραγματοποίηση, δικαιολόγηση και πληρωμή των σχετικών δαπανών μέσω έκδοσης σχετικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης.

Τα θέματα του προϋπολογισμού των δημοσίων επενδύσεων καθορίζονται σήμερα από τις διατάξεις του Νόμου 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις». Το θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο των δημοσίων επενδύσεων περιλαμβάνει περισσότερους από 120 Νόμους, Προεδρικά Διατάγματα, Κανονιστικές και Υπουργικές Αποφάσεις, καθώς και μερικές δεκάδες θεσμικά κείμενα (πχ εγκυκλίους κλπ) και επιμέρους διατάξεις που είναι διάσπαρτες σε πολλά νομοθετήματα.

Οι ετήσιες πιστώσεις για την εκτέλεση του ΠΔΕ περιλαμβάνονται σε ειδικό πίνακα του Κρατικού Προϋπολογισμού. Οι αναγκαίες πιστώσεις για την εκτέλεση του ΠΔΕ εγγράφονται στις λεγόμενες Συλλογικές Αποφάσεις (ΣΑ) των διαφόρων Φορέων άσκησης πολιτικής επενδύσεων (Υπουργεία). Σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο ο

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων αποτελεί διακριτό τμήμα του Κρατικού Προϋπολογισμού και ακολουθεί την ίδια διαδικασία για την κατάρτιση και ψήφισή του.

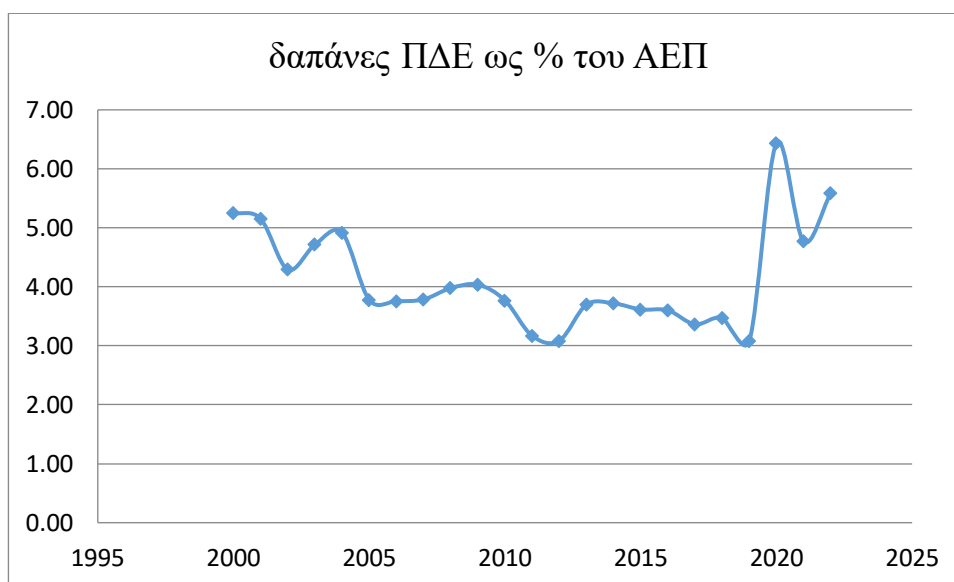
Στον παρακάτω Πίνακα 1.1 παρουσιάζονται οι πληρωμές του ΠΔΕ ανά έτος για την περίοδο από το 2000 έως και το 2022.

Πίνακας 1.1 Πληρωμές ΠΔΕ ανά έτος 2000-2022

ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΠΔΕ ΑΝΑ ΕΤΟΣ 2000-2022 (σε εκ €)											
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
7.421	7.842	7.014	8.435	9.522	7.524	8.184	8.809	9.624	9.588	8.447	
2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
6.443	5.812	6.650	6.592	6.377	6.284	5.950	6.237	5.642	10.647	8.665	11.616

Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, 2023

Στο Διάγραμμα 1.1 που ακολουθεί εμφανίζονται αντίστοιχα οι δαπάνες του ΠΔΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ για την ίδια χρονική περίοδο.

Πηγή : στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 1.1 Δαπάνες ΠΔΕ ως ποσοστό του ΑΕΠ

Ένα άλλο εργαλείο το οποίο προσδιορίζει το δημοσιονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται το ΠΔΕ και το οποίο εισήχθη τα τελευταία χρόνια λόγω των μνημονιακών υποχρεώσεων (Νόμος 3871/2010 «Δημοσιονομική Διαχείριση και

Ευθύνη») είναι το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δημοσιονομικής Στρατηγικής, το οποίο περιλαμβάνει αναλυτική παρουσίαση των μεγεθών του ΠΔΕ για τη χρονική διάρκεια των ετών στα οποία εκτείνεται. Στο ΜΠΔΣ αναλύεται και μετράται η επίδραση των μεγεθών του ΠΔΕ στο σύνολο του μεσοπρόθεσμου προγράμματος οικονομικής πολιτικής και αντίστροφα το πλαίσιο αυτό προσδιορίζει τα όρια μέσα στα οποία μπορεί να κινηθεί η πολιτική των δημοσίων επενδύσεων.

1.5 Πηγές χρηματοδότησης και περιεχόμενο του ΠΔΕ

Το ΠΔΕ χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας με έργα που συμβάλλουν στην ανανέωση και την αύξηση του ιδιωτικού και δημόσιου κεφαλαίου της οικονομίας και στηρίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία και τον εκσυγχρονισμό της χώρας σε μακροχρόνια βάση. Δεν συνιστά απλά μια διαδικασία κατά την οποία σχεδιάζονται και υλοποιούνται επενδυτικές δράσεις, αλλά αντιθέτως, συνιστά / πρόκειται, μεταξύ άλλων, για ένα νομικό / διοικητικό πλαίσιο, μέσω του οποίου υλοποιούνται τα έργα, οι μελέτες και οι λοιπές πράξεις (Μπίτσικας, 1986).

Δημόσιες επενδύσεις στη χώρα μας υλοποιούν τα Υπουργεία και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου, οι Ανώνυμες Εταιρίες του Δημοσίου και οι ΔΕΚΟ. Όλες οι ενέργειες των φορέων υλοποίησης και εκτέλεσης του ΠΔΕ τελούν υπό την έγκριση, τη σύμφωνη γνώμη ή την εξουσιοδότηση της Διεύθυνσης Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, σύμφωνα πάντα με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο κατάρτισης, εκτέλεσης και χρηματοδότησης του ΠΔΕ και τους περιορισμούς διαθεσιμότητας πόρων από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους.

Το ΠΔΕ με βάση την πηγή χρηματοδότησής του διακρίνεται σε εθνικό, που χρηματοδοτείται από αμιγώς εθνικούς πόρους και συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ που χρηματοδοτείται και με επιχορήγηση από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και άλλους διεθνείς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς.

Εθνικό σκέλος ΠΔΕ: με την ψήφιση του Νόμου 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις», θεσμοθετήθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) το οποίο αποτελεί ένα σύστημα για τον σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Οι προγραμματικές περίοδοι του ΕΠΑ έχουν πενταετή διάρκεια. Μέρος του ΕΠΑ είναι και τα Τομεακά και Περιφερειακά

Προγράμματα Ανάπτυξης (ΤΠΑ/ΠΠΑ), τα οποία καταρτίζονται από τα αρμόδια Υπουργεία και τις Περιφέρειες και περιλαμβάνουν τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης του αντίστοιχου φορέα.

Με τον Νόμο 4772/2021 «Διενέργεια Γενικών Απογραφών έτους 2021 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, επείγουσες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19, επείγουσες δημοσιονομικές και φορολογικές ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις», μέσω του εθνικού σκέλους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων χρηματοδοτείται η υλοποίηση των έργων και προγραμμάτων, τα οποία εντάσσονται στο χρηματοδοτικό σκέλος των επιχορηγήσεων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος ΠΔΕ: Το συγχρηματοδοτούμενο ΠΔΕ περιλαμβάνει έργα τα οποία υλοποιούνται στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και συγχρηματοδοτούνται από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία (Διαρθρωτικά Ταμεία, Ταμείο Συνοχής, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας κλπ).

Αναλυτικότερα, περιλαμβάνει έργα των παρακάτω κατηγοριών:

- Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα ΕΣΠΑ 2014-2020 και 2021-2027
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 και Στρατηγικού Σχεδίου Κοινής Αγροτικής Πολιτικής περιόδου 2023-2027
- έργα μηχανισμού «Συνδέοντας την Ευρώπη» (Connecting Europe Facility) 2014-2020 και 2021-2027
- έργα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του στόχου Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία 2014-2020 και 2021-2027
- Έργα του χρηματοδοτικού μηχανισμού Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΧΜ ΕΟΧ)
- Έργα χρηματοδοτούμενα από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, από το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και από λοιπά μεταναστευτικά ταμεία
- Έργα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής Ι (ΕΠ Ι)
- Έργα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (ΕΤΠ)
- Έργα Λοιπών Κοινοτικών και άλλων Προγραμμάτων
- Έργα δανειοδοτούμενα από Διεθνείς Χρηματοδοτικούς Οργανισμούς
- Έργα Ταμείου Συνοχής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΑΕΠ και Οικονομική Μεγέθυνση

2.1 Εισαγωγή

Ένα από τα βασικά αντικείμενα με τα οποία ασχολείται η μακροοικονομική επιστήμη είναι ο καθορισμός του συνολικού εισοδήματος και βέβαια το ρόλο που παίζει αυτό στο επίπεδο διαβίωσης των πολιτών : όσο πιο μεγάλο είναι το διαθέσιμο εισόδημα κάποιου, τόσο περισσότερα προϊόντα και υπηρεσίες είναι ικανός να αποκτήσει γεγονός που τον καθιστά οικονομικά πιο εύρωστο έναντι κάποιου άλλου με μικρότερο εισόδημα. Η οικονομική μεγέθυνση έχει ως κύρια ασχολία το εισόδημα και τις μεταβολές που επέρχονται σε αυτό, καθώς και τους παράγοντες οι οποίοι ασκούν καθοριστική επίδραση στις όποιες μεταβολές αυτού. Επίσης το εισόδημα είναι συνάρτηση της διαχρονικής επιλογής μεταξύ της τρέχουσας κατανάλωσης και της αποταμίευσης - επένδυσης (οι οποίες ισοδυναμούν με μελλοντική κατανάλωση). Η οικονομική μεγέθυνση ως ορισμός προσδιορίζεται κυρίως από το εισόδημα μιας οικονομίας. Αυτό που μας ενδιαφέρει είναι το επίπεδο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) μιας οικονομίας, όχι μόνο σε απόλυτο μέγεθος, (δηλαδή το επίπεδο της οικονομικής μεγέθυνσης), αλλά και η διαχρονική ποσοστιαία μεταβολή του (ο ρυθμός της οικονομικής μεγέθυνσης)

2.2 Συστατικά μέρη του ΑΕΠ – Υπολογισμός

Μπορούμε να ορίσουμε το ΑΕΠ με τρεις διαφορετικούς αλλά ισοδύναμους τρόπους. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ) της οικονομίας μιας χώρας είναι το σύνολο των τελικών προϊόντων (αγαθών), υλικών και υπηρεσιών, τα οποία παράγονται στη χώρα αυτή μέσα σε μία χρονική περίοδο, συνήθως σε ένα έτος. Το ΑΕΠ είναι το άθροισμα της προστιθέμενης αξίας στην οικονομία κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου. Το ΑΕΠ είναι το άθροισμα των εισοδημάτων στην οικονομία κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου (Blanchard, et al., 2010)

Όπως ο ορισμός έτσι και η μέτρηση του ΑΕΠ μπορεί επίσης να γίνει με τρεις διαφορετικούς τρόπους, οι οποίοι επί της ουσίας είναι τρεις πλευρές της ίδιας διαδικασίας. Ο πρώτος τρόπος μέτρησης έχει να κάνει με την αξία της παραγωγής όπως

αυτή φθάνει στους αγοραστές, είτε είναι οι καταναλωτές είτε είναι οι επιχειρήσεις, δηλαδή στην περίπτωση αυτή μετράμε την αξία των τελικών προϊόντων. Ο δεύτερος τρόπος είναι να μετρήσουμε το σύνολο των δαπανών για την αγορά των παραγομένων προϊόντων. Ο τελευταίος τρόπος είναι να μετρήσουμε τα εισοδήματα που δημιουργήθηκαν στη διαδικασία της παραγωγής (Λιανός & Ψειριδου, 2015). Η βασική ταυτότητα με βάση την οποία καθορίζεται το ΑΕΠ γράφεται ως εξής:

$$Y = C + I + G + (X - M)$$

όπου,

Y = το συνολικό ΑΕΠ, C = η κατανάλωση, I = οι επενδύσεις, G = οι Κρατικές δαπάνες, X = οι εξαγωγές και M = οι εισαγωγές. Πιο αναλυτικά :

Η Κατανάλωση (C): Αναφέρεται στην αξία των αγαθών και των υπηρεσιών που αγοράζονται από τους καταναλωτές – νοικοκυριά για άμεση ικανοποίηση των αναγκών τους. Τα αγαθά περιλαμβάνουν τη δαπάνη των νοικοκυριών τόσο για διαρκή αγαθά, όσο και για μη διαρκή – αναλώσιμα.

Οι Επενδύσεις (I): Αναφέρονται στην αξία των κεφαλαίων που δαπανώνται για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών με σκοπό τη μελλοντική παραγωγική δυνατότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Οι Κυβερνητικές δαπάνες (G): Αναφέρονται στην αξία των αγαθών και των υπηρεσιών που αγοράζονται από τον δημόσιο τομέα για να καλύψουν τις δημόσιες ανάγκες και υπηρεσίες.

Οι Καθαρές εξαγωγές ($X - M$): Αναφέρονται στο εμπορικό ισοζύγιο μιας χώρας και υπολογίζονται αφαιρώντας τις εισαγωγές (M) από τις εξαγωγές (X). Αν οι εξαγωγές υπερβαίνουν τις εισαγωγές, τότε έχουμε θετικές καθαρές εξαγωγές, ενώ αν οι εισαγωγές υπερβαίνουν τις εξαγωγές, τότε έχουμε αρνητικές καθαρές εξαγωγές.

Αυτά τα συστατικά μέρη συνολικά αντιπροσωπεύουν την αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην οικονομία μιας χώρας κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος.

Η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) τηρεί τους εθνικούς λογαριασμούς της Ελλάδας, οι οποίοι βασίζονται στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Εθνικών Λογαριασμών (ESA 2010 – European System of National and Regional Accounts). Οι εθνικοί λογαριασμοί αποτελούν την πλήρη και συστηματική ποσοτική περιγραφή των οικονομικών φαινομένων μιας χώρας, σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Παρέχουν ένα ολοκληρωμένο και συστηματικό πλαίσιο για τη μέτρηση και ανάλυση της οικονομικής

δραστηριότητας της χώρας. Σκοπός τους είναι να παρουσιάσουν μια συνολική εικόνα για το πώς λειτουργεί μια οικονομία, να υπολογίσουν βασικούς δείκτες και να παρέχουν στοιχεία απαραίτητα για τον σχεδιασμό και την εκτίμηση διαφόρων πολιτικών (ΕΛΣΤΑΤ, 2011).

Οι βασικοί εθνικοί λογαριασμοί που τηρούνται από την ΕΛΣΤΑΤ και όσον αφορά την προσέγγιση της δαπάνης περιλαμβάνουν τα εξής :

Λογαριασμός του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) (B.1*g) : Αναφέρεται στη συνολική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται από τις οικονομικές μονάδες μιας χώρας κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής περιόδου.

Λογαριασμός της τελικής Καταναλωτικής δαπάνης (P3) : Περιγράφει την αξία της κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών από νοικοκυριά, επιχειρήσεις και κυβέρνηση.

Λογαριασμός του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου (P5) : Αναφέρεται στην αξία των επενδύσεων σε κεφάλαιο, όπως καταγράφονται από τις επιχειρήσεις και το δημόσιο. Ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου αποτελεί σημαντικό μέτρο για τη μέτρηση των επενδύσεων και της ανάπτυξης μιας οικονομίας. Η αύξηση του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου υποδηλώνει ότι περισσότερο κεφάλαιο δημιουργείται και επενδύεται στην οικονομία, πράγμα που μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου αποτελούν τη βάση της μεγεθυντικής διαδικασίας του ΑΕΠ της χώρας. Είναι αυτές που φέρνουν στην παραγωγική διαδικασία τις νέες τεχνολογίες και τις νέες μορφές οργάνωσης της παραγωγής.

Στο παρακάτω διάγραμμα 2.1 παρουσιάζεται ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου στη χώρα μας από το 2000 έως σήμερα.

Πηγή : στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 2.1 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου στην Ελλάδα

Από το διάγραμμα παρατηρούμε πως από την ένταξη της χώρας στην ευρωζώνη το 2000 έως και το 2007 (όπου η τιμή έφτασε περίπου τα 60,5 δις €) υπήρχε μια αύξηση του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου. Από την κρίση χρέους του 2008 και μετά υπήρχε σταδιακή και ραγδαία πτώση, ενώ από το 2012 έως το 2019 οι τιμές σταθεροποιήθηκαν περίπου στα 20 δις € κατ'έτος. Από το 2020 και μετά (ξέσπασμα της πανδημίας covid 19) αρχίζει σταδιακά να καταγράφεται άνοδος.

2.3 Έννοια της Οικονομικής Μεγέθυνσης

Η οικονομική μεγέθυνση, όπως προαναφέραμε, ασχολείται με το επίπεδο εισοδήματος και τις αλλαγές που συμβαίνουν σε αυτό, καθώς και τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν αυτές τις αλλαγές. Ο ορισμός της οικονομικής μεγέθυνσης καθορίζεται κυρίως από το εισόδημα της οικονομίας. Σε αυτή την περίπτωση, ενδιαφερόμαστε και εξετάζουμε το επίπεδο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της οικονομίας, όχι μόνο σε απόλυτο μέγεθος, (δηλαδή το επίπεδο της οικονομικής μεγέθυνσης), αλλά και την ποσοστιαία μεταβολή του μέσα στο χρόνο (δηλαδή το ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης). Η Οικονομική μεγέθυνση λοιπόν είναι η μακροχρόνια ετήσια ποσοστιαία αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ή του κατά κεφαλήν πραγματικού ΑΕΠ. Ουσιαστικά αποτελεί έναν ατελή δείκτη του ρυθμού αύξησης της

οικονομικής ευημερίας. Η οικονομική μεγέθυνση με την έννοια της αύξησης του εθνικού προϊόντος επηρεάζεται από πολλούς οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες.

Η οικονομική μεγέθυνση μπορεί να μετρηθεί με διάφορους τρόπους, αλλά ο συνηθέστερος δείκτης που χρησιμοποιείται είναι το πραγματικό ΑΕΠ ή η ποσοστιαία αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ σε μια περίοδο. Η οικονομική μεγέθυνση μετράει την αύξηση της παραγωγής και του εισοδήματος μιας χώρας και είναι ένας σημαντικός δείκτης για την αξιολόγηση της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας. Συνήθως συνδέεται με την αύξηση της παραγωγής, των επενδύσεων, της κατανάλωσης και της απασχόλησης. Σύμφωνα με τον Acemoglu η οικονομική μεγέθυνση απολαμβάνει μια ιδιαίτερη θέση στα οικονομικά καθότι συνδυάζει με ένα συναρπαστικό τρόπο την μικροοικονομία και την μακροοικονομία (Acemoglu, 2012). Όταν η οικονομία μεγαλώνει, υπάρχει περισσότερη ευκαιρία για επιχειρηματική δραστηριότητα, αυξάνεται ο όγκος των εμπορευμάτων και υπηρεσιών που παράγονται και αυξάνεται η απασχόληση. Η οικονομική μεγέθυνση είναι σημαντική για τη μείωση της φτώχειας, τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων και την πρόοδο της κοινωνίας συνολικά.

Η «οικονομική μεγέθυνση» σημαίνει αύξηση του συνολικού *προϊόντος*, σημαίνει δηλαδή αναπαραγωγή ή διεύρυνση της συνολικής παραγωγής, ενώ «οικονομική ανάπτυξη» σημαίνει εκτός από την αύξηση του συνολικού προϊόντος και σημαντικές μεταβολές στη δομή της οικονομίας, ήτοι *μεταβολές τόσο του θεσμικού όσο και του τεχνολογικού πλαισίου*, μέσα στο οποίο παράγεται και διανέμεται το συνολικό προϊόν, σημαίνει δηλαδή μετασχηματισμό. Ενώ λοιπόν η οικονομική **μεγέθυνση** περιορίζεται σε μια **ποσοτική** διάσταση, η οικονομική **ανάπτυξη**, πέρα από την ποσοτική, έχει και **ποιοτική** διάσταση. Εξαιτίας της στενής σχέσης μεταξύ μεγέθυνσης και ανάπτυξης, κατά το παρελθόν, το κατά κεφαλή πραγματικό ΑΕΠ γινόταν αποδεκτό ως το αποκλειστικό κριτήριο της οικονομικής ανάπτυξης και οι ρυθμοί της μεταβολής του ως ρυθμοί της οικονομικής ανάπτυξης (Βαβούρας, 2019).

Ωστόσο, η οικονομική μεγέθυνση δεν είναι απαραίτητα ένδειξη βιωσιμότητας ή καλής οικονομικής ανάπτυξης μακροπρόθεσμα. Είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως η ποιότητα της παραγωγής, η διανομή του πλούτου, οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις και ο κοινωνικός αντίκτυπος, προκειμένου να αξιολογηθεί πλήρως η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

Υπάρχουν διάφορα μοντέλα οικονομικής μεγέθυνσης που έχουν αναπτυχθεί και χρησιμοποιηθεί στην οικονομική θεωρία (Petraakis, et al., 2020). Το μοντέλο Harrod-Domar αναφέρεται σε ένα μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης που αναπτύχθηκε από τους οικονομολόγους Sir Roy Harrod και Evsey Domar τη δεκαετία του 1930. Αυτό το μοντέλο επικεντρώνεται στη σχέση μεταξύ της επενδυτικής δραστηριότητας και της οικονομικής ανάπτυξης.

Στο μοντέλο Harrod-Domar, η οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται από την επενδυτική ζήτηση. Η αύξηση των επενδύσεων οδηγεί σε αύξηση της ζήτησης και της παραγωγής, προκαλώντας έτσι οικονομική ανάπτυξη. Ανάλογα, η μείωση των επενδύσεων οδηγεί σε μείωση της ζήτησης και της παραγωγής, προκαλώντας ύφεση.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του μοντέλου Harrod-Domar είναι ο έννοιος του κατώφλιου επενδύσεων και της παραγωγικής επάρκειας. Το κατώφλι επενδύσεων αναφέρεται στο επίπεδο των επενδύσεων που απαιτείται για να διατηρηθεί ένα σταθερό επίπεδο απασχόλησης. Αν οι επενδύσεις είναι κάτω από το κατώφλι επενδύσεων, η ανεργία αυξάνεται και η οικονομία παρουσιάζει ύφεση. Η παραγωγική επάρκεια αναφέρεται στη σχέση μεταξύ του ποσοστού επενδύσεων και του ποσοστού αύξησης της παραγωγής. Αν το ποσοστό αύξησης της παραγωγής είναι υψηλότερο από το ποσοστό επενδύσεων, τότε η οικονομία μπορεί να αντιμετωπίσει υπερθέρμανση και υπερβολική πληθωριστική πίεση.

Το μοντέλο Harrod-Domar προσφέρει ένα πλαίσιο για την κατανόηση της σχέσης μεταξύ επενδύσεων και οικονομικής ανάπτυξης, αλλά δεν λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η τεχνολογική πρόοδος, η ανθρώπινη κεφαλαιακή συσσώρευση και οι θεσμικές παράμετροι. Ως εκ τούτου, χρησιμοποιείται ευρέως ως απλοποιημένο μοντέλο για την ανάλυση της συνδυασμένης ζήτησης και προσφοράς στην οικονομία.

Το μοντέλο Solow αναφέρεται στο μοντέλο οικονομικής μεγέθυνσης που αναπτύχθηκε από τον οικονομολόγο Robert Solow τη δεκαετία του 1950. Αυτό το μοντέλο εξετάζει τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μακροοικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και αναδεικνύει τη σημασία της κεφαλαιακής συσσώρευσης, της τεχνολογικής προόδου και της απασχόλησης εργασίας. Στο μοντέλο Solow, η οικονομική μεγέθυνση εξαρτάται από τη συσσώρευση κεφαλαίου. Ο κεφαλαιακός σχηματισμός γίνεται μέσω των επενδύσεων, και αναδεικνύει τη σημασία της επενδυτικής δραστηριότητας για την οικονομική ανάπτυξη. Η αύξηση του κεφαλαίου οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας και του επιπέδου εισοδήματος.

Επιπλέον, το μοντέλο Solow τονίζει τη σημασία της τεχνολογικής προόδου. Η τεχνολογική πρόοδος επιτρέπει την αύξηση της παραγωγικότητας και την αναβάθμιση του υφιστάμενου κεφαλαίου και της τεχνολογίας. Από την άλλη πλευρά, η μείωση των αποδόσεων του κεφαλαίου από την αύξηση της κεφαλαιακής συσσώρευσης οδηγεί στην επιδείνωση της παραγωγικής απόδοσης του κεφαλαίου.

Το μοντέλο Solow παρουσιάζει ένα πλαίσιο για την κατανόηση της οικονομικής μεγέθυνσης, αλλά δεν λαμβάνει υπόψη πολλούς άλλους σημαντικούς παράγοντες όπως η ανθρώπινη κεφαλαιακή συσσώρευση, η καινοτομία, οι θεσμικές παράμετροι και οι εξωτερικές συνθήκες. Ως εκ τούτου, το μοντέλο Solow παρέχει μια απλουστευμένη αναπαράσταση της οικονομικής μεγέθυνσης και χρησιμοποιείται συχνά ως αφετηρία για περαιτέρω αναλύσεις και μοντέλα.

Μοντέλο Ανθρώπινης Κεφαλαιοκρατίας (Endogenous Growth Model): Αναπτύχθηκε από τον Paul Romer στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Αυτό το μοντέλο εστιάζει στη σημασία της γνώσης και της καινοτομίας για την οικονομική ανάπτυξη. Υποθέτει ότι η γνώση μπορεί να θεωρηθεί ως μορφή κεφαλαίου και ότι η επένδυση στην ανθρώπινη και φυσική κεφαλαιοκρατία μπορεί να επιτευχθεί μέσω της έρευνας και ανάπτυξης. Σε αντίθεση με το μοντέλο του Harrod-Domar, το μοντέλο του Romer επιτρέπει τη δυνατότητα αυτό-ενισχυόμενης ανάπτυξης.

Το μοντέλο της Ενδογενούς Ανάπτυξης με Ανθρώπινο Κεφάλαιο του Lucas αναπτύχθηκε επίσης τη δεκαετία του 1980 και επισημαίνει τη σημασία της εκπαίδευσης και των ανθρώπινων δεξιοτήτων ως παράγοντες που επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη.

Μοντέλο Νέας Οικονομικής Γεωγραφίας (New Economic Geography Model): Αναπτύχθηκε από τους Paul Krugman και Masahisa Fujita στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Αυτό το μοντέλο εξετάζει τη συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων σε συγκεκριμένες περιοχές και τη συνέπεια αυτής της κατανομής για την οικονομική μεγέθυνση (Krugman & Fujita, 2004).

Αυτά είναι μερικά από τα μοντέλα που αναπτύχθηκαν σε διάφορες περιόδους και έχουν προσφέρει σημαντικές ερμηνείες για την οικονομική μεγέθυνση. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η οικονομική θεωρία συνεχίζει να εξελίσσεται και να δημιουργεί νέα μοντέλα για να κατανοήσει την πολυπλοκότητα της οικονομίας. Οι οικονομολόγοι δεν σταματούν να ερευνούν και να αναπτύσσουν νέα μοντέλα για να κατανοήσουν και να εξηγήσουν την οικονομική μεγέθυνση.

2.4 Διαφορές Οικονομικής Μεγέθυνσης και Ανάπτυξης

Η οικονομική ανάπτυξη έχει γίνει ένας από τους πιο σπουδαίους στόχους της κρατικής οικονομικής πολιτικής οποιασδήποτε χώρας είτε αυτή είναι ανεπτυγμένη είτε όχι είτε ακόμη πρόκειται για διευθυνόμενη είτε καπιταλιστική οικονομία (Λιανός & Μπένος, 1992).

Η ανάπτυξη ως έννοια είναι δυναμική και σηματοδοτεί μια θετική μεταβολή. Μελετάται κυρίως σε σχέση με ένα συγκεκριμένο πεδίο ή αντικείμενο. Γι αυτό το λόγο ως φαινόμενο μπορεί να απασχολεί τους οικονομολόγους, τους ανθρωπολόγους, τους κοινωνιολόγους, τους βιολόγους, ακόμη και άλλους επιστήμονες. Πώς όμως γίνεται κατανοητή η έννοια της οικονομικής ανάπτυξης; Η ανάπτυξη αντιπροσωπεύει ταυτόχρονα μια διαδικασία και μια κατάσταση. Ως διαδικασία αναφέρεται στον μετασχηματισμό μιας οικονομίας με σκοπό την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος (ή μεγέθυνση). Ταυτόχρονα, αναπαριστά και μια κατάσταση κατά την οποία μια κοινωνία ευημερεί. Συνήθως οι όροι οικονομική ανάπτυξη (development) και οικονομική μεγέθυνση (growth) χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, ωστόσο οι δύο αυτές έννοιες δεν είναι απόλυτα ισοδύναμες και δεν πρέπει να θεωρούνται ταυτόσημες. Μπορεί επίσης να υποστηριχθεί ότι ο όρος οικονομική μεγέθυνση χρησιμοποιείται για την ανάλυση των αναπτυγμένων οικονομιών, ενώ ο όρος οικονομική ανάπτυξη για την ανάλυση των οικονομιών των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών (Μανώλη & Μαρής, 2015).

Σύμφωνα με τους (Krugman & Obstfeld, 2009) οι οικονομίες του κόσμου χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες ανάλογα με τα ετήσια επίπεδα κατά κεφαλήν εισοδήματος: οικονομίες χαμηλού εισοδήματος, μικρομεσαίου, ανώτερου μεσαίου και υψηλού εισοδήματος. Τα στοιχεία για το προσδόκιμο ζωής αντανακλούν γενικά τις διεθνείς διαφορές στα επίπεδα εισοδήματος. Η μέση διάρκεια ζωής πέφτει καθώς αυξάνεται η σχετική φτώχεια.

Οικονομική μεγέθυνση και οικονομική ανάπτυξη είναι δύο έννοιες που σχετίζονται με την ανάπτυξη και την ευημερία μιας οικονομίας, αλλά έχουν διαφορετικές σημασίες. Στη διεθνή βιβλιογραφία σύμφωνα με τους (Βλάδος & Χατζηνικολάου, 2021), η έρευνα για τα διακριτά αίτια της οικονομικής μεγέθυνσης και της ανάπτυξης εντοπίζεται ήδη από τη δεκαετία του 1940 παρότι σπέρματα αυτής της διάκρισης βρίσκονται ήδη στα έργα των A. Smith, J.S. Mill και K. Marx. Η οικονομική μεγέθυνση αναφέρεται στην αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν) μιας οικονομίας. Με άλλα λόγια, αναφέρεται στην αύξηση της παραγωγής και

των εσόδων μιας χώρας σε συνολικό επίπεδο. Η οικονομική μεγέθυνση μπορεί να μετρηθεί με την αύξηση του ΑΕΠ ή του πραγματικού εισοδήματος. Από την άλλη πλευρά, η οικονομική ανάπτυξη είναι μια πιο ολοκληρωμένη έννοια και αναφέρεται στη βελτίωση των ποιοτικών πτυχών της οικονομίας και της κοινωνίας γενικότερα. Η οικονομική ανάπτυξη περιλαμβάνει την αύξηση του ΑΕΠ, αλλά επικεντρώνεται επίσης στην πρόοδο σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η υποδομή, η καινοτομία, η τεχνολογική ανάπτυξη, η περιβαλλοντική βιωσιμότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη.

Τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (WCED) καθιέρωσε την έννοια της αιεφόρου ανάπτυξης (sustainable development) ως ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Ενώ η οικονομική μεγέθυνση περιορίζεται στη μέτρηση ενός οικονομικού δείκτη που είναι το ΑΕΠ, η βιώσιμη ανάπτυξη για να μετρηθεί χρησιμοποιεί διάφορους δείκτες, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι ο Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (HDI), ο *Δείκτης ανάπτυξης που σχετίζεται με το φύλο (GDI)*, ο *Δείκτης κοινωνικής υγείας (ISH)*, ο Δείκτης Οικονομικής Ευημερίας (IEWB). Όλοι οι παραπάνω δείκτες περιγράφουν τον προτεινόμενο ορισμό της "αξιοπρεπούς ολοκληρωμένης ανάπτυξης". Αυτός ο ορισμός επιδιώκει να επιτύχει μια συνολική διαλεκτική αρμονία, συμμετρία και ισορροπία στη διαδικασία της ανάπτυξης, λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές και πολιτιστικές διαστάσεις. Αυτή η εξέλιξη συμβαδίζει με τη φύση και τις παραδόσεις, παράλληλα όμως συναρμολογείται με την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας. Στόχος της είναι να εξασφαλίσει μια ισορροπημένη ανάπτυξη που θα ικανοποιεί τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της κοινωνίας, ενώ παράλληλα θα σέβεται το περιβάλλον και θα προάγει την κοινωνική ευημερία (Koroneos & Rokos, 2012).

Συνοψίζοντας, η οικονομική μεγέθυνση εστιάζει στην αύξηση του παραγωγικού δυναμικού και των εσόδων μιας οικονομίας, ενώ η οικονομική ανάπτυξη επιδιώκει μια ολοκληρωμένη και βιώσιμη βελτίωση της ποιότητας ζωής και της ευημερίας των πολιτών. Και οι δυο είναι συνεχείς διαδικασίες με διεγερτικά αποτελέσματα στην οικονομία και οι δυο περιλαμβάνουν την κατανομή και την χρήση των πόρων και την αύξηση της αποδοτικότητας και οι δυο στοχεύουν στην βελτίωση του προτύπου και της ποιότητας ζωής των ανθρώπων (Haller, 2012).

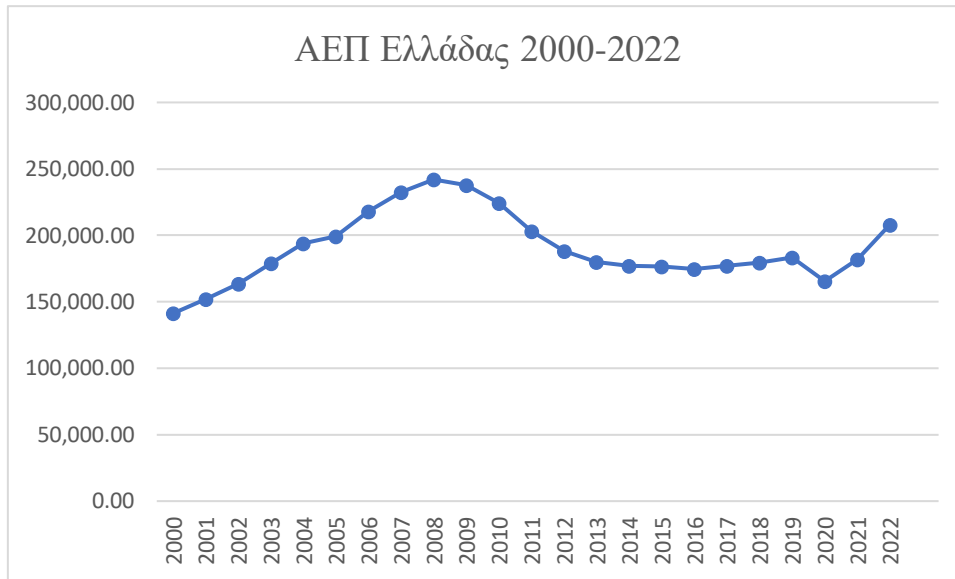
2.5 Εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδος μετά την ένταξη στην Ευρωζώνη

Η ευρωζώνη ως οικονομική και νομισματική ένωση αποτελείται από 20 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι οποίες έχουν υιοθετήσει ως κοινό νόμισμα το ευρώ. Τον Ιούνιο του 2000 αποφασίστηκε πως η Ελλάδα εντάσσεται στην ευρωζώνη, ενώ από την 1^η Ιανουαρίου 2002 άρχισε να κυκλοφορεί και να χρησιμοποιεί το ευρώ ως εθνικό νόμισμα. Γενικά, η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωζώνη στις αρχές του 2001 είχε ως στόχο την ενίσχυση της οικονομίας της χώρας μέσω της ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης.

Σύμφωνα με τον Papanikos (Papanikos, 2022) κατά τη διάρκεια αυτής της εικοσαετούς συμμετοχής της χώρας στην ευρωζώνη, η οικονομία της δέχτηκε ένα σκληρό πλήγμα, το πιο δύσκολο στην Ευρώπη. Η Ελληνική οικονομία επηρεάστηκε από τρία γεγονότα εκ των οποίων τα δύο ήταν μη οικονομικά. Τα μη οικονομικά γεγονότα που όμως είχαν σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο ήταν : α) η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην Αθήνα και β) η πανδημία covid 19. Το οικονομικό γεγονός ήταν οι συνέπειες της κρίσης χρέους που ξέσπασε το 2008.

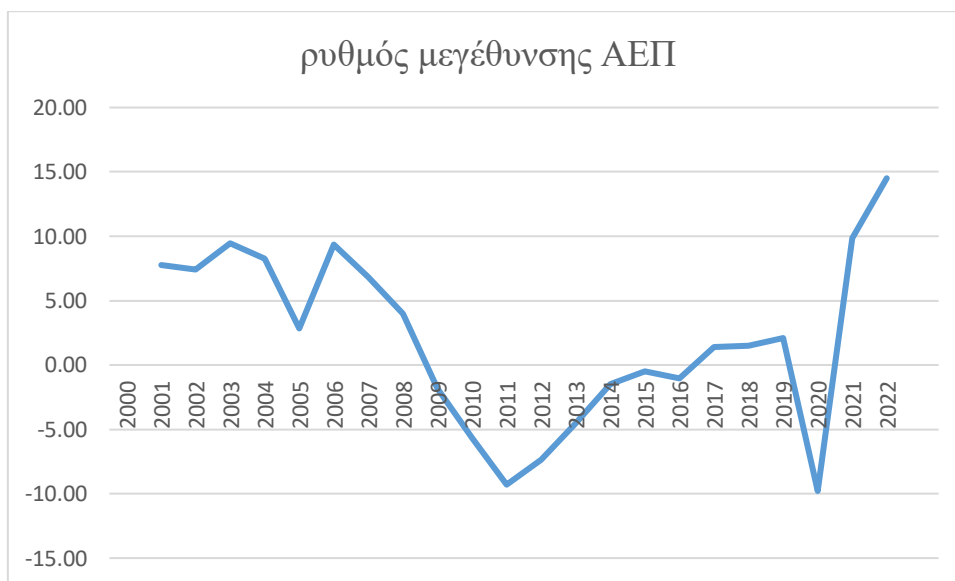
Στο παρακάτω διάγραμμα 2.2 εμφανίζεται η εξέλιξη του ΑΕΠ της χώρας σε τρέχουσες τιμές από το 2000 έως το 2022, ενώ στο διάγραμμα 2.3 εμφανίζεται η ποσοστιαία μεταβολή – ρυθμός μεγέθυνσης. Το ΑΕΠ της χώρας εντός ευρωζώνης, σύμφωνα και με τους ρυθμούς μεγέθυνσης, διακρίνεται σε τρεις περιόδους :

Α περίοδος : από το 2000 έως το 2008 (ανοδική φάση – θετικοί ρυθμοί μεγέθυνσης), Β περίοδος: 2009 έως το 2016 (φάση καθόδου – αρνητικοί ρυθμοί) και Γ περίοδος: από το 2017 και μετά (φάση επανόδου).

Πηγή : στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 2.2 Εξέλιξη του ΑΕΠ της χώρας από το 2000 έως το 2022

Πηγή : στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 2.3 Ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ της χώρας από το 2000 έως το 2022

Α περίοδος: Σύμφωνα με το Διάγραμμα 2.2, το ΑΕΠ της χώρας το 2000, έτος εισόδου στην ευρωζώνη, κυμάνθηκε στα 141,2 δις € (σε τρέχουσες τιμές). Οι ρυθμοί αύξησης του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ παρέμεναν σχετικά υψηλοί κατά μέσο όρο την περίοδο 2000-2008, με αποτέλεσμα το 2008 να καταγραφεί η υψηλότερη τιμή του ΑΕΠ στα 242 δις €. Η περίοδος αυτή της ευφορίας μετά την είσοδο στο ευρώ, χαρακτηρίστηκε από υψηλή αύξηση τόσο στην ιδιωτική κατανάλωση όσο και στις

επενδύσεις, κυρίως λόγω των χαμηλών επιτοκίων, αλλά και μιας επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής (Alogoskoufis, 2021).

B περίοδος: Μετά τη διεθνή κρίση του 2008-2009 οι τάσεις αυτές αντιστράφηκαν και οι δείκτες της οικονομίας κατέγραψαν πτώση, η οποία αποτυπώθηκε και στο συνολικό ΑΕΠ. Η Ελλάδα αντιμετώπισε σοβαρά οικονομικά προβλήματα μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008, ενώ από το 2010 υιοθετήθηκαν τα προγράμματα προσαρμογής της Ελληνικής οικονομίας (μνημόνια) με αποτέλεσμα η μεγάλη ύφεση και η συνολική πτώση της ζήτησης να γκρεμίσουν το ΑΕΠ στα επίπεδα των 174,5 δις € το 2016.

Σύμφωνα με τους (Leounakis & Sakellaris, 2019) για την πολυετή περίοδο της Ελληνικής ύφεσης η παραγωγικότητα ήταν ο μεγαλύτερος και βασικότερος μοχλός της κακής απόδοσης. Η παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας υπολειπόταν σημαντικά της μέσης παραγωγικότητας των χωρών της ευρωζώνης με αποτέλεσμα να διαφοροποιείται το επίπεδο οικονομικής μεγέθυνσης της χώρας σε σχέση με τα υπόλοιπα ανεπτυγμένα ευρωπαϊκά κράτη (Παπαιωάννου, 2013).

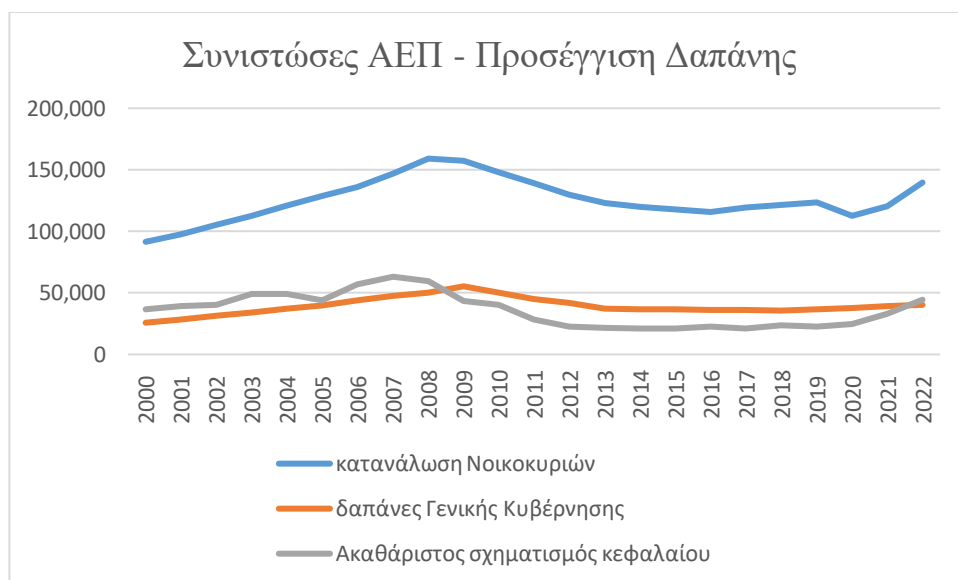
Βασικές προτεραιότητες της οικονομικής πολιτικής έπρεπε να κατευθυνθούν στην ενίσχυση της παραγωγικότητας με στόχο την οικονομική ανάκαμψη και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτά για να γίνουν απαιτούνταν μια σειρά από θεσμικές παρεμβάσεις στο κράτος, τη δημόσια διοίκηση και τις αγορές. Σημαντικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις έγιναν στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της κρίσης. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις περιλάμβαναν μέτρα λιτότητας, διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, μείωση του δημόσιου ελλείμματος και της δημόσιας δαπάνης, καθώς και μεταρρυθμίσεις στον τομέα των φορολογικών και εργατικών δικαιωμάτων.

Γ περίοδος: Μετά από μια περίοδο δύσκολης οικονομικής ύφεσης, η οικονομία της Ελλάδας άρχισε να ανακάμπτει. Από το 2017 και μετά άρχισε σταδιακά το ΑΕΠ να επανακτά το χαμένο έδαφος, ενώ τα προγράμματα προσαρμογής ολοκληρώθηκαν το 2018. Η χώρα παρέμεινε σε καθεστώς ενισχυμένης εποπτείας στο πλαίσιο εφαρμογής του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης της ευρωζώνης. Το 2020 όμως η παγκόσμια κοινότητα βρέθηκε αντιμέτωπη με μια νέα οικονομική κρίση λόγω της πανδημίας covid 19. Το ΑΕΠ το 2020 κατέγραψε σημαντική πτώση, ενώ από τα επόμενα έτη και λόγω των σημαντικών αποφάσεων που ελήφθησαν σε επίπεδο ευρωζώνης φαίνεται να υπάρχει ανάκαμψη.

Στο παρακάτω διάγραμμα 2.4 παρουσιάζονται οι κύριες συνιστώσες της διάρθρωσης του ΑΕΠ με βάση τη μέθοδο της δαπάνης όπως εξελίχθηκαν από το 2000

έως σήμερα. Όπως παρατηρούμε, διαχρονικά το μεγαλύτερο μέρος του ΑΕΠ της χώρας παραγόταν από την κατανάλωση των νοικοκυριών, η οποία αυξάνονταν σταδιακά μέχρι την έλευση της κρίσης, οπότε και άρχισε να μειώνεται αλλά μόνο σε απόλυτους αριθμούς. Ποσοστιαία, η ιδιωτική κατανάλωση καθ' όλη την περίοδο μετά την ένταξη της χώρας στην ευρωζώνη κυμαίνονταν από 62% έως 68% του ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει μια οικονομία λιγότερο ανεπτυγμένη, με χαμηλή ανταγωνιστικότητα, η οποία παράγει μικρότερο εισόδημα με αρνητικό αντίκτυπο στις επενδύσεις (Αναστασάτος & Χαρδούβελης, 2014).

Η κατάσταση αυτή χαρακτηρίστηκε από πολλούς ως γενεσιουργός αιτία της κρίσης, ενώ θεωρήθηκε λανθασμένα πως οι πολιτικές λιτότητας και η συμπίεση των δαπανών θα έδιναν ώθηση σε ένα μοντέλο μεγέθυνσης το οποίο θα τροφοδοτούνταν από τις επενδύσεις.

Πηγή : στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 2.4 Κύριες συνιστώσες διάρθρωσης του ΑΕΠ (μέθοδος της δαπάνης)

Την ίδια πορεία με τις ιδιωτικές καταναλωτικές δαπάνες ακολούθησαν και οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης. Από την άλλη πλευρά η συνιστώσα που επλήγη περισσότερο από την κρίση ήταν οι επενδύσεις, οι οποίες πριν την κρίση αποτελούσαν ένα ποσοστό περί το 25% του ΑΕΠ το οποίο έπεσε το 2015 περίπου στο 11%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Επίδραση των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στην εξέλιξη του ΑΕΠ της Ελλάδας ως μέλος της ευρωζώνης

3.1 Εισαγωγή

Κοινός τόπος στην οικονομική θεωρία είναι ότι η μέση επίδραση των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη είναι σημαντική. Θεωρητικές και εμπειρικές έρευνες επιβεβαιώνουν και υπογραμμίζουν τη θετική σχέση μεταξύ των επενδύσεων σε δημόσιες υποδομές υψηλής ποιότητας και της παραγωγικότητας όλης της οικονομίας. Επίσης έχει υποστηριχθεί και αποδειχθεί ότι οι αύξηση των δημοσίων επενδύσεων αυξάνει την παραγωγή βραχυπρόθεσμα, με την ενίσχυση της συνολικής ζήτησης και μακροπρόθεσμα, με την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας της οικονομίας εφοδιάζοντάς την με υψηλότερο απόθεμα υποδομής, ενώ μειώνει την ανεργία. Η αναζήτηση της επιστημονικής κοινότητας για τεκμηρίωση της θεωρητικής σχέσης δημοσίων επενδύσεων και ανάπτυξης στοχεύει διαχρονικά, καταρχήν στον προσδιορισμό των παραγόντων που την επηρεάζουν, κυρίως όμως στην διερεύνηση των τρόπων και διαδικασιών που θα οδηγήσουν τις δημόσιες επενδύσεις να λειτουργήσουν προωθητικά, αν όχι καταλυτικά στην ανάπτυξη.

3.2 Δημόσιες επενδύσεις στην Ευρωζώνη

Οι δημόσιες επενδύσεις διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ. Το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ αποτελείται από κανόνες και κατευθυντήριες γραμμές που διέπουν τις δημοσιονομικές πολιτικές των κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτοί οι κανόνες αποσκοπούν στη διασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, στην προώθηση της οικονομικής σταθερότητας και στη στήριξη της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούν σημαντικό συστατικό της δημοσιονομικής πολιτικής καθώς περιλαμβάνουν κρατικές δαπάνες για υποδομές, εκπαίδευση, έρευνα και ανάπτυξη, υγειονομική περίθαλψη και άλλους τομείς που συμβάλλουν στη

μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Θεωρείται βασικός μοχλός για την οικονομική ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της παραγωγικότητας.

Εντός του δημοσιονομικού πλαισίου της ΕΕ, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να τηρούν ορισμένους δημοσιονομικούς κανόνες, όπως το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΣΣΑ), το οποίο θέτει όρια στα κρατικά ελλείμματα και το δημόσιο χρέος. Οι χώρες με συνήθως μεγαλύτερα ελλείμματα και υψηλότερο χρέος βρήκαν ότι η πειθαρχία των κανόνων ήταν πολύ περιοριστική για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης που θα βελτίωνε τα δημόσια οικονομικά (Picarelli, et al., 2019).

Σε έρευνα που διεξήχθη το 2019, διαπιστώθηκε πως η αύξηση του δημοσίου χρέους κατά 1% στην Ε.Ε επιφέρει μείωση των δημοσίων επενδύσεων κατά 0,03% (Alcidi, et al., 2022). Το ΣΣΑ παρέχει ευελιξία στα κράτη μέλη να επενδύουν σε τομείς που προάγουν την ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων των έργων δημόσιων επενδύσεων. Ωστόσο, υπάρχουν κριτήρια και προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η αποτελεσματικότητα των δημοσίων επενδύσεων. Σύμφωνα με τον Turrini (Turrini, 2004) η βελτίωση των δημοσιονομικών ισοζυγίων ως αποτέλεσμα της εισαγωγής των δημοσιονομικών κανόνων της Ε.Ε. μπορεί να συνέβαλε σε δημιουργία περιθωρίου για δημόσιες επενδύσεις σε πολλές χώρες της Ε.Ε., οπότε δεν θα πρέπει να υπερεκτιμάται και να γενικεύεται η ανησυχία ότι το πλαίσιο που βασίζεται σε κανόνες της Ε.Ε είναι υπεύθυνο για μη βέλτιστα επίπεδα δημοσίων επενδύσεων. Βέβαια, σε μελέτη που διενεργήθηκε το 2015 για την μακροπρόθεσμη σχέση μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων στη ζώνη του ευρώ (Dreger & Reimers, 2015), παρατηρήθηκε πως η έλλειψη δημόσιου κεφαλαίου ως αποτέλεσμα των αδύναμων δημοσίων επενδύσεων ενδέχεται να έχει περιορίσει τις ιδιωτικές επενδύσεις και την αύξηση του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ.

Σύμφωνα με μελέτη του Παραϊοαννου (Papaioannou, 2016) οι περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν θετικό πολλαπλασιαστική κρατικών επενδύσεων γεγονός που δηλώνει ότι η αύξηση των κρατικών επενδύσεων επιδρά θετικά στο ΑΕΠ. Στις χώρες που ο δημόσιος τομέας είναι αποτελεσματικός, η επίδραση των δημοσίων επενδύσεων στην μεγέθυνση είναι υψηλότερος.

Το δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ αναγνωρίζει επίσης τη σημασία της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας στις δημόσιες επενδύσεις. Ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν ορθές επενδυτικές στρατηγικές, να διεξάγουν αναλύσεις κόστους-οφέλους και να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών δημοσίων επενδύσεων.

Αυτό περιλαμβάνει την προώθηση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της χρηστής διακυβέρνησης στη διαχείριση έργων δημοσίων επενδύσεων.

Επιπλέον, η ΕΕ παρέχει υποστήριξη για δημόσιες επενδύσεις μέσω διαφόρων μηχανισμών χρηματοδότησης. Για παράδειγμα, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) παρέχουν οικονομική βοήθεια στα κράτη μέλη για έργα που συμβάλλουν στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Αυτά τα κονδύλια στοχεύουν στη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων και στη στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης σε ολόκληρη την ΕΕ.

Συνολικά, οι δημόσιες επενδύσεις στην Ε.Ε. ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι σε σχετικά χαμηλό επίπεδο, περίπου στο 3% γεγονός που περιορίζει την πιθανή επίδραση στην μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Φαίνεται όμως πως οι σωστά προσανατολισμένες δημόσιες δαπάνες που εκτελούνται σε ορισμένους τομείς και όχι ιδιαίτερα οι γενικές δημόσιες επενδύσεις (Donath, et al., 2008) να διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ υποστηρίζοντας την οικονομική ανάπτυξη, προάγοντας τη βιώσιμη ανάπτυξη και συμβάλλοντας στη συνολική ευημερία των κρατών μελών. Είναι ένα εργαλείο που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι κυβερνήσεις για να αντιμετωπίσουν τα κενά στις υποδομές, να τονώσουν την ανταγωνιστικότητα και να ενισχύσουν την ανθεκτικότητα των οικονομιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Παρόλο που η κρίση χρέους σύμφωνα με τους (Ψυχάρης, et al., 2021) ανέδειξε τις ανεπάρκειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με την αξιοποίηση εργαλείων και την ανεύρεση πόρων για την άσκηση οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής, ιδιαίτερα, μετά την εφαρμογή των προγραμμάτων λιτότητας οι δημόσιες επενδύσεις θεωρήθηκαν το κλειδί για την ανάκαμψη στην ευρωζώνη (DeGrauwe, 2016). Οι χώρες της περιφέρειας που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση χρειάζονται εκείνες τις δημόσιες επενδύσεις που θα στοχεύουν στις συγκεκριμένες ανάγκες τους και θα είναι ικανές να ενθαρρύνουν την κατεύθυνση της αλλαγής και της καινοτομίας που διασφαλίζει καλύτερα την επίτευξη αυτόνομης ανάπτυξης. Ακόμη και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε την ανάγκη για μια ευρωπαϊκή πολιτική δημοσίων επενδύσεων (Ginzburg & Simonazzi, 2017). Στο πλαίσιο αυτής της ανάγκης για αύξηση των δημοσίων επενδύσεων προτάθηκε η εισαγωγή του λεγόμενου ‘χρυσού κανόνα’ (golden rule), ενός δηλαδή κανόνα ο οποίος θα απαλλάσσει τις δημόσιες επενδύσεις που ορίζονται κατάλληλα από τους στόχους ελλείμματος του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης (Truger, 2016). Ο κανόνας αυτός θα ήταν ένα σημαντικό στοιχείο της

αναγκαίας θεσμικής μεταρρύθμισης που θα βελτίωνε το δημοσιονομικό πλαίσιο της Ε.Ε καθώς θα βελτίωνε σημαντικά τις μακροοικονομικές επιδόσεις χωρίς να θέσει σε κίνδυνο την δημοσιονομική βιωσιμότητα.

Πριν ακόμη ξεπεραστεί το σοκ της κρίσης χρέους και μετά το ξέσπασμα της πανδημίας covid 19 εκτιμήθηκε πως ο μακροοικονομικός αντίκτυπος της νέας κρίσης θα είναι ασύμμετρος και ειδικά πιο σοβαρός στις χώρες της Νότιας ευρωζώνης παρότι στις χώρες της Βόρειας ευρωζώνης. Τα οικονομικά ασθενέστερα κράτη εντός ευρωζώνης πλήττονται περισσότερο και δεδομένου ότι η νέα κρίση θα έχει σοβαρές επιπτώσεις για το σύνολο της ευρωζώνης, αποφασίστηκαν συντονισμένες παρεμβάσεις σε επίπεδο ευρωπαϊκής πολιτικής. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα άρχισε να αγοράζει κρατικά ομόλογα σε μεγάλη κλίμακα, υπήρξε προσωρινή αναστολή στους δημοσιονομικούς κανόνες της Ε.Ε., αποφασίστηκαν πακέτα δανειακής βοήθειας προς τα κράτη μέλη και νέες πιστωτικές γραμμές, καθώς και η δημιουργία του λεγόμενου Ταμείου Ανάκαμψης που θα παρείχε επιχορηγήσεις (Gräbner, et al., 2020).

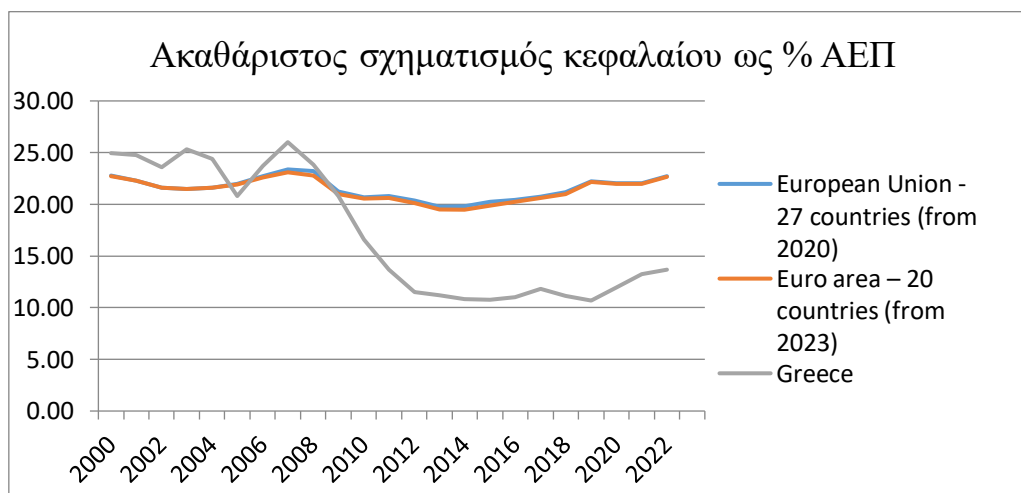
Οι ανατροπές στην παγκόσμια γεωπολιτική κατάσταση και οι νέες προκλήσεις της εποχής (κλιματική αλλαγή, ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης, ψηφιακή μετάβαση, αμυντικές δαπάνες) έχουν επιστήσει την προσοχή των υπευθύνων χάραξης πολιτικής για το ρόλο που θα έχουν οι δημόσιες επενδύσεις και τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο της οικονομικής διακυβέρνησης της Ε.Ε. (Galli, 2023).

Στο παρακάτω διάγραμμα 3.1 παρουσιάζεται ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου των χωρών της ευρωζώνης συνολικά από το 2000 έως σήμερα, ενώ στο διάγραμμα 3.2 παρουσιάζεται ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα, τις χώρες της Ε.Ε και της ευρωζώνης.

Πηγή : EUROSTAT στοιχεία Gross fixed capital formation 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 3.1 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου των χωρών μελών της ευρωζώνης

Πηγή : EUROSTAT στοιχεία Gross fixed capital formation 2023, ίδια επεξεργασία

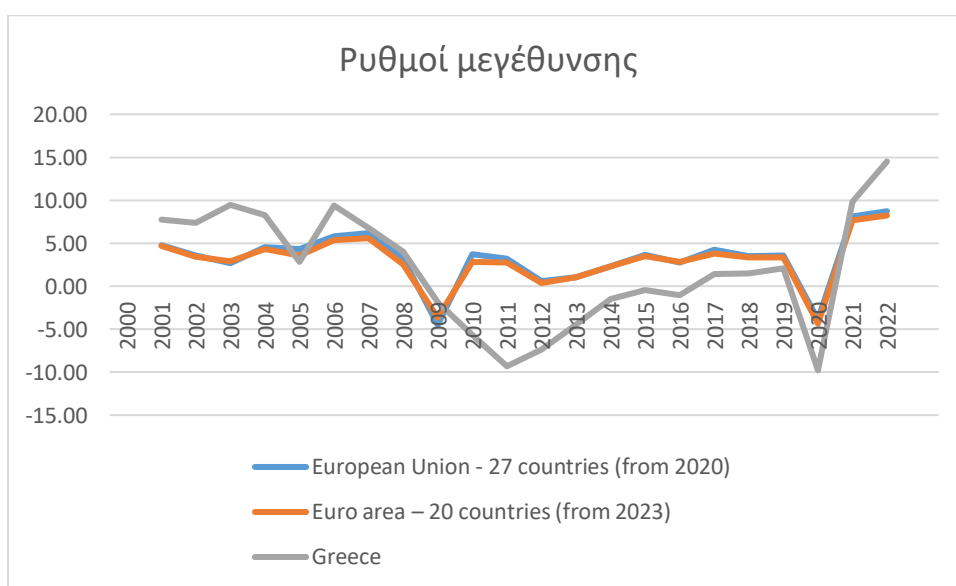
Διάγραμμα 3.2 Ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου Ελλάδας, Ε.Ε. και ευρωζώνης ως % του ΑΕΠ

Από το διάγραμμα 3.1 παρατηρούμε πως από το 2000 έως το 2008 καταγράφεται μια συνεχή άνοδος στις τιμές του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου στην ευρωζώνη η οποία διακόπτεται το 2009. Από εκεί και έπειτα παρατηρούνται σταθεροποιητικές τάσεις στην περιοχή περίπου των 2 τρις €, ενώ από το 2015 έως το 2019 παρατηρείται σημαντική άνοδος, η οποία διακόπτεται προσωρινά το 2020

(ξέσπασμα πανδημίας covid 19). Στη συνέχεια παρατηρείται εκ νέου άνοδος με συνέπεια το 2022 να ξεπεραστεί το φράγμα των 3 τρις €.

Από το διάγραμμα 3.2 παρατηρούμε πως η χώρα μας από την ένταξή της στην ευρωζώνη και μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης παρουσίαζε υψηλότερο ποσοστό ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου από τις χώρες της Ε.Ε. και την ευρωζώνη που κυμαινόταν στο ¼ του ΑΕΠ. Από το 2009 και έπειτα η λεγόμενη αποεπένδυση γκρέμισε τα ποσοστά αυτά κατά το ήμισυ.

Στο παρακάτω διάγραμμα 3.3 το οποίο δείχνει τους ρυθμούς μεγέθυνσης του ΑΕΠ που επιτυγχάνονταν στην χώρα μας, στις χώρες της Ε.Ε και της ευρωζώνης,

Πηγή : EUROSTAT στοιχεία Gross fixed capital formation 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 3.3 Ρυθμοί μεγέθυνσης ΑΕΠ Ελλάδας, Ε.Ε και ευρωζώνης

επαληθεύεται το γεγονός των υψηλών ρυθμών με τους οποίους έτρεχε η ελληνική οικονομία, μεγαλύτερους από αυτούς της Ε.Ε αλλά και της ευρωζώνης, έως ότου ξεσπάσει η κρίση.

3.3 Έρευνες για την συμβολή των δημοσίων επενδύσεων στην ανάπτυξη

Λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία των ανωτέρω, ένας σημαντικός αριθμός ερευνητικών εργασιών τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό έχει επιχειρήσει να μελετήσει τις μεταβολές στο μέγεθος των επενδύσεων με την πάροδο του χρόνου και να ποσοτικοποιήσει το βαθμό κατά τον οποίο αυτές επιδρούν στην οικονομική μεγέθυνση.

Οι επενδύσεις θεωρούνται ο πιο σημαντικός παράγοντας για τη μεγέθυνση του ΑΕΠ (με την προϋπόθεση ότι υπάρχει η αντίστοιχη εγχώρια ή αλλοδαπή ζήτηση για κατανάλωση) καθώς είναι ο παράγοντας ο οποίος μπορεί να διευρύνει τις παραγωγικές δυνατότητες μιας οικονομίας (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2019).

Σε παγκόσμιο επίπεδο, εργασία που διεξήχθη το 2016 (Makuyana & Odhiambo , 2016) ερεύνει την υπάρχουσα βιβλιογραφία σχετικά με τις επιπτώσεις των δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη – τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Η έρευνα διαπιστώνει ανάμεικτα και σε ορισμένες περιπτώσεις αντικρουόμενα στοιχεία σχετικά με τη σχετική συμβολή των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη λόγω αρκετών παραγόντων. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η σχετική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων διέφερε μεταξύ των χωρών λόγω της μεθοδολογικής προσέγγισης που υιοθετήθηκε, τα χαρακτηριστικά των χωρών του δείγματος που επιλέχθηκαν, τις μεταβλητές μεσολάβησης που χρησιμοποιήθηκαν για τη μέτρηση των δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων και επιλεγμένα δεδομένα και περίοδος δείγματος, μεταξύ άλλων παραγόντων.

Σε μελέτη που διεξήγαγε ο Ahamed (Ahamed, 2022) πάνω στα δεδομένα 39 αναπτυσσόμενων χωρών της περιόδου 1990–2019 αναδείχθηκε ο θετικός αντίκτυπος των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική ανάπτυξη. Οι περισσότερες χώρες της μελέτης επικεντρώνονται στην ανάπτυξη η οποία βασίζεται στις δημόσιες επενδύσεις και προσπαθούν να ασκήσουν έλεγχο στις ιδιωτικές επενδύσεις.

Σε έκθεσή του το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (International Monetary Fund, 2014) διαπιστώνει ότι οι αυξημένες δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές αυξάνουν την παραγωγή τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής χαλάρωσης και όταν η επενδυτική αποδοτικότητα είναι υψηλή. Αυτό υποδηλώνει ότι σε χώρες με ανάγκες υποδομής, είναι η κατάλληλη στιγμή για ώθηση στις υποδομές: το κόστος δανεισμού είναι χαμηλό και η ζήτηση είναι ασθενής στις προηγμένες οικονομίες και υπάρχουν σημεία συμφόρησης στις υποδομές σε πολλές αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Όσον αφορά τον Ελληνικό χώρο, μία μελέτη που διεξήχθη το 2006 (Dritsakis, et al., 2006), εξέτασε την συμβολή των εγχώριων επενδύσεων στο κατά κεφαλή Α.Ε.Π. της χώρας. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αφορούσαν τη χρονική περίοδο από το 1960 έως το 2002. Από την ανάλυση των δεδομένων της έρευνας εξήχθη το εξής συμπέρασμα : μια αύξηση κατά 1% της αναλογίας των εγχώριων επενδύσεων παγίου

κεφαλαίου ως προς το Α.Ε.Π. οδηγεί σε αύξηση κατά 0,09% του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της χώρας. Το παραπάνω αποτέλεσμα επιβεβαιώθηκε και από μια άλλη νεότερη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη χώρα (Pegkas & Tsamadias, 2016). Η εν λόγω έρευνα εξέτασε την επίδραση των βασικών προσδιοριστικών παραγόντων οικονομικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβανομένου και του μεγέθους των εγχώριων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου) στην εξέλιξη του Α.Ε.Π. της χώρας. Η χρονική περίοδος της οποίας αναλύθηκαν τα δεδομένα αφορούσε τα έτη 1970 έως και 2012. Από την ανάλυση των δεδομένων αυτής της έρευνας εξήχθη το εξής συμπέρασμα : πως μια αύξηση των εγχώριων επενδύσεων επιδρά θετικά στο μέγεθος του Α.Ε.Π. της χώρας και ειδικότερα οδηγεί σε αύξηση αυτού κατά 0,48%.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2012 (Rodríguez-Pose, et al., 2012) που αφορούσε στοιχεία των περιφερειών για την περίοδο 1978-2007 αναδείχθηκε πως οι δημόσιες επενδύσεις είχαν μια μέτρια θετική επίδραση στην περιφερειακή οικονομική ανάπτυξη, ενώ μια μελέτη που πραγματοποιήθηκε το 2017 (PricewaterCoopers, 2017) και αφορούσε τις χρονικές περιόδους από το 1961 έως το 2016, διαπίστωσε πως οι επενδύσεις στην Ελλάδα ως ποσοστό του ΑΕΠ ιστορικά σχετίζονται με την οικονομική μεγέθυνση.

Νεότερη έρευνα που επικεντρώθηκε σε μια περίοδο δεκαέξι ετών (2002-2017) (Καραϊσκού, et al., 2019) διαπίστωσε την θετική, αν και περιορισμένη, σχέση μεταξύ δημοσίων επενδύσεων και οικονομικής μεγέθυνσης στην Ελλάδα, σε μια περίοδο που χαρακτηρίζεται τόσο από υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης (κατά τα έτη 2002-2008) όσο και από έντονα υφεσιακούς (τα έτη 2009-2015). Η εκτίμηση που προέκυψε από την εν λόγω έρευνα ήταν πως μια αύξηση κατά 1% των δημοσίων επενδύσεων, οδηγεί σε αύξηση κατά περίπου 0,04% - 0,06% στο Α.Ε.Π. της χώρας.

Λαμβάνοντας υπόψη επομένως τα ευρήματα από τις ανωτέρω εμπειρικές έρευνες που δείχνουν ότι οι συνολικές εγχώριες επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές) έχουν άμεση και θετική επίδραση στο μέγεθος του Α.Ε.Π. των διαφόρων χωρών, προσπαθούμε να εξετάσουμε περαιτέρω, χρησιμοποιώντας τα πιο πρόσφατα στοιχεία, την περίπτωση της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα επιδιώκουμε να διερευνήσουμε τον βαθμό επίδρασης των δημοσίων επενδύσεων στην οικονομική μεγέθυνση (Α.Ε.Π.) της χώρας.

3.4 Ανάπτυξη Οικονομετρικού Υποδείγματος

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας θα διερευνήσουμε το κατά πόσο επιβεβαιώνονται τα συμπεράσματα των προηγούμενων ερευνητικών εργασιών οι οποίες έχουν μελετήσει τις μεταβολές που έχουν επέλθει διαχρονικά στο μέγεθος των επενδύσεων και θα εκτιμηθεί ποσοτικά ο βαθμός κατά τον οποίο αυτές επιδρούν στην οικονομική μεγέθυνση. Και στην συγκεκριμένη περίπτωση η μελέτη της επίδρασης που έχουν οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας μας θα πραγματοποιηθεί μέσω της ανάπτυξης κατάλληλου οικονομετρικού υποδείγματος. Γενικά, στην Οικονομετρική Ανάλυση έχουμε τρεις φάσεις ή στάδια από τα οποία πρέπει ένας ερευνητής να περάσει για να καταλήξει σε συγκεκριμένη λύση ενός οικονομικού προβλήματος :

- πρώτον, θα πρέπει ο ερευνητής να διατυπώσει την θεωρητική μορφή ενός Οικονομετρικού Υποδείγματος,
- δεύτερον να ασχοληθεί με την εκτίμηση αυτού,
- τρίτον να ελέγξει τις εκτιμήσεις του υποδείγματος και να αξιολογήσει τις εφαρμογές αυτού (Γκαμαλέτσος, 1990 α).

Στην περίπτωσή μας θα ακολουθηθούν τα παρακάτω επιμέρους στάδια:

1ο στάδιο– καθορισμός ενός κατάλληλου υποδείγματος: αρχικά απαιτείται ο καθορισμός του κατάλληλου οικονομετρικού υποδείγματος το οποίο θα εκτιμά την επίδραση των δημόσιων επενδύσεων στο μέγεθος του Α.Ε.Π. της Ελλάδας. Θα προσδιορίσουμε τη μορφή του υποδείγματος όπως και το σύνολο των μεταβλητών (τόσο τις εξαρτημένες όσο και τις ανεξάρτητες) που θα περιλαμβάνονται σε αυτό.

2ο στάδιο– εντοπισμός των δεδομένων: σύμφωνα με τις μεταβλητές που θα προσδιοριστούν, θα γίνει η αναζήτηση των στοιχείων για την περίοδο 2000 – 2022 που αφορούν την περίοδο μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη έως και σήμερα.

3ο στάδιο– εκτίμηση αποτελεσμάτων: θα ακολουθήσει η εκτίμηση των αποτελεσμάτων η οποία έχει στόχο να διερευνήσει την επίδραση που φέρουν οι προσδιοριστικοί παράγοντες του ΑΕΠ (στις οποίες περιλαμβάνεται και η παράμετρος των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις) στην εξέλιξη του μεγέθους του. Παράλληλα, σε αυτό το στάδιο πραγματοποιείται και η διενέργεια σχετικών στατιστικών ελέγχων βάσει της θεωρητικής θεμελίωσης που υπάρχει.

4ο στάδιο– εξαγωγή συμπερασμάτων: με βάση τις αναλύσεις και τα αποτελέσματα που θα προκύψουν θα γίνει η διερεύνηση του βαθμού κατά τον οποίο οι

μεταβολές στα μεγέθη των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις επιδρούν στη συνολική διαμόρφωση του Α.Ε.Π. της Ελλάδας.

Σε παρόμοιες έρευνες όπως αποτυπώθηκαν ανωτέρω, οι οικονομετρικές αναλύσεις χρησιμοποιούν ως υπόδειγμα μια λογαριθμική συνάρτηση. Οι γραμμικές λογαριθμικές συναρτήσεις έχουν τα πλεονεκτήματα της άμεσης εκτιμής των ελαστικοτήτων και της καλύτερης εφαρμογής στα στατιστικά δεδομένα (Γκαμαλέτσος, 1990 β). Θα επιδιώξουμε να αναπτύξουμε την συνάρτηση εκείνη η οποία θα μας δώσει τη δυνατότητα να εκτιμήσουμε άμεσα τη σχετική ελαστικότητα, δηλαδή το βαθμό κατά τον οποίο η καθορισμένη ως εξαρτημένη μεταβλητή αντιδρά σε μεταβολές της καθορισμένης ως ανεξάρτητης. Στην περίπτωση μας η εξαρτημένη μεταβλητή θα είναι το μέγεθος του Α.Ε.Π., ενώ ως ανεξάρτητες μεταβλητές θα επιλέξουμε εκείνες τις παραμέτρους που και οι προηγούμενες εμπειρικές έρευνες έχουν διαπιστώσει ότι συσχετίζονται άμεσα με το μέγεθος του Α.Ε.Π., ήτοι:

- α) η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών,
- β) οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και
- γ) οι ιδιωτικές επενδύσεις.

Η μεθοδολογική προσέγγιση της οικονομετρικής ανάλυσης που θα ακολουθηθεί είναι η μέθοδος εκτίμησης ελαχίστων τετραγώνων (OLS - Ordinary Least Squares). Στόχος μας είναι να βρούμε τους συντελεστές παλινδρόμησης που έχουν την μικρότερη δυνατή διασπορά και κατά συνέπεια την προσαρμοσμένη ευθεία, δηλαδή την ευθεία που περιγράφει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα δεδομένα μας.

Στο πλαίσιο αυτό και λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, καθορίζουμε το οικονομετρικό μοντέλο που θα εξετάσουμε ως εξής :

$$\log aep_t = \beta_0 + \beta_1 * \log pde_t + \beta_2 * \log katanalosi_t + \beta_3 * \log prinvt_t + \varepsilon_t \text{ όπου :}$$

$t = 1, \dots, N$ τα έτη

aep = η αξία του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος

pde = οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων

katanalosi = η αξία της κατανάλωσης των νοικοκυριών

prinvt = η αξία των ιδιωτικών επενδύσεων

ε_t = ο όρος του σφάλματος

Συνοψίζοντας, ο Ερευνητικός Στόχος είναι η διερεύνηση της σχέσης των δημοσίων επενδύσεων με την οικονομική μεγέθυνση (εξέλιξη του ΑΕΠ) μετά το 2000

και η εκτίμηση του μεγέθους της επιρροής αυτής συγκριτικά με την αντίστοιχη επίδραση των ιδιωτικών επενδύσεων και της κατανάλωσης. Θα εξεταστεί :

α) Πως επιδρούν οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις στην εξέλιξη του ΑΕΠ κατά την περίοδο μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη και

β) Ποιο το μέγεθος της επιρροής αυτής σε σχέση με τις ιδιωτικές επενδύσεις και την κατανάλωση.

3.5 Ανάλυση δεδομένων - Εκτίμηση αποτελεσμάτων

Μετά τον καθορισμό του οικονομετρικού μοντέλου, το δεύτερο στάδιο αφορά στον εντοπισμό των δεδομένων για τη χρονική περίοδο που θα εξεταστεί, δηλαδή η αναζήτηση των στοιχείων αφορά την περίοδο 2000 – 2022, την περίοδο μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωζώνη έως και σήμερα.

Όσον αφορά το ΑΕΠ, την ιδιωτική κατανάλωση και τις ιδιωτικές επενδύσεις, τα στοιχεία αντλήθηκαν από τη διαθέσιμη βάση δεδομένων της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) και συγκεκριμένα τους Πίνακες που ανακοινώνονται για τους ετήσιους Εθνικούς Λογαριασμούς. Τα στοιχεία αυτά αποτυπώνονται στον Πίνακα Α του Παραρτήματος. Όσον αφορά τις δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, χρησιμοποιήθηκαν διαθέσιμα δεδομένα από το ΠΔΕ του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και αποτυπώνονται στον Πίνακα Β του Παραρτήματος.

Μετά την επεξεργασία των στοιχείων των Πινάκων, δημιουργήσαμε το αρχείο δεδομένων (Πίνακας Γ του Παραρτήματος) του οποίου η ανάλυση θα γίνει με το πρόγραμμα στατιστικής επεξεργασίας SPSS. Μέσω του SPSS πραγματοποιείται και η διενέργεια σχετικών στατιστικών ελέγχων επί του οικονομετρικού μοντέλου.

Πιο συγκεκριμένα :

Από τον Πίνακα 3.1 (coefficients) προκύπτει η εκτίμηση των συντελεστών των ανεξάρτητων μεταβλητών και το μοντέλο μας διαμορφώνεται ως εξής :

$$\log aep_t = 0,361 + 0,004 * \log pde_t + 0,911 * \log katanalosi_t + 0,059 * \log prinvt_t + \varepsilon_t$$

Πίνακας 3.1 coefficients (εκτίμηση συντελεστών των ανεξάρτητων μεταβλητών)

Coefficients ^a										
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95.0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	,361	,152		2,379	,029	,042	,681		
	logpde	,004	,026	,005	,135	,894	-,051	,058	,591	1,691
	logkatanalosi	,911	,028	,908	32,016	<,001	,851	,971	,889	1,125
	logprinv	,059	,011	,199	5,574	<,001	,037	,082	,561	1,782

a. Dependent Variable: logaep

Με βάση τις παραπάνω εκτιμήσεις προκύπτει ότι ο συντελεστής β_2 ο οποίος αποτυπώνει την επίδραση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο ΑΕΠ είναι θετικός και στατιστικά σημαντικός. Πρακτικά η τιμή του σημαίνει πως μια αύξηση κατά 1% στην κατανάλωση των νοικοκυριών, συνεπάγεται μια αύξηση κατά περίπου 0,91% στο ΑΕΠ. Ο συντελεστής β_3 ο οποίος αποτυπώνει την επίδραση των ιδιωτικών επενδύσεων στο ΑΕΠ είναι επίσης θετικός και στατιστικά σημαντικός. Πρακτικά η τιμή του σημαίνει πως μια αύξηση κατά 1% στις ιδιωτικές επενδύσεις, συνεπάγεται μια αύξηση κατά περίπου 0,06% στο ΑΕΠ. Αντίθετα, ο συντελεστής β_0 ο οποίος αποτυπώνει την επίδραση των δαπανών του ΠΔΕ στο ΑΕΠ είναι επίσης θετικός αλλά στατιστικά όχι τόσο σημαντικός όσο οι άλλοι δυο συντελεστές. Πρακτικά η τιμή του σημαίνει πως μια αύξηση κατά 1% στις δαπάνες του ΠΔΕ, συνεπάγεται μια αύξηση κατά περίπου 0,004% στο ΑΕΠ.

Οι έλεγχοι του πίνακα 3.1 αφορούν τις παραμέτρους και είναι οι εξής :

- 1) Για τη σταθερά Constant, $H_0 : \beta_0 = 0$. Εδώ sig =0,029, απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση άρα η τιμή της σταθεράς δεν μπορεί να υποτεθεί 0.
- 2) Για τις \logkatanalosi_t και \logprinv_t το sig <0,001, απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση άρα η τιμή τους δεν μπορεί να υποτεθεί 0.
- 3) Για τη \logpde_t το sig =0,894, άρα δεν μπορώ να απορρίψω τη μηδενική υπόθεση.

Από τον Πίνακα 3.2 (ANOVA του μοντέλου), ο οποίος αναφέρεται στον έλεγχο :

$H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = 0$ (όλοι οι συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών είναι 0)

$H_1 : \beta_1, \beta_2, \beta_3 \neq 0$

προκύπτει sig <0,001 άρα απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση, οπότε υπάρχει σχέση μεταξύ μεταβλητών X και Y.

Πίνακας 3.2 ANOVA του μοντέλου

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	,077	3	,026	460,150	<,001 ^b
	Residual	,001	18	,000		
	Total	,078	21			

a. Dependent Variable: logaep

b. Predictors: (Constant), logprin, logkatalanalogi, logpde

Επίσης το F Test δίνει sig<0,001 που σημαίνει πως το μοντέλο είναι πολύ σημαντικό στην εξήγηση της μεταβλητότητας.

Από τον Πίνακα 3.3 (Model Summary) προκύπτει το R^2 το οποίο είναι ο συντελεστής προσδιορισμού ο οποίος χρησιμοποιείται, ουσιαστικά, ως κριτήριο καλής προσαρμογής των δεδομένων στο γραμμικό μοντέλο. Εξετάζει δηλαδή πόση είναι η μεταβλητότητα της Y που εξηγείται από την παλινδρόμηση και πόση μένει ανεξήγητη, δηλαδή οφείλεται σε τυχαίους παράγοντες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το R Square είναι 0,987, δηλαδή το 98,7% της μεταβλητότητας της Y εξηγείται από την παλινδρόμηση. Το αρκετά υψηλό R Square σημαίνει αρκετά καλή προσαρμογή του μοντέλου.

Πίνακας 3.3 Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,994 ^a	,987	,985	,0074759	1,045

a. Predictors: (Constant), logprin, logkatalanalogi, logpde

b. Dependent Variable: logaep

Όσον αφορά την καταλληλότητα του μοντέλου, είναι σημαντικό να πληρούνται οι παρακάτω συνθήκες για τα τυχαία σφάλματα :

1. να ακολουθούν την κανονική κατανομή (Κανονικότητα)
2. να έχουν σταθερή διασπορά (Ομοσκεδαστικότητα)
3. να είναι ανεξάρτητα μεταξύ τους (Ανεξαρτησία)

Από το Output του SPSS προκύπτουν τα εξής αποτελέσματα :

Από τον Πίνακα 3.4 των συσχετίσεων των μεταβλητών (correlations) δεν προκύπτουν ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών, άρα δεν υπάρχει πρόβλημα πολυσυγγραμικότητας (multicollinearity). Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει και από τις τιμές του δείκτη VIF του Πίνακα 3.1 (όλοι οι δείκτες είναι < 2).

Ο Συντελεστής Συσχέτισης του Pearson για τις ανά δύο συγκρίσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών δίνει υψηλότερη τιμή (0,638) μεταξύ των logpde_i και logprinv_i. Οι έλεγχοι του πίνακα 3.4 που αφορούν τις ανεξάρτητες μεταβλητές ανά δυο είναι οι εξής :

H₀ : ρ = 0 (δηλαδή οι δύο μεταβλητές είναι ασυσχέτιστες)

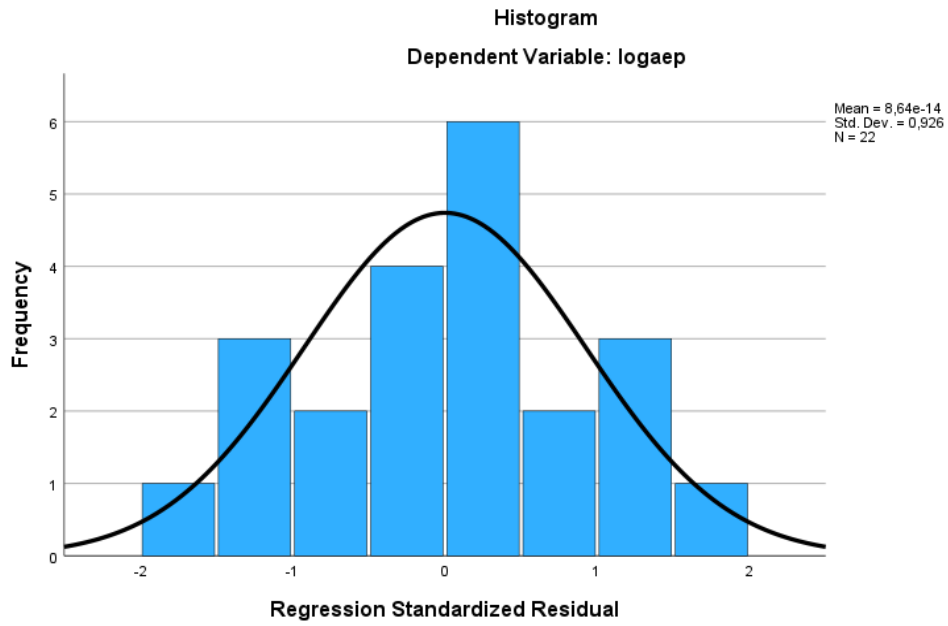
H₁ : ρ ≠ 0 (δηλαδή οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται)

Πίνακας 3.4 Συσχετίσεις των μεταβλητών (correlations)

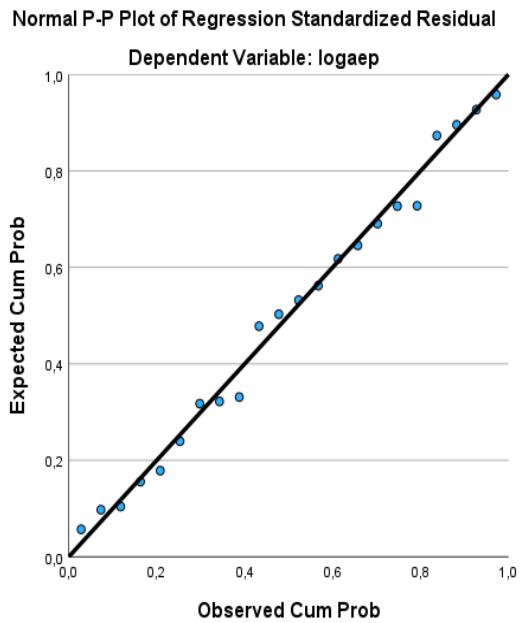
		logaep	logpde	logkatalanosi	logprinv
Pearson Correlation	logaep	1,000	,356	,975	,502
	logpde	,356	1,000	,247	,638
	logkatalanosi	,975	,247	1,000	,330
	logprinv	,502	,638	,330	1,000
Sig. (1-tailed)	logaep	.	,052	<,001	,009
	logpde	,052	.	,134	,001
	logkatalanosi	,000	,134	.	,067
	logprinv	,009	,001	,067	.
N	logaep	22	22	22	22
	logpde	22	22	22	22
	logkatalanosi	22	22	22	22
	logprinv	22	22	22	22

Εκτός της περίπτωσης που αναφέραμε για τις logpde_i και logprinv_i όπου sig = 0,001 < 0,05, στις υπόλοιπες περιπτώσεις δεχόμαστε την μηδενική υπόθεση, δηλαδή οι μεταβλητές είναι ασυσχέτιστες.

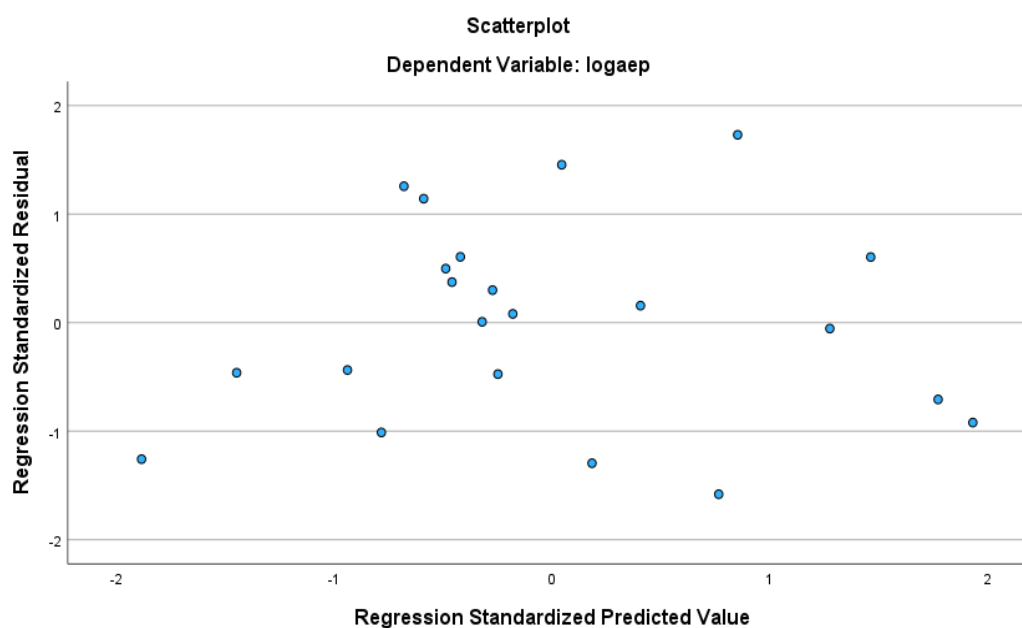
Από τη γραφική ανάλυση των υπολοίπων (Histogram, PP Plot, scatterplot) όπως παρουσιάζονται στα διαγράμματα 3.4, 3.5 και 3.6, προκύπτει ότι αυτά ακολουθούν κανονική κατανομή, είναι ανεξάρτητα και έχουν σταθερή διασπορά. Άρα πληρούνται και οι τρεις συνθήκες τυχαιότητας των σφαλμάτων.

Διάγραμμα 3.4 Histogram

Διάγραμμα 3.5 PP Plot

Διάγραμμα 3.6 scatterplot

3.6 Συμπεράσματα

Από την παραπάνω στατιστική επεξεργασία και αποτύπωση των αποτελεσμάτων, προκύπτουν τα κάτωθι συμπεράσματα :

Η μεταβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης είναι αυτή που φέρει τη μεγαλύτερη επίδραση στην οικονομική μεγέθυνση της χώρας. Παραδοσιακά ο υπολογισμός του ΑΕΠ όσον αφορά την προσέγγιση της δαπάνης, στηρίζονταν στην κατανάλωση των νοικοκυριών. Από το 2000 και μετά οι δαπάνες αυτές ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμαίνονταν σε ποσοστό από 62% έως 69%.

Οι ιδιωτικές επενδύσεις εξακολουθούν να επιδρούν θετικά έχοντας μια σαφώς μεγαλύτερη επίδραση σε σχέση με τις δημόσιες επενδύσεις. Από το 2000 έως το 2008 οι δαπάνες αυτές ως ποσοστό του ΑΕΠ κυμαίνονταν περίπου στο 20%. Μετά την κρίση χρέους οι δαπάνες συρρικνώθηκαν και το ποσοστό έπεσε σε μονοψήφιο νούμερο. Ουσιαστικά εκείνη την περίοδο υπήρξε μια αποεπένδυση στην Ελληνική οικονομία.

Από την άλλη πλευρά οι δημόσιες επενδύσεις, παρά το θετικό πρόσημο, φαίνεται να φέρουν μια ιδιαίτερα περιορισμένη επίδραση. Το γεγονός αυτό φανερώνει μια ενδεχόμενη «δυσκαμψία» των δημοσίων επενδύσεων να αποτελέσουν έναν ουσιαστικό μοχλό της οικονομικής μεγέθυνσης της χώρας.

Αυτό που παρατηρούμε από το διάγραμμα 1.1 είναι πως οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων από το 2000 έως το 2004 (περίοδος κατασκευής Ολυμπιακών έργων) κυμαίνονταν σε ένα ποσοστό μεταξύ 4,3% έως 5,3% του ΑΕΠ. Από εκεί και έπειτα και μέχρι το 2019 (κατά τα έτη της κρίσης χρέους και της εφαρμογής μνημονιακών πολιτικών) οι δαπάνες μειώθηκαν σε ένα ποσοστό κάτω από το 4% του ΑΕΠ, ενώ την επόμενη χρονιά εκτινάχθηκαν σε υψηλά ποσοστά λόγω και των δαπανών που διενεργήθηκαν σχετικά με την κάμψη των επιπτώσεων από την κρίση της πανδημίας covid 19.

Συνοψίζοντας, από τη διερεύνηση της σχέσης των δαπανών δημοσίων επενδύσεων με την οικονομική μεγέθυνση (εξέλιξη του ΑΕΠ) μετά το 2000 και την εκτίμηση του μεγέθους της επιρροής αυτής συγκριτικά με την αντίστοιχη επίδραση των ιδιωτικών επενδύσεων και της κατανάλωσης, διαπιστώθηκε πως οι δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις, παρά το θετικό πρόσημο, φαίνεται να φέρουν μια ιδιαίτερα περιορισμένη επίδραση, χαμηλότερη αυτής που φέρουν η ιδιωτικές επενδύσεις και η κατανάλωση.

Το εν λόγω συμπέρασμα επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό τα ευρήματα προγενέστερων παρόμοιων ερευνών. Σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον και ειδικά για ένα θέμα όπως οι δημόσιες επενδύσεις και η επίδραση στα μακροοικονομικά μεγέθη μιας χώρας, η παγκόσμια βιβλιογραφία ρίχνει ιδιαίτερο βάρος και προσοχή και προφανώς η επέκταση της έρευνας θεωρείται επιβεβλημένη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Διερεύνηση επιπτώσεων της κρίσης χρέους και της πανδημίας covid-19 στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και στο ΑΕΠ – Μελλοντικές εξελίξεις

4.1 Εισαγωγή

Στο δεύτερο στάδιο της έρευνας θα διερευνήσουμε τις επιπτώσεις των διαφόρων κρίσεων που αντιμετώπισε η χώρα την τελευταία 20ετία (κρίση χρέους, πανδημία covid-19) εντός ευρωζώνης, όσον αφορά την επίδραση στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και συνολικά στο ΑΕΠ καθώς επίσης και θα διερευνηθεί η μελλοντική εξέλιξη της συμβολής των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στη μεγέθυνση του ΑΕΠ στο νέο οικονομικό πλαίσιο όπως αυτό διαμορφώνεται μετά την ενεργειακή κρίση και τις συνέπειες του πολέμου στην Ουκρανία.

Στην συγκεκριμένη περίπτωση θα γίνει συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών και στοιχείων μέσω της διεξαγωγής ημιδομημένων ποιοτικών συνεντεύξεων με πρόσωπα – Διοικητικά Στελέχη διαφόρων φορέων που εμπλέκονται στις διαδικασίες της έγκρισης και υλοποίησης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Η επιλογή αυτή θα γίνει καθότι τα άτομα αυτά έχουν ειδικές γνώσεις, πολυετή εμπειρία και άποψη επί των συγκεκριμένων θεμάτων. Τα άτομα που επιλέχθηκαν για να συμμετάσχουν στην έρευνα είναι :

- Η Προϊσταμένη της Διεύθυνσης Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών
- Ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων της Ειδικής Υπηρεσίας Συντονισμού του Ταμείου Ανάκαμψης
- Ο Προϊστάμενος της Ειδικής Υπηρεσίας Εφαρμογής του Στρατηγικού Σχεδίου της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Τα στάδια της διαδικασίας συνέντευξης όπως περιγράφουν και οι (Χαλικιάς, et al., 2015) θα είναι τα εξής:

- Θεματοποίηση : Καθορισμός σκοπού και στόχων της συνέντευξης.
- Σχεδιασμός: Διατύπωση διαδικασίας συνέντευξης.
- Διεξαγωγή της Συνέντευξης.
- Απομαγνητοφώνηση, δηλ. μεταγραφή σε κείμενο της συνέντευξης.

Στη συνέχεια θα γίνει επεξεργασία των στοιχείων που θα συλλεχθούν, θα παρουσιαστούν σε κατάλληλα διαμορφωμένους πίνακες και διαγράμματα και θα παρατεθούν αναλύσεις και καταγραφή των συμπερασμάτων για τα εξής :

α) για το πως η επιβολή της λιτότητας λόγω της κρίσης χρέους και η εν γένει δημοσιονομική πολιτική στη ζώνη του ευρώ επηρέασαν τις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις,

β) πως χρησιμοποιήθηκαν οι δημόσιες επενδύσεις ως μέσο προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές επιδράσεις της πανδημίας covid-19 στην οικονομία,

γ) σε ποιο βαθμό θα συμβάλλουν τα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΣΠΑ περιόδου 2014-2020 και 2021-2027, Στρατηγικό Σχέδιο Κοινής Αγροτικής Πολιτικής περιόδου 2023-2027, Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης περιόδου 2021-2025) στην μεγέθυνση του ΑΕΠ.

4.2 Επιπτώσεις της κρίσης χρέους στις δαπάνες του ΠΔΕ

Η Ελληνική κρίση χρέους ξεκίνησε στα τέλη του 2009 στον απόηχο της Παγκόσμιας Οικονομικής ύφεσης. Οι δομικές αδυναμίες της Ελληνικής Οικονομίας η οποία ως μέλος της ζώνης του ευρώ δεν είχε την ευελιξία της δημοσιονομικής πολιτικής οδήγησαν σε αδυναμία αποπληρωμής του δημοσίου χρέους. Το γεγονός αυτό οδήγησε στην απώλεια εμπιστοσύνης των δανειστών προς την Ελληνική Οικονομία με συνεπακόλουθο την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας. Προκειμένου να αποφευχθεί η στάση πληρωμών από το Ελληνικό Δημόσιο, η χώρα κατέφυγε σε μηχανισμό στήριξης αποτελούμενο από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η χρηματοδότηση από τον μηχανισμό στήριξης θα γινόταν με τον όρο ότι η Ελλάδα θα λάβει μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Τα μέτρα λιτότητας συμπεριλήφθηκαν στα επονομαζόμενα μνημόνια, των οποίων η εφαρμογή αξιολογούταν από ομάδα εκπροσώπων των δανειστών, γνωστή και ως Τρόικα. Η κατάσταση αυτή διήρκησε μέχρι το Φθινόπωρο του 2019 όταν και ήρθαν πλήρως οι κεφαλαιακοί έλεγχοι.

Ο Ερευνητικός Στόχος στην παρούσα φάση της εργασίας είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων της κρίσης χρέους που αντιμετώπισε η χώρα εντός ευρωζώνης, όσον αφορά την επίδραση στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και συνολικά στο ΑΕΠ.

Οι βασικές ερωτήσεις που τέθηκαν στους συνεντευξιαζόμενους ήταν οι εξής :

α) Πως επηρέασαν οι πολιτικές λιτότητας τη διαμόρφωση των μεγεθών των δαπανών δημοσίων επενδύσεων ;

β) Ποιο ήταν το ύψος των περικοπών κατ έτος σε σχέση και με το διαμορφωμένο ΑΕΠ ;

γ) Ποιες ήταν οι άμεσες επιπτώσεις των περικοπών στις δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων;

Τον Μάιο του 2010 ψηφίστηκε από τη βουλή ο νόμος 3845 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο», που αποτέλεσε το πρώτο μνημόνιο που υπέγραψε η κυβέρνηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και περιελάμβανε τα μέτρα λιτότητας που θα λαμβάνονταν προκειμένου να παρασχεθεί η στήριξη από τον μηχανισμό.

Στον συγκεκριμένο νόμο υπήρχαν οι εξής προβλέψεις για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων οι οποίες επηρέασαν τη διαμόρφωση των μεγεθών των δαπανών δημοσίων επενδύσεων :

- Βελτίωση απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής. Η κυβέρνηση θα συνεργάζονταν με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να αυξήσει το ποσοστό απορρόφησης των ανωτέρω κονδυλίων, θεσπίζοντας από τη μια εξαμηνιαίους στόχους για τις αιτήσεις πληρωμής και υιοθετώντας ένα σύστημα «γρήγορης παραγωγής έργων» το οποίο θα περιλάμβανε προθεσμίες για κάθε στάδιο της έγκρισης και εφαρμογής των έργων. Επίσης θα δημιουργούνταν ένας κεντρικός λογαριασμός που θα χρησιμοποιούνταν για τις πιστώσεις του προϋπολογισμού όσον αφορά το κομμάτι της εθνικής συγχρηματοδότησης των ανωτέρω Ταμείων.
- Για τα έτη 2010, 2011 και 2012 όπως φαίνεται και από τους παρακάτω πίνακες στην εφημερίδα της κυβερνήσεως (ΦΕΚ 65 Α ν.3845/2010) στο σκέλος των εξόδων του προϋπολογισμού προβλέφθηκε μια μείωση των δημοσίων επενδύσεων της τάξης των 500 εκ € κατ έτος η οποία ως ποσοστό του ΑΕΠ μεταφράζονταν στο 0,2 έως 0,4%. Η μείωση αυτή επηρέαζε το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ.

Πίνακας 1. Ελλάδα. Δημοσιονομικά μέτρα που περιλαμβάνει το πρόγραμμα

2010		
<i>σε εκ. Ευρώ</i>		<i>% του ΑΕΠ</i>
	Έσοδα	0,5
Αύξηση του ΦΠΑ	800	0,3
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα	200	0,1
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα τσιγάρα	200	0,1
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα ποτά	50	0,0
	Έξοδα	1,9
Μείωση του μισθολογικού κόστους μέσω μείωσης 13 ^{ου} και 14 ^{ου} μισθού και τα επιδομάτων	1100	0,5
Ενδιάμεση κατανάλωση	700	0,3
Μειώσεις στις συντάξεις (στις υψηλότερες συντάξεις)	350	0,1
Αναστολή της β' δόσης του επιδόματος αλληλεγγύης	400	0,2
Μείωση των συντάξεων μέσω της μείωσης της 13 ^{ης} και 14 ^{ης} σύνταξης	1500	0,6
Μείωση των δημόσιων επενδύσεων	500	0,2
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΠΙΠΤΩΣΗ	5800	2,5

2011		
<i>σε εκ. Ευρώ</i>		<i>% του ΑΕΠ</i>
	Μεταφορά επίπτωσης από το προηγούμενο έτος	1,1
Αύξηση του ΦΠΑ	1000	0,4
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα	250	0,1
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα τσιγάρα	300	0,1
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα ποτά	50	0,0
Μείωση του μισθολογικού κόστους μέσω μείωσης 13 ^{ου} και 14 ^{ου} μισθού και επιδομάτων	400	0,2
Μείωση των συντάξεων μέσω της μείωσης της 13 ^{ης} και 14 ^{ης} σύνταξης	500	0,2
	Έσοδα	2,2
Φορολόγηση των αυθαιρέτων κτισμάτων	800	0,4
Φόρος πολυτελείας	100	0,0
Λογιστικός προσδιορισμός εισοδήματος	50	0,0
Δικαιώματα τυχερών παιγνίων	200	0,1
Άδειες τυχερών παιγνίων	500	0,2
Ειδική εισφορά σε κερδοφόρες επιχειρήσεις	600	0,3
Τέλος διατήρησης ημιωπαίθρων	500	0,2
ΦΠΑ – αλλαγές στις υποκατηγορίες και διεύρυνση της βάσης	1000	0,4
Πράσινα τέλη	300	0,1
Τεκμήρια φορολόγησης	400	0,2
Αύξηση των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων	400	0,2
Φορολογία των αμοιβών σε είδος (αυτοκίνητα)	150	0,1
	Έξοδα	1,0
Ενδιάμεση κατανάλωση	300	0,1
Εξοικονόμηση από την εισαγωγή ενοποιημένου συστήματος πληρωμής μισθών Δημοσίου	100	0,0
Πάγωμα συντάξεων	100	0,0
Εξοικονόμηση πόρων από τον «Καλλικράτη»	500	0,2
Μειώσεις στις συντάξεις (στις υψηλότερες συντάξεις)	150	0,1
Μείωση των δημόσιων επενδύσεων	500	0,4
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΠΙΠΤΩΣΗ	9650	4,3

2012		
<i>σε εκ. Ευρώ</i>		% του ΑΕΠ
	Έσοδα	0,7
Ειδικοί φόροι κατανάλωσης μη-αλκοολούχων ποτών	300	0,1
Άδειες τυχερών παιγνίων	225	0,1
Δικαιώματα τυχερών παιγνίων	400	0,2
ΦΠΑ – διεύρυνση βάσης	300	0,1
Τεκμήρια φορολόγηση	100	0,0
Αύξηση των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων	200	0,1
	Έξοδα	1,2
Μείωση προσλήψεων δημοσίων υπαλλήλων πέραν του 5:1	600	0,3
Επιδόματα ανεργίας (με βάση ελάχιστα μέσα διαβίωσης)	500	0,2
Πάγωμα συντάξεων	250	0,1
Εξοικονόμηση πόρων από τον «Καλλικράτη»	500	0,2
Μείωση πληρωμών προς στις δημόσιες επιχειρήσεις	800	0,4
Μείωση των δημοσίων επενδύσεων	500	0,2
	Μη-καθορισμένα μέτρα για λειτουργικά έξοδα	900
	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΠΙΠΤΩΣΗ	5575
		2,4

Τον Ιούλιο του 2011 ψηφίστηκε από τη βουλή ο νόμος 3985 «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015» και όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα στην εφημερίδα της κυβερνήσεως (ΦΕΚ 151 Α ν.3985/2011) η μείωση της δαπάνης του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ για το 2012 θα ανέρχονταν σε 600 εκ €.

Παρεμβάσεις ΜΠΔΣ 2011-2015 (ΠΡΟΣΑ ΣΕ ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ)								
	Περιγραφή παρέμβασης (σε εκ. ευρώ)	2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015	% ΑΕΠ
11. 12	Αύξηση των τελών κυκλοφορίας	100	0	0	0	0	100	0,0%
11. 13	Εκτακτική εισφορά σε οχήματα μεγάλου κυβισμού, σκάφη και πασίνες	150	-150	0	0	0	0	0,0%
11. 14	Βαθμιαία εναρμόνιση του φόρου πετρελαίου θέρμανσης με το φόρο πετρελαίου κίνησης	-188	-394	206	330	0	-46	0,0%
11. 15	Κατάργηση του 10% της επιστροφής φόρου από αποδείξεις από 1/1/2012	-1.200	1.200	0	0	0	0	0,0%
12.	Βελτίωση αποτελεσμάτων ΟΤΑ	150	355	345	350	305	1.505	0,6%
12. 1	Επαναξιολόγηση δαπανών ΟΤΑ	150	250	175	170	160	905	0,4%
12. 2	Αύξηση ίδιων εσόδων ΟΤΑ χάρη στις οικονομίες κλίμακας και την καλύτερη οργάνωση των εσπρακτικών μηχανισμών	0	105	120	130	145	500	0,2%
12. 3	Αύξηση της συμβόρευσης στις υποχρεώσεις προς ΟΤΑ μέσω της υποχρέωσης έκδοσης δημοτικής ενημερότητας	0	0	50	50	0	100	0,0%
13.	Εξορθολογισμός δαπάνης ΠΔΕ	950	-446	0	0	0	504	0,2%
13. 1	Μείωση της δαπάνης του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ	950	-600	0	0	0	350	0,2%
13. 2	Περιορισμός του διοικητικού κόστους που σχετίζεται με το ΕΣΠΑ	0	154	0	0	0	154	0,1%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ		6.744	7.029	4.738	5.721	4.118	28.351⁽¹⁾	12,1%
ΔΑΠΑΝΕΣ		4.058	2.962	2.675	2.583	2.222	14.274	6,1%
ΕΣΟΔΑ		2.686	4.067	2.063	3.139	1.896	14.077	6,0%
ΑΕΠ		225.449	228.390	235.523	242.886	251.930		

(1) Ποσό 800 εκατ. ευρώ που αφορά στις εξοπλιστικές δαπάνες (κατηγορία 5.2) που αφορά τα έτη 2012, 2013, 2014 και 2015 έχει ληφθεί υπόψη στο βασικό σενάριο και για το λόγο αυτό δεν αθροίζεται στο σύνολο των παρεμβάσεων

Τον Φεβρουάριο του 2012 ψηφίστηκε από τη βουλή ο νόμος 4046 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας» ο οποίος αποτέλεσε το 2ο μνημόνιο. Στον συγκεκριμένο νόμο προβλέφθηκε για το έτος 2012 η μείωση του ΠΔΕ κατά 400 εκ €. Αυτή η περικοπή είχε αντίκτυπο στις επιδοτήσεις σε ιδιωτικές επενδύσεις και χρηματοδοτούμενα από εθνικούς πόρους επενδυτικά έργα. Η μείωση δεν είχε επίπτωση επί των έργων που συγχρηματοδοτούνταν από τα διαρθρωτικά Ταμεία.

Με τον συγκεκριμένο νόμο επίσης καθορίστηκε και το ταμειακό ισοζύγιο του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, το οποίο αποτελούσε μέρος του πρωτογενούς ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τον νόμο το ταμειακό ισοζύγιο του ΠΔΕ θα μετράται σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης με βάση τα έσοδα από επενδύσεις μείον τις δαπάνες επενδύσεων του προγράμματος όπως αυτές δημοσιεύονται μηνιαία από την επίσημη ιστοσελίδα του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους και σύμφωνα με την αντίστοιχη κατηγοριοποίηση του ΠΔΕ.

Τον Νοέμβριο του 2012 ψηφίστηκε από τη βουλή ο νόμος 4093 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016», στο παράρτημα του οποίου

περιλαμβάνονται εκ νέου περικοπές στο ΠΔΕ όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα στην εφημερίδα της κυβερνήσεως (ΦΕΚ 222 Α ν.4093/2012). Πιο συγκεκριμένα για τα έτη 2013 και 2014 οι περικοπές στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ανέρχονταν στα 150 εκ € κατ έτος, ενώ για την Τοπική Αυτοδιοίκηση προβλέφθηκε επιπλέον περικοπή κατά 40 εκ € το 2013 και 110 εκ € το 2014 από τις επιχορηγήσεις για επενδυτικά σχέδια (ΣΑΤΑ) μέσω του ΠΔΕ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Προτεινόμενες παρεμβάσεις του ΜΠΔΣ 2013-2016						
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ						
		2013	2014	2015	2016	2013-16
ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ		1.374	4.186	529	155	14.244
1.	Αναδιάρθρωση Δημόσιου Τομέα	385	284	50	0	719
2.	Τοπική Αυτοδιοίκηση	50	160	0	0	210
3.	Μισθολόγιο	1.174	204	75	44	1.497
4.	Συντάξεις	4.680	563	140	92	5.475
5.	Προνοιακά Επιδόματα	210	71	12	12	307
6.	Υγειονομική Περιθαλψη	455	620	38	0	1.113
7.	Υπουργείο Αμυνας	303	100	4	0	408
8.	Εκπαίδευση	86	37	10	0	133
9.	ΔΕΚΟ	249	123	97	26	495
10.	Αλλαγές στο φορολογικό σύστημα	1.782	2.024	103	-19	3.890
Περιγραφή παρεμβάσεων		2013	2014	2015	2016	2013-16
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΔΑΠΑΝΩΝ						
1.	Αναδιάρθρωση Δημόσιου Τομέα	385	284	50	0	719
1.1	Εφαρμογή ηλεκτρονικού συστήματος προμηθειών στο Δημόσιο	0	50	50	0	100
1.2	Μείωση 25% των μη-μισθολογικών δαπανών	203	79	0	0	281
1.3	Μείωση επιχορηγήσεων σε φορείς εκτός Γεν. Κυβέρνησης	17	3	0	0	20
1.4	Μείωση επιχορηγήσεων για άγονες γραμμές	15	3	0	0	18
1.5	Περικοπή Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	150	150	0	0	300
2.	Τοπική Αυτοδιοίκηση	50	160	0	0	210
2.1	Μείωση ΚΑΠ ΟΤΑ	10	50	0	0	60
2.2	Μείωση ΣΑΤΑ ΠΔΕ ΟΤΑ	40	110	0	0	150

Τον Δεκέμβριο του 2013 ο κανονισμός 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που καθόριζε τις διατάξεις των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων, έδινε τη δυνατότητα στα κράτη μέλη που αντιμετώπιζαν προσωρινές δημοσιονομικές δυσκολίες να αυξήσουν κατά 10 μονάδες το ποσοστό συγχρηματοδότησης των προγραμμάτων τους, γεγονός που συνέβαλλε σε μεγαλύτερη από την αναμενόμενη εισροή κοινοτικών πόρων προς την χώρα μας.

Όπως προκύπτει από τα ανωτέρω το ΠΔΕ υπήρξε από τα πρώτα “θύματα” των περιοριστικών πολιτικών περικοπής των δημοσίων δαπανών στα χρόνια των δύο πρώτων μνημονίων. Χαρακτηριστικά, από το υψηλό των 10,3 δις € προϋπολογισθείσας δαπάνης του 2010, η προϋπολογισθείσα δαπάνη το 2015 έπεσε στα 6,4 δις € (μείωση κοντά στο 38%). Αντίστοιχα, οι δαπάνες του ΠΔΕ την περίοδο των μνημονίων ως ποσοστό του ΑΕΠ άγγιξαν το ιστορικό χαμηλό του 3,09%. Η μεγάλη αυτή μείωση των δημοσίων επενδύσεων σε επίπεδο χώρας ουσιαστικά άγγιξε και όλες τις περιφέρειες άλλες σε μεγαλύτερο και άλλες σε μικρότερο βαθμό.

Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό είναι ότι η περικοπή του ΠΔΕ, ως μνημονιακή μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για την μείωση των ελλειμμάτων, ήταν μία ιδιαίτερα επαχθής πρακτική, αφού η επίπτωση στη μείωση του ΑΕΠ ήταν και μεγάλη και μόνιμη και μάλιστα για μακρά περίοδο με τελικό αποτέλεσμα αντίθετο από τον στόχο. Αδιαμφισβήτητη απόδειξη αποτέλεσε η συνεχιζόμενη για έξι έτη ύφεση που καταγράφηκε στη χώρα. Μια ύφεση οξυμένη εξαιτίας και του υψηλού πολλαπλασιαστή που χαρακτηρίζει τις συγκεκριμένες δαπάνες. Όταν μια οικονομία βρίσκεται σε δημοσιονομική στενότητα είναι πιο εύκολο για μια κυβέρνηση να αποφασίσει περικοπή ή μετάθεση χρονικά των δημοσίων επενδύσεων παρά να περικόψει τρέχουσες δαπάνες, οι οποίες είναι περισσότερο ανελαστικές σε σχέση με τις επενδυτικές δαπάνες.

Το συρρικνωμένο και περικομμένο ΠΔΕ λειτούργησε ως τροχοπέδη σε οποιαδήποτε προοπτική αναπτυξιακής διαδικασίας, ενώ θα έπρεπε να αποτελεί έναν από τους κύριους μοχλούς της αναγκαίας ανάπτυξης για την αντιμετώπιση της κρίσης. Η μείωση αυτή είχε δύο βασικές επιπτώσεις. Η πρώτη ήταν άμεση: να αυξηθούν οι ληξιπρόθεσμες οφειλές του δημοσίου προς αναδόχους δημοσίων έργων που είχαν την ατυχία οι συμβάσεις τους να χρηματοδοτούνται από το εθνικό ΠΔΕ. Η δεύτερη επίπτωση και σοβαρότερη γιατί είχε μεσοπρόθεσμο χαρακτήρα ήταν η αναστολή ωρίμανσης νέων έργων τόσο για το ΕΣΠΑ όσο και για το εθνικό ΠΔΕ. Αυτό συνέβη γιατί οι μελέτες και η ωρίμανση νέων έργων χρηματοδοτούνται σχεδόν αποκλειστικά από το Εθνικό ΠΔΕ. Η μη έγκαιρη προετοιμασία οδήγησε επίσης και σε υποεκτέλεση τα επόμενα χρόνια, καθόσον καταγράφηκαν και προβλήματα ρευστότητας ορισμένων επενδυτών λόγω της μειωμένης δημοσιονομικής αξιοπιστίας της χώρας.

Στο κλίμα της γενικευμένης λιτότητας και της συνεχούς ύφεσης δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθούν οι δομικές αλλαγές που ήταν απαραίτητες για τον μετασχηματισμό του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Η Ελλάδα έπρεπε να επιδιώξει σε συνεργασία με άλλες χώρες την αλλαγή πολιτικής δημοσιονομικής

πειθαρχίας στο σύνολο της ευρωζώνης. Προϋπόθεση για την έξοδο της οικονομίας από την ύφεση ήταν η χαλάρωση των μέτρων λιτότητας, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν νέες επενδύσεις, να ενισχυθούν τα εισοδήματα και να αυξηθούν οι εξαγωγές. Υπήρχε ανάγκη να ληφθούν πρωτοβουλίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να αρθεί η αβεβαιότητα και η κερδοσκοπία που κυριαρχούσαν στις αγορές κεφαλαίου εκείνη την περίοδο. Όπως και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα έπρεπε να αναλάβει έναν πιο ενεργό ρόλο με παρεμβάσεις στην πρωτογενή αγορά ομολόγων.

4.3 Επιπτώσεις της πανδημίας covid-19 στις δαπάνες του ΠΔΕ

Η πανδημία του κορονοϊού covid-19 αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά στην πόλη Ουχάν της Κίνας τον Δεκέμβριο του 2019. Λόγω αποτυχίας περιορισμού της νόσου και γρήγορης εξάπλωσης στις χώρες του πλανήτη, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ανακοίνωσε πως αποτελεί έκτακτη ανάγκη Δημόσιας Υγείας και ότι αποτελεί πανδημία. Στην Ελλάδα το πρώτο κύμα της πανδημίας εξαπλώθηκε από τον Φεβρουάριο του 2020 και έπειτα. Πέραν από τις επικίνδυνες επιπτώσεις της νόσου στον άνθρωπο, η πανδημία και κυρίως οι τρόποι που επιλέχθηκαν για την αντιμετώπισή της προκάλεσαν σοβαρές συνέπειες σε πολλά επίπεδα όπως οικονομικό, πολιτικό, εκπαιδευτικό κλπ.

Σε οικονομικό επίπεδο, κατά την διάρκεια των lockdown υπήρξε έντονη μείωση της επιχειρηματικής δραστηριότητας σε αρκετούς κλάδους, ένα διαρκές κραχ των χρηματιστηρίων και μια κρίση στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα, με αποτέλεσμα την άνοδο των τιμών και την έλλειψη σε διάφορα προϊόντα (Λιαργκόβας, et al., 2022).

Από την άλλη πλευρά, τα επιτεύγματα της ψηφιακής τεχνολογίας οδήγησαν σε διαφορετικούς τρόπους εργασίας με τη χρήση της τηλεργασίας να κερδίζει συνεχώς έδαφος και να προτιμάται από εκατομμύρια εργαζόμενους στον πλανήτη.

Ο Ερευνητικός Στόχος στην παρούσα φάση της εργασίας είναι η διερεύνηση των επιπτώσεων της κρίσης μετά το ξέσπασμα της πανδημίας covid-19 που αντιμετώπισε η χώρα εντός ευρωζώνης, όσον αφορά την επίδραση στις δαπάνες για δημόσιες επενδύσεις και συνολικά στο ΑΕΠ.

Οι βασικές ερωτήσεις που τέθηκαν στους συνεντευξιαζόμενους ήταν οι εξής :

- α) Ποιες δράσεις ανέλαβε να χρηματοδοτήσει το ΠΔΕ για την αντιμετώπιση της πανδημίας;
- β) Τι ποσά δαπανήθηκαν για την αντιμετώπιση της κρίσης ;

γ) Ποιες οι άμεσες επιπτώσεις της αντιμετώπισης των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης από την αύξηση των δημόσιων επενδύσεων;

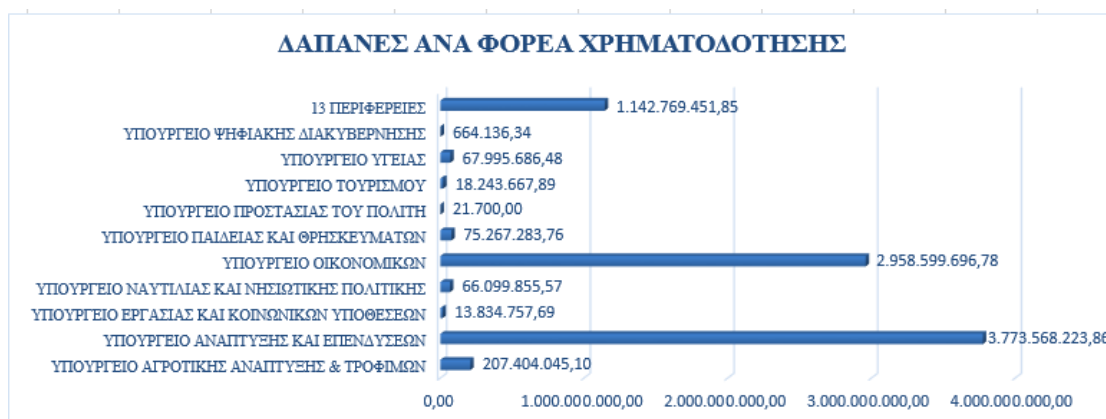
Σύμφωνα με τους Πίνακες Δ, Ε και ΣΤ του Παραρτήματος, οι οποίοι παρουσιάζουν τις δράσεις και τις πληρωμές των έργων που εντάχθηκαν στο ΠΔΕ για να χρηματοδοτήσουν την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την πανδημία covid 19 των ετών 2020, 2021 και 2022 αντίστοιχα, προκύπτει πως την τριετία που η πανδημία έπληξε τη χώρα μας οι δαπάνες από το ΠΔΕ (εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο σκέλος) ανήλθαν συνολικά σε 8.324 εκ €. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι παραπάνω δαπάνες αντιπροσωπεύουν το 2,8% για το 2020, το 1,7% για το έτος 2021 και το 0,3% για το έτος 2022. Τα παραπάνω εμφανίζονται συνοπτικά στον Πίνακα 4.1.

Πίνακας 4.1 Συνοπτική παρουσίαση πληρωμών covid 19 κατ έτος

έτος	Εθνικό ΠΔΕ	Συγχ/νο ΠΔΕ	σύνολο	ΑΕΠ	Δαπάνες ΠΔΕ ως % του ΑΕΠ
2020	58	4.506	4.564	165.406	2,8
2021	40	3.099	3.139	181.675	1,7
2022	31	589	621	208.030	0,3

Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών 2023, ίδια επεξεργασία

Οι δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας που χρηματοδοτήθηκαν μέσω του ΠΔΕ επιβάρυναν τους προϋπολογισμούς 10 Υπουργείων και των 13 Περιφερειών της χώρας. Στο παρακάτω διάγραμμα 4.1 εμφανίζονται οι δαπάνες για δράσεις covid 19 ανά φορέα χρηματοδότησης.

Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 4.1 Δαπάνες για δράσεις covid 19 ανά φορέα χρηματοδότησης

Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 4.1, οι περισσότερες δαπάνες πραγματοποιήθηκαν από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (3,77 δις €), από το Υπουργείο Οικονομικών (2,96 δις €), από τις 13 Περιφέρειες της χώρας (1,14 δις €) και από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (207 εκ €).

Οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής :

- Χρηματοδότηση του Ταμείου Εγγυοδοσίας Επιχειρήσεων COVID 19, το οποίο δημιουργήθηκε για να υποστηρίξει την πρόσβαση των επιχειρήσεων σε δανειακά κεφάλαια,
- Χρηματοδότηση του Ταμείου Επιχειρηματικότητας (TEPIX) το οποίο στόχευε στην διευκόλυνση της πρόσβασης των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδοτικούς μηχανισμούς καθώς και στην προώθηση της επιχειρηματικότητας,
- Επιδότησεις τόκων δανείων και κεφαλαίων κίνησης μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων πληττόμενων από την πανδημία, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε διάφορους κλάδους της οικονομίας (εστίαση, τουρισμός, φιλοξενία),
- Επιχορηγήσεις σε πληττόμενες επιχειρήσεις (γυμναστήρια, παιδότοποι, διάφοροι κλάδοι του λιανεμπορίου και της ψυχαγωγίας κλπ), καθώς και σε αυτοαπασχολούμενους δικηγόρους,
- Ενισχύσεις επιχειρήσεων που παρέμειναν σε αναστολή λειτουργίας,
- Διάφορες έρευνες, επιδημιολογικές μελέτες και προμήθειες υπηρεσιών.

Οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Οικονομικών περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής :

- Χορήγηση ενίσχυσης με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής σε επιχειρήσεις που επλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και διάδοσης της νόσου του κορωνοϊού COVID-19,
- Αποζημίωση ειδικού σκοπού για την ενίσχυση επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων,
- Συνεισφορά του Δημοσίου για την αποπληρωμή επιχειρηματικών δανείων σε δανειολήπτες που επλήγησαν από τις δυσμενείς συνέπειες του κορωνοϊού.

Οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τους προϋπολογισμούς των 13 Περιφερειών της χώρας περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής :

- Ενίσχυση των φορέων Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες της επιδημίας,
- Προμήθειες εξοπλισμού των Υπηρεσιών Υγείας και των νοσοκομείων,
- Ενίσχυση πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν από τις δυσμενείς συνέπειες του κορονοϊού στις Περιφέρειες.

Οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής :

- Στήριξη επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον αλιευτικό κλάδο λόγω της παύσης των δραστηριοτήτων τους που επήλθε ως συνέπεια της πανδημίας,
- Στήριξη σε γεωργούς του πρωτογενούς τομέα που οι τομείς τους πλήττονται ιδιαίτερα,
- Εθνική συμμετοχή της χώρας στο μέτρο στήριξης της απόσταξης οίνου σε περίπτωση κρίσης.

Για τις παραπάνω δράσεις των 3 Υπουργείων και των 13 Περιφερειών της χώρας δαπανήθηκε συνολικά το 97% των ποσών που χρηματοδοτήθηκαν από το ΠΔΕ. Οι υπόλοιπες δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από διάφορα Υπουργεία περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής :

- Το πρόγραμμα Τουρισμός για Όλους,
- Ενίσχυση των μονάδων Υγείας και φορέων του Υπουργείου Υγείας με επικουρικό προσωπικό, καθώς και δημιουργία δικτύου νοσηλευτών,
- Υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω της παροχής φορητού ηλεκτρονικού εξοπλισμού, υγειονομικού υλικού και της πληρωμής αναπληρωτών καθηγητών για την κάλυψη εκτάκτων αναγκών,
- Ρυθμίσεις για την διασφάλιση της θαλάσσιας συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης νησιωτικών περιοχών.

Πέραν των παραπάνω χρηματοδοτούμενων δράσεων, είχαν προταθεί από τους αρμόδιους Φορείς προς στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έγιναν εν μέρει αποδεκτά μέσω τροποποίησης σχετικών κανονισμών μία σειρά από μέτρα διευκόλυνσης των ωφελούμενων από τα προγράμματα των Διαρθρωτικών Ταμείων και απλοποίηση διαδικασιών και κανόνων που αφορούν την εφαρμογή τους. Ενδεικτικά, μερικά από αυτά προέβλεπαν κατά περίπτωση :

- Νομοθέτηση του ακατάσχετου και αφορολόγητου των ενισχύσεων που χορηγούνται για την αντιμετώπιση της πανδημίας.
- Παράταση των προθεσμιών που αφορούν σε οποιοδήποτε στάδιο υλοποίησης ενταγμένων επενδύσεων, ιδιωτικών και δημοσίων (πχ υποβολή αιτήσεων ενίσχυσης και πληρωμής, αξιολόγηση αιτήσεων, ενστάσεις, δημοπρατήσεις, υλοποίηση, τροποποιήσεις, εκκαθάριση πληρωμών, κ.λπ.).
- Αύξηση του αριθμού των αιτημάτων πληρωμής, καθώς και τροποποίησης που μπορούν να υποβληθούν από τον δικαιούχο κατά την διάρκεια υλοποίησης της επένδυσης.
- Αύξηση ποσοστού πληρωμής προκαταβολών σε δικαιούχους για ενίσχυση της ρευστότητάς τους.
- Δυνατότητα ολοκλήρωσης της επένδυσης σε μικρότερο ποσοστό από το εγκεκριμένο φυσικό και οικονομικό της αντικείμενο, εφόσον το τμήμα που υλοποιήθηκε είναι αυτοτελές και λειτουργικό.
- Για επενδύσεις μεγάλου προϋπολογισμού, όπως αυτές την Μεταποίησης Γεωργικών Προϊόντων, δυνατότητα αποδέσμευσης ποσών που έχουν δεσμευτεί για την υλοποίησή τους, προκειμένου να κατευθυνθούν στην εξυπηρέτηση έκτακτων αναγκών των επιχειρήσεων, και επανέλεγχος της διάθεσης ιδίων κεφαλαίων κατά το στάδιο του 1ου αιτήματος πληρωμής.
- Μη απαίτηση διενέργειας επιτόπιων επισκέψεων επαλήθευσης της υλοποίησης του φυσικού και οικονομικού αντικείμενου των επενδύσεων κατά τα ενδιάμεσα στάδια υποβολής αιτημάτων πληρωμής. Ο έλεγχος να πραγματοποιείται εκ των υστέρων και εφόσον έχουν αρθεί οι περιορισμοί.

Μετά το ξέσπασμα της πανδημίας το 2020 στη χώρα μας, το πρώτο αποτέλεσμα από τις αυξημένες δαπάνες για τη διαχείριση της κρίσης με αντίκτυπο στα δημοσιονομικά μεγέθη ήταν οι έντονες αποκλίσεις από τους στόχους του προϋπολογισμού. Από τον Πίνακα Β του Παραρτήματος προκύπτει πως το 2020 οι προϋπολογισθείσες πιστώσεις του ΠΔΕ ανέρχονταν σε 6.750 εκ. €, ενώ οι τελικές πιστώσεις διαμορφώθηκαν στα 10.647 εκ € προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι έκτακτες δράσεις που αναλήφθηκαν για την αντιμετώπιση των συνεπειών της

υγειονομικής κρίσης. Αντίστοιχα για το 2021 οι προϋπολογισθείσες πιστώσεις του ΠΔΕ ανέρχονταν σε 9.385 εκ. €, ενώ οι τελικές πιστώσεις διαμορφώθηκαν στα 10.997 εκ. €.

Πριν καλά καλά ξεπεραστεί το σοκ στην Ελληνική οικονομία από τη δεκαετή κρίση χρέους, η υγειονομική κρίση επέφερε μια καθίζηση στο ΑΕΠ της τάξης του 9,8% για το 2020, η οποία όμως ήταν παροδική και τις επόμενες δύο χρονιές υπήρξε έντονη ανοδική αντίδραση (9,8% το 2021 και 14,5% το 2022). Όσον αφορά τις συνιστώσες του ΑΕΠ (Πίνακας Α του Παραρτήματος - προσέγγιση της δαπάνης), η ιδιωτική κατανάλωση το 2020 μειώθηκε σημαντικά (-9,3%), σε αντίθεση με τις κυβερνητικές δαπάνες οι οποίες παρουσίασαν αύξηση (2,5%) προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της πανδημίας. Αντίστοιχα και ο ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου ως συνιστώσα δεν επηρεάστηκε αρνητικά και κατέδειξε θετικούς ρυθμούς αύξησης καθόλη την διάρκεια της νέας κρίσης. Στο γεγονός αυτό προφανώς και συνέβαλλαν τα μέγιστα οι χρηματοδοτικές δράσεις του ΠΔΕ προς εργαζόμενους, αυτοαπασχολούμενους και επιχειρήσεις που επλήγησαν ιδιαίτερα από την πανδημία.

Σε μεγάλο ποσοστό (κατά 98%) οι δαπάνες για τις παραπάνω δράσεις επιβάρυναν το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του ΠΔΕ. Ουσιαστικά οι περισσότερες από αυτές τις δαπάνες αφορούσαν κονδύλια του ΕΣΠΑ της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 τα οποία διατέθηκαν με τη σύμφωνη γνώμη των ευρωπαϊκών αρχών ως κεφάλαια στήριξης των επιχειρήσεων λόγω της πανδημίας, προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισης των συνεπειών της νέας κρίσης. Πιο συγκεκριμένα, με τον κανονισμό 2020/558 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου τροποποιήθηκε το νομοθετικό πλαίσιο και δόθηκε στα κράτη μέλη η ευελιξία και η δυνατότητα να κινητοποιήσουν όλους τους αχρησιμοποίητους πόρους από τα Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία.

Οι δαπάνες για την στήριξη των πληττόμενων επιχειρήσεων και εργαζόμενων, όπως φαίνεται και στο διάγραμμα 4.2, συγκράτησαν το ποσοστό ανεργίας, το οποίο τον Απρίλιο του 2020 και μετά την εφαρμογή των πρώτων lockdowns και της αναστολής λειτουργίας των επιχειρήσεων εκτινάχθηκε από το 17,3% στο 20%. Από εκεί και έπειτα υπήρξε μια σταδιακή αποκλιμάκωση του δείκτη.

Πηγή : στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 4.2 ΕΛΣΤΑΤ – ποσοστό ανεργίας ετών 2020-2022

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τον Μάρτιο του 2020 ενεργοποιήθηκε από την Ε.Ε η γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης που προβλέπεται στους Κανονισμούς (ΕΚ) 1466 και 1467/97 και η οποία επιτρέπει την προσωρινή απόκλιση από την κανονική λειτουργία των δημοσιονομικών κανόνων σε κατάσταση σοβαρής επιβράδυνσης της οικονομικής δραστηριότητας της Ε.Ε. Πρωτοφανείς δράσεις της Ε.Ε. πάρθηκαν προκειμένου να στηρίξουν και να συμπληρώσουν τα εθνικά μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής. Τον Απρίλιο του 2020 η Επιτροπή δημιούργησε το χρηματοδοτικό μέσο στήριξης SURE για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας που δημιούργησε η πανδημία. Τον Ιούλιο του 2020 μετά από μαραθόνιες διαπραγματεύσεις οι ηγέτες της Ε.Ε κατέληξαν σε συμφωνία για το πρόγραμμα επονομαζόμενο ως Next Generation EU, πυρήνας του οποίου είναι το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που αποτελεί το μεγαλύτερο χρηματοδοτικό πρόγραμμα της Ε.Ε έως σήμερα, το οποίο αναμένεται να εκταμιεύσει 723,8 δις € σε επιχορηγήσεις και δάνεια. Οι δαπάνες που θα χρηματοδοτηθούν από τον μηχανισμό αυτό θα δώσουν σημαντική δημοσιονομική ώθηση τα επόμενα έτη και θα παρακινήσουν τα κράτη μέλη να καταστήσουν τις δημόσιες δαπάνες και τα δημόσια έσοδα πιο φιλικά στην ανάπτυξη. Η δημοσιονομική πολιτική θα πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην αύξηση των δημοσίων και ιδιωτικών

επενδύσεων, οι οποίες θα πρέπει να επιλέγονται με σύνεση και να συνδυάζονται με μεταρρυθμίσεις προκειμένου να μεγιστοποιείται ο αντίκτυπός τους.

4.4 Μελλοντικές εξελίξεις στο νέο οικονομικό πλαίσιο

Το 2021 και μετά από αρκετούς μήνες περιορισμών στην οικονομική δραστηριότητα λόγω της εξάπλωσης του κορονοϊού covid 19, ο κόσμος άρχισε να ανακάμπτει και οι επιχειρήσεις να επαναλειτουργούν με αποτέλεσμα να εκτοξευτεί η ζήτηση για ενέργεια. Λόγω ενός συνδυασμού αρκετών παραγόντων υπήρξε αλματώδης αύξηση των τιμών της ενέργειας τόσο του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, όσο και του ηλεκτρικού ρεύματος. Τον Φεβρουάριο του 2022 πραγματοποιήθηκε στρατιωτική εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, μία εισβολή που καταδικάστηκε διεθνώς από τις χώρες της Δύσης. Η διεθνής καταδίκη της εισβολής συνοδεύτηκε το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα από επιβολή αυστηρών κυρώσεων εναντίον της Ρωσίας από τις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση και άλλες χώρες. Η προσπάθεια της Ε.Ε για ταχεία απεξάρτηση από το Ρωσικό φυσικό αέριο επέτεινε την ενεργειακή κρίση οδηγώντας σε νέα άνοδο τις τιμές της ενέργειας οι οποίες συμπάρεσυραν σε άνοδο τις τιμές των προϊόντων δημιουργώντας ένα ανεξέλεγκτο κύμα πληθωρισμού.

Ο Ερευνητικός Στόχος στην παρούσα φάση της εργασίας είναι η διερεύνηση της μελλοντικής εξέλιξης της συμβολής των δαπανών για δημόσιες επενδύσεις στη μεγέθυνση του ΑΕΠ στο νέο οικονομικό πλαίσιο όπως διαμορφώνεται μετά την ενεργειακή κρίση και τις επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία.

Οι βασικές ερωτήσεις που τέθηκαν στους συνεντευξιαζόμενους ήταν οι εξής :

α) Ποιες δράσεις έχει αναλάβει να χρηματοδοτήσει το ΠΔΕ για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ενεργειακής κρίσης και του Ουκρανικού;

β) Πως κατανέμονται σύμφωνα και με το ΜΠΔΣ τα ποσά για το ΠΔΕ την επόμενη 5ετία;

γ) Πως συμβάλλουν τα βασικά χρηματοδοτικά εργαλεία (ΕΣΠΑ 21-27, Ταμείο Ανάκαμψης, ΣΣ ΚΑΠ, ΕΠΑ 21-25) στην μεγέθυνση του ΑΕΠ;

Σύμφωνα με τον Πίνακα Ζ του Παραρτήματος, ο οποίος παρουσιάζει τις δράσεις και τις πληρωμές των έργων που εντάχθηκαν στο ΠΔΕ για να χρηματοδοτήσουν δαπάνες για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων που προκλήθηκαν από το Ουκρανικό ζήτημα, δηλαδή την Ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, για τα έτη 2022 και 2023

αντίστοιχα, προκύπτει πως οι δαπάνες από το ΠΔΕ (εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο σκέλος) ανήλθαν συνολικά σε 202,3 εκ €. Ως ποσοστό του ΑΕΠ οι παραπάνω δαπάνες αντιπροσωπεύουν το 0,002% για το έτος 2022. Για το 2023 τα στοιχεία αφορούν το άβμηνο και δεδομένου ότι οι δαπάνες είναι υπερπολλαπλάσιες του 2022 το ποσοστό επί του ΑΕΠ όπως αυτό θα διαμορφωθεί το 2023 θα είναι πολύ μεγαλύτερο. Τα παραπάνω εμφανίζονται συνοπτικά στον Πίνακα 4.2.

Πίνακας 4.2 Συνοπτική παρουσίαση πληρωμών Ουκρανικού κατ έτος

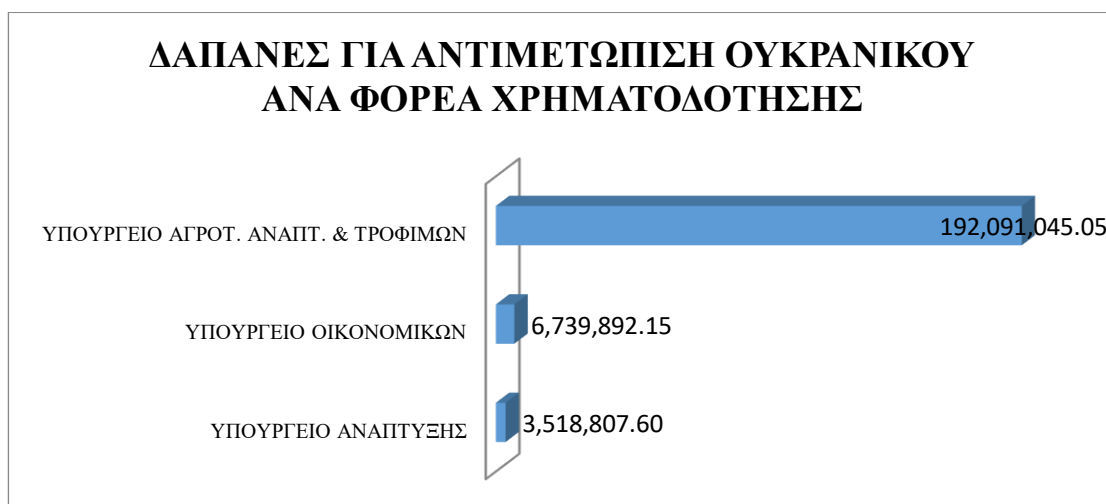
έτος	Εθνικό ΠΔΕ	Συγχ/νο ΠΔΕ	σύνολο	ΑΕΠ	Δαπάνες ΠΔΕ ως % του ΑΕΠ
2022	0	4,4	4,4	208.030,00	0,002
2023 (ά βμηνο)	56	142	198	-	-

Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών 2023, ίδια επεξεργασία

Οι δράσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της Ρωσικής εισβολής που χρηματοδοτήθηκαν μέσω του ΠΔΕ επιβάρυναν τους προϋπολογισμούς 3 Υπουργείων. Στο παρακάτω διάγραμμα 4.3 εμφανίζονται οι δαπάνες για δράσεις του Ουκρανικού ανά φορέα χρηματοδότησης.

Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 4.3, οι περισσότερες δαπάνες πραγματοποιήθηκαν από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων (192,1 εκ €) και μετά ακολουθούν το Υπουργείο Οικονομικών με 6,7 εκ € και το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων με 3,5 εκ €.

ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΟΥΚΡΑΝΙΚΟΥ ΑΝΑ ΦΟΡΕΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών 2023, ίδια επεξεργασία

Διάγραμμα 4.3 Δαπάνες αντιμετώπισης Ουκρανικού ανά φορέα χρηματοδότησης

Οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής:

- Στήριξη σε γεωργούς και μικρομεσαίες επιχειρήσεις που πλήττονται ιδιαίτερα από τις επιπτώσεις της Ρώσικης εισβολής στην Ουκρανία,
- Χρηματική αποζημίωση των φορέων εκμετάλλευσης του τομέα αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας για το διαφυγόν εισόδημά τους και για το πρόσθετο κόστος που προέκυψε λόγω της διατάραξης της αγοράς,
- Χορήγηση κρατικής ενίσχυσης σε παραγωγούς διαφόρων προϊόντων

Η δράση που χρηματοδοτήθηκε από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Οικονομικών περιελάμβανε τα εξής :

- Επιχορήγηση μεταφορικού κόστους και κόστους δημοσιογραφικού χάρτου εκδοτικών επιχειρήσεων που εκδίδουν εφημερίδες και περιοδικά πανελλήνιας κυκλοφορίας, οι οποίες επλήγησαν από σοβαρή οικονομική διαταραχή που προκλήθηκε από τη ρωσική επίθεση κατά της Ουκρανίας

Οι δράσεις που χρηματοδοτήθηκαν από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων περιελάμβαναν κατά κύριο λόγο τα εξής :

- Μέριμνα και υποστήριξη προσφυγικών οικογενειών και ατόμων από την Ουκρανία που αναζήτησαν προστασία στη χώρα μας,

- Έκτακτη επιχορήγηση σε επιχειρήσεις που επλήγησαν από τη Ρώσικη εισβολή.

Στην παρούσα φάση κατά την οποία η ελληνική οικονομία πλήττεται από τις συνέπειες της Ρώσικης εισβολής στην Ουκρανία, το ΠΔΕ έχει ως στόχο κατ' αρχάς την στήριξη της οικονομίας και της κοινωνίας για την ανακούφιση από τις σοβαρές επιπτώσεις τόσο της πανδημίας που περάσαμε όσο και της νέας κρίσης που μας ταλανίζει. Επιπρόσθετα, ο στόχος είναι να τεθούν οι βάσεις για μια δυναμική, ταχεία και βιώσιμη ανάπτυξη το επόμενο διάστημα. Δημοσιονομικός στόχος παραμένει η μεγιστοποίηση της απορρόφησης της ενωσιακής συνδρομής και των πόρων της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 της οποίας το κλείσιμο συμπίπτει με το τέλος του τρέχοντος έτους. Από την άλλη, τρέχει το μεγάλο στοίχημα για την ταχύτατη υλοποίηση των έργων που θα χρηματοδοτηθούν από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και οι ενέργειες για την έναρξη του νέου ΕΣΠΑ της περιόδου 2021-2027.

Για το έτος 2023 ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός προβλέπει συνολικές δαπάνες για το ΠΔΕ ποσού 11.961,85 εκ € εκ των οποίων τα 6.800 εκ € αφορούν το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος, τα 1.500 εκ € το εθνικό σκέλος και τα 3.661,85 εκ € το Ταμείο Ανάκαμψης. Για τα επόμενα έτη 2024 έως 2027 οι εκτιμήσεις παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.3.

Πίνακας 4.3 εκτιμήσεις δαπανών ΠΔΕ 2024-2027

έτος	Εθνικό ΠΔΕ	Συγχ/νο ΠΔΕ	Ταμείο Ανάκαμψης	σύνολο
2024	1.500	6.500	4.340	12.340
2025	1.500	6.300	3.655	11.455
2026	1.500	6.300	3.464	11.264
2027	1.500	6.300	-	7.800

Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών 2023

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει πως την τετραετία 2023 – 2026 οι δαπάνες του ΠΔΕ θα είναι αυξημένες (πάνω από 11 δις κατ' έτος) λόγω και των υποχρεώσεων της χώρας για την υλοποίηση των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης με ορίζοντα κλεισίματος το 2026. Οι δαπάνες αυτές που θα προσεγγίζουν ένα ποσοστό της τάξης του 5% του ΑΕΠ θα έχουν πολλαπλασιαστικά οφέλη στην οικονομία.

Τα κύρια χρηματοδοτικά εργαλεία που θα τονώσουν την οικονομία της χώρας την επόμενη πενταετία είναι τα εξής :

- ΕΣΠΑ 2014-2020 και 2021-2027
- Στρατηγικό Σχέδιο ΚΑΠ
- Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
- Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025

Το Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) της περιόδου 2014-2020 αποτελεί το στρατηγικό σχέδιο για την ανάπτυξη της χώρας με την συνδρομή των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πόροι που θα διατεθούν στη χώρα μας ανέρχονται σε 25,6 δις €, εκ των οποίων τα 20,3 δις € αφορούν την ενωσιακή στήριξη. Αποτελείται από 20 Προγράμματα εκ των οποίων τα 7 Τομεακά και τα 13 Περιφερειακά. Το Πρόγραμμα ολοκληρώνεται στις 31/12/2023 και η απορρόφηση των πόρων μέχρι το β τρίμηνο του 2023 σε όρους δημόσιας δαπάνης ανέρχεται στα 19,3 δις € (ποσοστό απορρόφησης 82,24%).

Οι στόχοι και οι προτεραιότητες του Προγράμματος ήταν :

- μια ανάπτυξη έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς, με χρηματοδοτικές προτεραιότητες την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων
- η ανάπτυξη και αξιοποίηση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού
- η προστασία του περιβάλλοντος και η ανάπτυξη των υποδομών
- η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης.

Το Εταιρικό Σύμφωνο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) της περιόδου 2021-2027 είναι ένα πρόγραμμα που αποτυπώνει τις νέες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της χώρας μας. Εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2021 και οι πόροι που θα διατεθούν στη χώρα μας ανέρχονται σε 26,2 δις €, εκ των οποίων τα 20,9 δις € αφορούν την ενωσιακή στήριξη. Αποτελείται από 8 Τομεακά προγράμματα, 13 Περιφερειακά και το Πρόγραμμα Αλιείας Υδατοκαλλιέργειας και Θάλασσας.

Στους στόχους πολιτικής του νέου ΕΣΠΑ συγκαταλέγονται :

- Η προώθηση ενός καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού,
- Η προώθηση της καθαρής και δίκαιης ενεργειακής μετάβασης, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων,

- Η ανάπτυξη προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας, πολυτροπικών, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών,
- Η επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό και η διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες και αγαθά,
- Η προώθηση μιας βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης, μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών,
- Στοχευμένες δράσεις για την απεξάρτηση από το λιγνίτη στις περιοχές της Δυτικής Μακεδονίας, τη Μεγαλόπολη και τα νησιά

Το Στρατηγικό Σχέδιο της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής 2023-2027 αποτελεί το κείμενο πολιτικής για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα και των αγροτικών περιοχών της χώρας, το οποίο έχει ως βασικό στόχο την υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης των τομέων της Γεωργίας και των τροφίμων. Οι πόροι της Ευρωπαϊκής Ένωσης που θα διατεθούν στη χώρα μας προέρχονται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) για τη χρηματοδότηση των άμεσων ενισχύσεων (Πυλώνας 1) και από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για τη χρηματοδότηση της αγροτικής ανάπτυξης (πυλώνας 2). Οι πόροι του ΣΣ ΚΑΠ 2023-2027 που θα διατεθούν στη χώρα μας ανέρχονται σε 14,2 δις €, εκ των οποίων τα 13,3 δις € αφορούν την ενωσιακή στήριξη. Από το σύνολο των παραπάνω ποσών, μέσω του ΠΔΕ θα χρηματοδοτηθούν οι δράσεις του πυλώνα 2 της αγροτικής ανάπτυξης και μέρος του πυλώνα 1 (Τομεακά Προγράμματα) που ανέρχονται στα 4,4 δις € περίπου.

Στους βασικούς στόχους πολιτικής του ΣΣ ΚΑΠ συγκαταλέγονται :

- Η διασφάλιση ενός βιώσιμου γεωργικού εισοδήματος
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του αγρό-διατροφικού τομέα
- Η βελτίωση της θέσης των γεωργών στην αλυσίδα αξίας
- Περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι
- Η δημογραφική ανανέωση των απασχολούμενων στη γεωργία
- Η παραγωγή υγιεινών και υψηλής διατροφικής αξίας προϊόντων

Τον Σεπτέμβριο του 2020 με την αριθμ 38 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου εγκρίθηκε το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της περιόδου 2021-2025 το οποίο αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τον σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του ΠΔΕ. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος είναι 10

δισ € εκ των οποίων τα 6.845 εκ € αφορούν τα Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης των Υπουργείων, τα 2.250 εκ € αφορούν τα Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης και τα υπόλοιπα ποσά αφορούν το αποθεματικό (750 εκ €) και τα Ειδικά Προγράμματα Ανάπτυξης (155 εκ €).

Οι στόχοι του ΕΠΑ κατηγοριοποιούνται ως εξής :

- Έξυπνη ανάπτυξη
- Πράσινη ανάπτυξη
- Ανάπτυξη υποδομών
- Κοινωνική ανάπτυξη
- Εξωστρέφεια

Στη χώρα μας το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Ελλάδα 2.0 εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2021 από το Συμβούλιο Οικονομικών Δημοσιονομικών Θεμάτων της Ε.Ε (ecofin) και αναμένεται να συγκεντρώσει 31,16 δισ € που θα διοχετευθούν μέσω επιχορηγήσεων και δανείων, ενώ αναμένεται να κινητοποιήσει 60 δισ € συνολικές επενδύσεις στη χώρα έως το τέλος του 2026. Οι δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης θα χρηματοδοτηθούν μέσω του εθνικού σκέλους του ΠΔΕ.

Το Εθνικό Σχέδιο αποτελείται από τους παρακάτω 4 πυλώνες :

- Πράσινη μετάβαση
- Ψηφιακή μετάβαση
- Απασχόληση, δεξιότητες, κοινωνική συνοχή
- Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

4.5 Τελικά συμπεράσματα της έρευνας

Από την βιβλιογραφική ανασκόπηση αναδείχτηκε το γεγονός πως οι δημόσιες επενδύσεις αποτελούσαν διαχρονικά ένα από τα σημαντικότερα θέματα στην οικονομική βιβλιογραφία το οποίο έχει συνδεθεί στενά με τα θέματα της οικονομικής μεγέθυνσης ή και της ανάπτυξης. Τα πολλαπλασιαστικά οφέλη που έχουν τις καθιστούν μοχλό για την ανάκαμψη μιας οικονομίας, ενώ έχουν ενεργό ρόλο στην προσέλκυση και προαγωγή των ιδιωτικών επενδύσεων.

Το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων που χρηματοδοτεί την αναπτυξιακή πολιτική της χώρας, συνιστά ένα εργαλείο δημοσιονομικής πολιτικής το οποίο

προσαρμόζεται σύμφωνα με τις ανάγκες και την κατάσταση της οικονομίας, αλλά και τους στόχους και τις πολιτικές τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η οικονομική μεγέθυνση με την έννοια της αύξησης του εθνικού προϊόντος μπορεί να αποτελεί διαχρονικό στόχο των οικονομικών επιτελείων μιας κυβέρνησης, αλλά δεν πρέπει να περιορίζεται στο στενό πλαίσιο μιας ποσοτικής διάστασης. Η οικονομική ανάπτυξη, πέρα από την ποσοτική, έχει και ποιοτική διάσταση και θα πρέπει να τίθεται ως προτεραιότητα προκειμένου να υπάρξει βιώσιμη βελτίωση της ποιότητας ζωής και της ευημερίας των πολιτών.

Στο στενό πλαίσιο της ευρωζώνης η Ελλάδα αντιμετώπισε κρίσεις με οικονομικό αντίκτυπο οι οποίες έτυχαν διαφορετικής αντιμετώπισης ανάλογα με την πολιτική που εφαρμόστηκε σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης. Στην πρώτη σοβαρή κρίση χρέους που ξέσπασε το 2008 φάνηκε πως η Ε.Ε δεν επέδειξε εξ αρχής τα απαιτούμενα αντανακλαστικά με αποτέλεσμα τα πακέτα διάσωσης που συνδυάστηκαν με αυστηρή λιτότητα και μεταρρυθμίσεις να επιφέρουν μεγάλο πλήγμα στις επενδύσεις (δημόσιες και ιδιωτικές), αλλά και στο σύνολο της οικονομίας της χώρας.

Στην κρίση λόγω ξεσπάσματος της πανδημίας covid 19, η Ε.Ε αντισταθμίζοντας το γεγονός πως θα υπάρξουν οικονομικές επιπτώσεις σε όλες τις χώρες, κινήθηκε σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση από ότι στην προηγούμενη κρίση και ανέλαβε δράσεις για οικονομική στήριξη των πληγέντων μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων και κυρίως με τη δημιουργία του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Ενώ λοιπόν στην κρίση χρέους η περικοπή των δημοσίων επενδύσεων κρίθηκε απαραίτητη για των περιορισμό των ελλειμμάτων και εν γένει του δημόσιου χρέους, στην περίπτωση της κρίσης της πανδημίας covid 19 οι δημόσιες επενδύσεις χαρακτηρίστηκαν ως απαραίτητο εργαλείο για την αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών και την ανάκαμψη της οικονομίας.

Το μοντέλο διακυβέρνησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η λειτουργία της και ο τρόπος λήψης αποφάσεων που χαρακτηρίζονται από γραφειοκρατική και τεχνοκρατική δομή αποδείχτηκε προβληματικό. Για να προχωρήσει η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση απαιτείτε από την Ευρωπαϊκή Ένωση η δημιουργία κατάλληλου θεσμικού πλαισίου και δημοκρατική νομιμοποίηση αρχών. Ένα πρώτο μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή έγινε με τις αποφάσεις που πάρθηκαν για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας με την δημιουργία του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας η οποία αποτελεί μια πιο ολοκληρωμένη και κεντρική διαχείριση των δημοσιονομικών πολιτικών.

Με βάση τα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας όπως διαμορφώθηκαν μετά την ένταξη στην ευρωζώνη το 2000, αναπτύχθηκε το οικονομετρικό μοντέλο το οποίο κατέδειξε το γεγονός πως οι δημόσιες επενδύσεις, παρά το θετικό πρόσημο, φαίνεται να φέρουν μια ιδιαίτερα περιορισμένη επίδραση, χαμηλότερη αυτής που φέρουν η ιδιωτικές επενδύσεις και η κατανάλωση. Το εν λόγω συμπέρασμα επιβεβαιώνει σε μεγάλο βαθμό τα ευρήματα προγενέστερων παρόμοιων ερευνών.

Στο νέο οικονομικό περιβάλλον όπως αυτό διαμορφώνεται μετά τις εξελίξεις σε γεωπολιτικό επίπεδο, η χώρα μας έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει χρηματοδοτικά εργαλεία που αθροιστικά ξεπερνούν τα 70 δις € και τα οποία θα αυξήσουν το πάγιο απόθεμα της οικονομίας και θα δημιουργήσουν εκείνες τις δυναμικές που θα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στο να ξεπεραστούν οι αρνητικές συνέπειες από τις κρίσεις που αντιμετώπισε. Κάνοντας τη σωστή διαχείριση των κονδυλίων και διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο μέσω και των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, θα συμβάλει στην προσέλκυση επενδύσεων ώστε να τεθούν οι βάσεις για την ανάκαμψη της οικονομίας.

Η υπερπληθώρα των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων και οι τομείς στους οποίους αυτά προγραμματίζεται να διοχετευτούν, είναι ικανές συνθήκες ώστε η οικονομία να επισπεύσει την ανάκαμψη και να μπει σε μια τροχιά ανόρθωσης που θα είναι ικανή να επιφέρει μόνιμες βελτιώσεις.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α ΕΛΣΤΑΤ στοιχεία ΑΕΠ 2000 - 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ Β Πιστώσεις / Πληρωμές ΠΔΕ 2000 - 2022

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ Αρχείο δεδομένων για Στατιστική Επεξεργασία στο SPSS

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ Πληρωμές για έργα covid-19 (ΕΤΟΣ 2020)

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε Πληρωμές για έργα covid-19 (ΕΤΟΣ 2021)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ Πληρωμές για έργα covid-19 (ΕΤΟΣ 2022)

ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ Δράσεις ΠΔΕ για την αντιμετώπιση του Ουκρανικού

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

ΕΛΣΤΑΤ Στοιχεία ΑΕΠ 2000-2022

Ενημέρωση: Update, 7/3/2023

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΟ ΕΓΧΩΡΙΟ ΠΡΟΪΟΝ

Σε εκατομμύρια €

Κωδ. ESA 10	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	2021*	2022*
Ι. Τριτογενής τιμές																							
ΠΡΟΣΕΤΙΧΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ																							
P.1	231.451	248.815	268.007	287.061	311.799	321.498	353.865	377.760	388.427	375.814	355.738	323.282	306.792	299.905	293.510	287.711	277.799	287.566	295.990	304.110	264.901	303.831	367.351
P.2	105.270	113.345	122.210	128.548	137.026	142.678	160.818	172.495	172.668	165.423	158.029	145.102	140.841	139.439	137.017	131.876	125.602	132.812	140.379	145.261	119.813	145.165	184.678
B.1	126.181	135.470	145.797	160.513	174.773	178.821	193.047	202.267	213.819	212.391	197.729	178.181	166.151	159.467	156.492	155.836	152.197	154.344	155.611	158.949	145.088	158.688	182.673
D.21	17.513	18.622	20.257	20.869	21.636	22.736	25.572	28.120	28.640	25.674	26.920	25.796	23.220	22.263	22.235	22.136	23.973	24.210	25.476	25.975	21.919	24.651	32.951
D.31	2.447	1.893	2.594	2.477	2.693	2.334	738	693	468	531	525	668	1.090	1.845	1.492	1.603	1.676	1.651	1.529	1.472	1.601	1.644	7.594
ΠΡΟΣΕΤΙΧΗ ΛΑΒΑΝΗ																							
P.3	120.277	129.160	139.552	149.790	161.123	171.701	183.767	198.611	213.182	217.205	200.848	186.685	174.211	160.828	158.815	156.874	154.615	158.307	159.832	165.600	153.386	160.719	183.131
		91.511	97.688	105.106	112.780	120.707	128.557	136.001	147.079	159.108	148.020	139.166	129.833	122.999	119.850	117.781	115.688	119.254	121.520	123.758	112.772	120.580	139.683
		2.974	3.077	3.017	3.091	3.310	3.256	3.854	3.783	4.449	2.721	2.595	2.445	2.550	2.578	2.674	2.959	2.800	2.803	2.973	2.807	2.841	3.293
		25.792	28.483	31.429	33.918	37.106	39.889	43.911	47.750	50.145	50.107	44.924	41.935	37.279	36.487	36.419	35.968	36.253	35.509	36.869	37.807	39.298	40.154
P.5	36.478	39.101	40.456	48.975	49.024	44.031	56.975	63.133	59.315	43.559	40.312	28.525	22.790	21.485	21.077	21.300	22.400	21.268	23.612	22.802	24.747	32.968	44.544
P.51g	34.805	37.648	38.951	45.307	47.257	41.900	51.602	60.528	57.627	49.387	37.113	27.885	21.720	20.141	19.302	18.994	19.208	20.855	20.017	19.595	19.779	24.111	28.507
P.52,P.53	1.673	1.453	1.875	3.668	1.767	2.531	5.373	2.604	1.688	-5.823	3.198	721	1.071	1.344	1.875	2.306	3.191	413	3.595	3.207	4.968	8.857	16.037
P.6	33.502	34.683	32.877	33.177	40.115	42.463	46.130	52.403	56.533	45.089	48.835	51.823	54.145	54.338	57.576	56.662	54.595	61.877	70.015	73.542	52.911	74.258	101.388
P.7	49.009	50.759	49.424	53.037	56.546	58.953	69.010	81.453	87.039	68.319	65.891	63.725	62.766	58.767	60.332	58.467	57.115	64.649	73.901	76.594	65.637	88.270	121.033
ΠΡΟΣΕΤΙΧΗ ΕΙΣΟΔΗΛΤΟΣ																							
D.1	43.482	46.966	54.048	59.461	64.138	68.271	73.066	78.441	82.947	84.875	80.474	74.331	67.853	62.263	62.541	61.770	62.992	65.853	65.900	67.700	65.921	69.422	73.146
B.2	81.914	87.971	91.232	100.724	110.096	110.449	120.894	128.313	131.822	128.465	118.391	105.111	98.247	96.389	90.912	90.266	85.339	86.481	86.158	88.164	80.425	92.733	107.744
D.2	18.676	19.385	21.198	21.888	22.707	23.898	26.961	29.548	30.720	28.080	28.734	28.159	26.694	26.110	28.250	28.760	30.570	30.948	31.658	32.042	27.317	30.793	39.764
D.3	2.824	2.263	3.017	3.169	3.225	3.375	3.650	3.607	3.499	3.786	3.475	4.283	4.414	4.878	4.467	4.428	4.406	4.379	4.138	4.555	8.457	11.273	12.624
B.1*g	141.247	152.194	163.461	178.905	193.716	199.242	217.862	232.695	241.990	237.534	224.124	203.308	188.331	179.884	177.236	176.560	174.494	176.693	179.558	183.351	165.406	181.675	208.030

Πηγή : Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ Β
Πιστώσεις / Πληρωμές ΠΔΕ 2000 - 2022

ΕΤΟΣ	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΠΡΟΫΠΟΛ/ΣΕΣ	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΔΙΑΜΟΡΦ/ΣΕΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΣ
2000	7.161	7.395	7.421
2001	8.159	8.159	7.842
2002	8.948	7.898	7.014
2003	8.918	8.600	8.435
2004	9.250	9.600	9.381
2005	8.050	7.700	7.507
2006	8.400	8.100	8.183
2007	8.750	8.700	8.720
2008	9.300	9.650	9.609
2009	8.800	9.500	9.312
2010	10.300	8.500	8.284
2011	8.500	8.378	6.443
2012	7.700	7.568	5.812
2013	6.850	6.845	6.650
2014	6.800	6.795	6.592
2015	6.400	6.406	6.377
2016	6.750	6.833	6.284
2017	6.750	6.782	5.950
2018	6.750	6.789	6.237
2019	6.750	6.750	5.642
2020	6.750	10.647	10.647
2021	9.385	10.997	8.665
2022	11.999	-	11.616

(Πηγή : Στοιχεία Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, 2023)

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ
Αρχείο δεδομένων για Στατιστική Επεξεργασία στο SPSS

Έτος	Πληρωμές ΠΔΕ	Συνολικό ΑΕΠ	Ιδιωτική Κατανάλωση	Επενδύσεις Γενικής Κυβέρνησης	Ιδιωτικές Επενδύσεις	logpde	logaep	logconsum	logggov	logprin
2000	7.421	141.247	91.511	7.137	27.668	3,87046	5,14998	4,9614737	3,8535157	4,44198
2001	7.842	152.194	97.608	9.045	28.603	3,89443	5,1824	4,9894868	3,9564086	4,45641
2002	7.014	163.461	105.106	8.011	30.570	3,84597	5,21341	5,0216286	3,9036867	4,48529
2003	8.435	178.905	112.780	10.636	34.671	3,92609	5,25262	5,0522324	4,0267783	4,53997
2004	9.522	193.716	120.707	11.025	36.232	3,97873	5,28717	5,0817315	4,0423786	4,55909
2005	7.524	199.242	128.557	8.811	32.689	3,87645	5,29938	5,1090954	3,9450252	4,5144
2006	8.184	217.862	136.001	12.482	39.120	3,91297	5,33818	5,1335434	4,0962842	4,5924
2007	8.809	232.695	147.079	11.286	49.242	3,94493	5,36679	5,1675495	4,05254	4,69234
2008	9.624	241.990	159.108	13.514	44.113	3,98336	5,3838	5,2016924	4,1307839	4,64457
2009	9.588	237.534	157.389	13.562	35.825	3,98173	5,37573	5,1969753	4,1323237	4,55418
2010	8.447	224.124	148.020	8.330	28.783	3,9267	5,35049	5,1703203	3,920645	4,45914
2011	6.443	203.308	139.166	5.089	22.716	3,8091	5,30815	5,1435332	3,7066325	4,35633
2012	5.812	188.381	129.833	4.825	16.895	3,76434	5,27504	5,1133855	3,6834973	4,22775
2013	6.650	179.884	122.999	6.221	13.920	3,82283	5,25499	5,0899029	3,7938602	4,14365
2014	6.592	177.236	119.850	6.571	12.631	3,81899	5,24855	5,0786378	3,8176315	4,10145
2015	6.377	176.369	117.781	6.812	12.182	3,80465	5,24642	5,0710741	3,8332746	4,08574
2016	6.284	174.494	115.688	6.237	12.971	3,79821	5,24178	5,063289	3,7949757	4,11299
2017	5.950	176.903	119.254	8.034	12.821	3,77452	5,24774	5,076472	3,9049318	4,10792
2018	6.237	179.558	121.520	5.827	14.190	3,79498	5,2542	5,0846486	3,765445	4,15197
2019	5.642	183.351	123.758	4.575	15.020	3,75143	5,26328	5,0925729	3,6603911	4,17667
2020	10.647	165.406	112.772	5.191	14.588	4,02722	5,21855	5,0522002	3,715251	4,16399
2021	8.665	181.675	120.580	6.561	17.550	3,93776	5,25929	5,0812755	3,81697	4,24427
2022	11.616	208.030	139.683							

(Πηγή : Στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ, Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, Ίδια επεξεργασία)

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ
Πληρωμές για έργα covid-19 (ΕΤΟΣ 2020)

Τίτλος Έργου	Εκέλευση	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜ/ΤΗΣΗΣ	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΤΟΥΣ
Χορήγηση ενίσχυσης με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής σε επιχειρήσεις που επλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και διάδοσης της νόσου του κορωνοϊού COVID-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	997.597.077,81
Αποζημίωση ειδικού σκοπού για την ενίσχυση επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων, λόγω της εμφάνισης και διάδοσης του κορωνοϊού COVID-19.	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	495.418.260,00
Επιδότηση τόκων δανείων μικρών και μεσoίων επιχειρήσεων πληττόμενων από τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας του ιού COVID-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	243.271.429,66
TAMEIO ΕΠΓΥΩΔΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ COVID-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	1.780.000.000,00
Έργα Ταμείου Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΗΚ)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	768.475.000,00
Πληρωμή προσωρινών αναπληρωτών καθηγητών για κάλυψη εκτάκτων αναγκών λόγω COVID-19.	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	40.000.000,00
Υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την παροχή ηλεκτρονικού φορητού εξοπλισμού	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	1.285.156,00
Οικονομική ενίσχυση μαθητευόμενων μαθητείας για τη μείωση της διασποράς του COVID 19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	3.257.520,00
Δημιουργία δικτύου νοσηλείων για τη λήψη δειγμάτων βιολογικού υλικού και νοσηλευτική βοήθεια στα ύποπτα κρούσματα Κορωνοϊού κατ'οίκον	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	7.683.093,77
Ενίσχυση των Φορέων Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της επιδημίας COVID-19 στις Περιφέρειες	Συγγρ/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	24.166.309,10
Προμήθεια εξοπλισμού και ενίσχυση των Υπηρεσιών Υγείας για την αντιμετώπιση των κινδύνων από την επιδημία COVID-19 των Νοσοκομείων	Συγγρ/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	945.088,28
ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ «ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΟΝΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΚΡΙΣΗΣ»	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	15.000.000,00
ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΠΑΥΣΗ ΤΩΝ ΑΔΙΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΗΜΙΚΗΣ ΕΚΡΗΣΗΣ ΤΗΣ Covid-19 , ΤΗΣ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1, ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΔΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑΣ 2014-2020 (Κωδ. Αποφ:10643,ΑΑ.Προσκ:4625)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	2.805.920,71
ΕΚΤΑΚΤΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΤΟΥΣ ΓΕΩΡΓΟΥΣ ΤΩΝ ΤΟΜΕΩΝ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ Covid 19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	126.331.277,76
ΣΥΝΟΛΟ έργα covid-19 Συγγρημ/νου ΠΔΕ			4.506.236.133,09
Χορήγηση ενίσχυσης με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής σε επιχειρήσεις που επλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και διάδοσης της νόσου του κορωνοϊού COVID-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	997.597.077,81
ΪΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΜΕΘ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	Εθνικό	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	297.355,63
Εμβληματική Δράση για την αντιμετώπιση του ιού SARS-CoV-2. Επιδημιολογική μελέτη στην Ελλάδα μέσω εκτεταμένων εξετάσεων ανίχνευσης ιού και αντισωμάτων, αλληλομόρφωσης ιικών γονιδιωμάτων και γενετικής ανάλυσης ασθενών.	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	1.310.000,00
ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΚΑΙ ΟΜΑΛΗΣ ΕΠΑΝΑΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ Α.Ε.Ι. ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	1.401.853,90
«Συμβάσεις ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας του άρθρου εξηκοστού δευτέρου της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου ΠΝΠ 30.3.2020 (Α' 75) για τη διασφάλιση της ελάχιστης θαλάσσιας συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης νησιωτικών περιοχών καθώς και ανάκτησης του ακτοπολικού δικτύου»	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	22.651.511,05
Ειδικό Πρόγραμμα τηλεκατάρτισης με πιστοποίηση για επιστήμονες πληττόμενους από τον κορωνοϊό που εντάσσονται στους 6 βασικούς επιστημονικούς κλάδους της χώρας βάσει ΚΑΔ οριζόμενων από το ΥΠΟΙΚ	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	6.769.600,00
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	767.049,56
Ενίσχυση των Μονάδων Υγείας και Φορέων του Υπουργείου Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της επιδημίας COVID-19	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	24.963.734,26
ΣΥΝΟΛΟ έργα covid-19 Εθνικού ΠΔΕ			58.161.104,40
ΣΥΝΟΛΟ ΠΔΕ ΕΤΟΥΣ 2020			4.564.397.237,49

(Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, 2023)

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε
Πληρωμές για έργα covid-19 (ΕΤΟΣ 2021)

Τίτλος Έργου	Σκέλος	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜ/ΤΗΣΗΣ	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΤΟΥΣ
Χορήγηση ενίσχυσης με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής σε επιχειρήσεις που πλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και διάδοσης της νόσου του κορωνοϊού COVID-19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	1.108.280.272,07
ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΓΙΑ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ (COVID-19)	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	258.923.259,86
Αποζημίωση ειδικού σκοπού για την ενίσχυση επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων, λόγω της εμφάνισης και διάδοσης του κορωνοϊού COVID-19.	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	3.844.616,00
Επιχορήγηση μεταφορικού κόστους εκδοτικών επιχειρήσεων που εκδίδουν εφημερίδες και περιοδικά πανελληνίας κυκλοφορίας, οι οποίες πλήγησαν από την πανδημία του κορωνοϊού COVID-19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	2.579.138,96
Επιδότηση τόκων δανείων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων πληττόμενων από τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας του ιού COVID-19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	116.877.251,57
ΤΑΜΕΙΟ ΕΓΓΥΟΔΟΣΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ COVID-19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	220.000.000,00
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΘΕΡΜΑΝΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	5.000.000,00
ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ ΣΕ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ ΓΙΑ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΠΡΩΤΩΝ ΥΛΩΝ	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	243.000.000,00
ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΤΤΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	195.169.999,80
Επιχορήγηση υφιστάμενων επιχειρήσεων γυμναστηρίων, παιδότοπων, Αυτοαπασχολούμενων Δικηγόρων, υφιστάμενων ΜμΕ επιχειρήσεων του κλάδου του λιανεμπορίου που διατηρούν φυσικό κατάστημα, για την ανάπτυξη/αναβάθμιση και διαχείριση ηλεκτρονικού καταστήματος, Στήριξη Νεοφυών Επιχειρήσεων Εθνικού Μητρώου Elevate Greece για αντιμετώπιση πανδημίας Covid-19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	30.774.617,13
Πανερωπαϊκή έρευνα για τη γήρανση του πληθυσμού και τις επιπτώσεις του COVID-19 Εθνική Συμμετοχή στην Ερευνητική Υποδομή SHARE, ProGender :Ψηφιακός κόμβος για τις έμφυλες επιπτώσεις της κρίσης του COVID -19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	143.549,00
Υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας με την παροχή ηλεκτρονικού φορητού εξοπλισμού	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	6.179.687,94
Υποστήριξη του υποχρεωτικού λόγω του COVID 19 εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού έργου των διδασκόντων των Πανεπιστημίων με την προμήθεια ηλεκτρονικού εξοπλισμού κλπ	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	4.034.613,05
Δημιουργία δικτύου νοσηλεύτων για τη λήψη δειγμάτων βιολογικού υλικού και νοσηλευτική βοήθεια στα ύποπτα κρούσματα Κορωνοϊού κατ'οίκον	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	16.709.492,01
Ενίσχυση Φορέων Κοινωνικής Πρόνοιας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	974.698,57
Ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών Επιχειρήσεων που πλήγησαν από τον Covid-19 στις Περιφέρειες	Ευγρη/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	740.645.020,86
Ενίσχυση των Φορέων Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της επιδημίας COVID-19 στις Περιφέρειες	Ευγρη/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	99.905.524,66
Προμήθεια εξοπλισμού και ενίσχυση των Υπηρεσιών Υγείας για την αντιμετώπιση των κινδύνων από την επιδημία COVID-19 των Νοσοκομείων	Ευγρη/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	3.934.803,14
«Μέτρα για τη δημόσια υγεία ως συνέπεια της επιδημικής έκρηξης της Covid- 19» της Ενωσιακής Προτεραιότητας 2, του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020» (Κωδ.Αποφ:12840,ΑΑ.Προσκ:4996)	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	19.486.163,33
ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ ΣΤΗΡΙΞΗΣ «ΑΠΟΣΤΑΣΗ ΟΔΝΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΚΡΙΣΗΣ»	Ευγρη/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	7.095.000,00

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΠΑΥΣΗ ΤΩΝ ΑΔΙΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΗΜΙΚΗΣ ΕΚΡΗΣΗΣ ΤΗΣ Covid-19 , ΤΗΣ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1, ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΔΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑΣ 2014-2020 (Κωδ.Αποφ:10643,ΑΑ.Προσκ:4625)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	15.400.371,03
ΣΥΝΟΛΟ έργα covid-19 Συγγρημ/νου ΠΔΕ			3.098.958.078,98
«Συμβάσεις ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας του άρθρου εξηκοστού δευτέρου της Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου ΠΝΠ 30.3.2020 (Α' 75) για τη διασφάλιση της ελάχιστης θαλάσσιας συγκοινωνιακής εξυπηρέτησης νησιωτικών περιοχών καθώς και ανάκτησης του ακτοπλοϊκού δικτύου»	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	4.412.544,95
Κατεπείγουσες Ρυθμίσεις για τη Διασφάλιση της Θαλάσσιας Συγκοινωνιακής Εξυπηρέτησης Νησιωτικών Περιοχών και την Ανάκτηση του Ακτοπλοϊκού Δικτύου του ν.4738/20(ΦΕΚ 207 Α'), άρθρο 282	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	24.948.451,57
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	2.237.867,51
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΕΜΕΙΝΑΝ ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΣΕ ΑΝΑΣΤΟΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ 2020 ΛΟΓΩ ΤΟΠΙΚΗΣ ΙΣΧΥΟΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ COVID 19	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	7.998.000,00
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΥΠΙΔΘ «ΨΗΦΙΑΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ», ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΟΥΣ ΚΑΙ ΟΜΑΛΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ Α.Ε.Ι. ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΣΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	774.895,76
Ενίσχυση των Μονάδων Υγείας και Φορέων του Υπουργείου Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της επιδημίας COVID-19	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	24.000,00
ΣΥΝΟΛΟ έργα covid-19 Εθνικού ΠΔΕ			40.395.759,79
ΣΥΝΟΛΟ ΠΔΕ ΕΤΟΥΣ 2021			3.139.353.838,77

(Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, 2023)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ
Πληρωμές για έργα covid-19 (ΕΤΟΣ 2022)

Τίτλος Έργου	Σκέλος	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜ/ΤΗΣΗΣ	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΤΟΥΣ
ΕΥΝΕΙΣ ΦΟΡΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΠΛΗΡΩΜΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΓΙΑ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΤΙΣ ΔΥΣΜΕΝΕΙΣ ΣΥΝΕΠΙΕΙΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ (COVID-19)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	90.379.139,08
Επιχορήγηση μεταφορικού κόστους εκδοτικών επιχειρήσεων που εκδίδουν εφημερίδες και περιοδικά πανελληνίας κυκλοφορίας, οι οποίες πλήγησαν από την πανδημία του κορωνοϊού COVID-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	1.565.863,83
Χορήγηση ενίσχυσης με τη μορφή επιστρεπτέας προκαταβολής σε επιχειρήσεις που πλήγησαν οικονομικά λόγω της εμφάνισης και διάδοσης της νόσου του κορωνοϊού COVID-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	12.069,17
Επιδότηση τόκων δανείων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων πληττόμενων από τα μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας του ιού COVID-19 & ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗΣ ΤΟΚΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΛΗΤΤΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΗΣ ΝΟΣΟΥ COVID 19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	9.779.748,06
Επιχορήγηση υφιστάμενων επιχειρήσεων γυμναστηρίων, παιδότοπων	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	2.000.000,00
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΠΛΗΓΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ, ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΟΥ ΥΠΕΣΤΗΛΑΝ ΜΕΓΑΛΕΣ ΦΥΣΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΕΣ	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	10.000.000,00
Στήριξη Νεοφυών Επιχειρήσεων Εθνικού Μητρώου Elevate Greece για αντιμετώπιση πανδημίας Covid-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	17.838.628,66
ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΛΗΤΤΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	42.000.000,00
Επιχορήγηση υφιστάμενων ΜμΕ επιχειρήσεων του κλάδου του λιανικού εμπορίου που διαπρνούν φυσικό κατάστημα, για την ανάπτυξη/αναβάθμιση και διαχείριση ηλεκτρονικού καταστήματος (Α' & Β' ΚΥΚΛΟΣ)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	19.640.000,00
Επιχορήγηση Αυτοαπασχολούμενων Δικηγόρων	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	15.500.000,00
ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΠΛΗΤΤΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΝΔΗΜΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ, ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΩΝ, ΤΡΟΦΟΔΟΣΙΑΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ, ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΣΧΟΛΗΣ ΧΟΡΟΥ	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	43.500.000,00
ProGender :Ψηφιακός κόμβος για τις έμφύλες επιπτώσεις της κρίσης του COVID -19.	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	40.000,00
Υποστήριξη του υποχρεωτικού λόγω του COVID 19 εξ αποστάσεως εκπαιδευτικού έργου των διδασκόντων των Πανεπιστημίων με την προμήθεια ηλεκτρονικού εξοπλισμού κλπ	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	3.393.557,11
ΠΛΗΡΩΜΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΩΝ ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ (ΕΕΠ-ΕΒΠ) ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΚΟΡΩΝΟΪΟΥ (COVID-19)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ	14.940.000,00
Δημιουργία δικτύου νοσηλευτών για τη λήψη δειγμάτων βιολογικού υλικού και νοσηλευτική βοήθεια στα ύποπτα κρούσματα Κορωνοϊού κατ'οίκον	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ	18.615.366,44
Ενίσχυση Φορέων Κοινωνικής Πρόνοιας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας Covid-19	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ	6.090.459,12
Δράσεις αντιμετώπισης της πανδημίας COVID-19 της Γενικής Γραμματείας Αντεγκληματικής Πολιτικής	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	21.700,00
Ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών Επιχειρήσεων που πλήγησαν από τον Covid-19 στις Περιφέρειες	Συγγρ/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	160.426.875,12
Ενίσχυση των Φορέων Υγείας με επικουρικό προσωπικό για την ανταπόκριση στις ανάγκες λόγω της επιδημίας COVID-19 στις Περιφέρειες	Συγγρ/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	103.001.472,13

Προμήθεια εξοπλισμού και ενίσχυση των Υπηρεσιών Υγείας για την αντιμετώπιση των κινδύνων από την επιδημία COVID-19 των Νοσοκομείων	Συγγρ/νο	13 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	9.447.002,93
ΠΡΟΕΩΡΙΝΗ ΠΑΥΣΗ ΤΩΝ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΗΜΙΚΗΣ ΕΚΡΗΞΗΣ ΤΗΣ Covid-19 , ΤΗΣ ΕΝΩΣΙΑΚΗΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1, ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΕΑΣ 2014-2020 (Κωδ.Αποφ:10643,ΑΑ.Προσκ:4625)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	21.285.312,27
ΣΥΝΟΛΟ έργα covid-19 Συγγρημ/νου ΠΔΕ			589.477.193,92
Καταλείψεις Ρυθμίσεις για τη Διασφάλιση της Θαλάσσιας Συγκοινωνιακής Εξυπηρέτησης Νησιωτικών Περιοχών και την Ανάκτηση του Ακτοπλοϊκού Δικτύου του ν.4738/20(ΦΕΚ 207 Α'), άρθρο 282	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	14.087.348,00
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	15.238.750,82
Προμήθεια υπηρεσιών υποστήριξης του τηλεφωνικού κέντρου της γραμμής 1520 για την αντιμετώπιση της κατεπείγουσας και απρόβλεπτης κρίσιμης κατάστασης που διαμορφώθηκε λόγω της διασποράς της λοιμώδους νόσου COVID-19	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	249.999,98
Εμβληματική Δράση για την αντιμετώπιση του ιού SARS-CoV-2. Επιδημιολογική μελέτη στην Ελλάδα μέσω εκτεταμένων εξετάσεων αντίγνωσης ιού και αντισωμάτων, αλληλούχησης ιικών γονιδιωμάτων και γενετικής ανάλυσης ασθενών. (2020ΣΕ01300001)	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	1.000.000,00
ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚτΠ ΜΑΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ ΤΟΥ COVID-19	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	281.160,86
Επιχορήγηση της ΕΔΥΤΕ Α.Ε. για Ψηφιακές δράσεις για την αντιμετώπιση του SARS-CoV-2	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	382.975,48
ΣΥΝΟΛΟ έργα covid-19 Εθνικού ΠΔΕ			31.240.235,14
ΣΥΝΟΛΟ ΠΔΕ ΕΤΟΥΣ 2022			620.717.429,06

(Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, 2023)

ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ

ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΔΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΟΥΚΡΑΝΙΚΟΥ

Τίτλος Έργου	Σκέλος	Φορέας Χρηματοδότησης	Προϋπολογισμός	Πληρωμές Έτους 2022	Πληρωμές Έτους 2023
Μέριμνα για τα εκτοπισθέντα άτομα από την Ουκρανία, που αναζητούν προστασία στην Ελλάδα	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	150.000,00	100.000,00	50.000,00
Άμεση & ολιστική υποστήριξη προσφυγικών οικογενειών από την Ουκρανία»	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	150.000,00	90.000,00	0,00
Επιχορήγηση μεταφορικού κόστους και κόστους δημοσιογραφικού χάρτου εκδοτικών επιχειρήσεων που εκδίδουν εφημερίδες και περιοδικά πανελληνίας κυκλοφορίας, οι οποίες επλήγησαν από σοβαρή οικονομική διαταραχή που προκλήθηκε από τη ρωσική επίθεση κατά της Ουκρανίας	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	6.739.892,15	4.206.534,57	2.533.357,58
ΕΚΤΑΚΤΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΓΕΩΡΓΟΥΣ ΚΑΙ ΜΜΕ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	94.215.903,00	0,00	94.202.153,00
ΕΚΤΑΚΤΗ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΓΕΩΡΓΟΥΣ ΚΑΙ ΜΜΕ ΠΟΥ ΠΛΗΤΤΟΝΤΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ (2η ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	3.353.364,50	0,00	3.353.364,50
Χρηματική αποζημίωση των φορέων εκμετάλλευσης του τομέα αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας για το διαφυγόν εισόδημά τους και για το πρόσθετο κόστος που προέκυψε λόγω της διατάραξης της αγοράς η οποία προκλήθηκε από τον επιθετικό πόλεμο της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και τις επιπτώσεις της στην εφοδιαστική αλυσίδα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ 3.4.3 «Μέτρα Εμπορίας», (παρ. 3, του άρθρου 68, Καν. (ΕΕ) 508/2014, όπως τροποποιήθηκε με τον Καν(ΕΕ) 1278/2022, της Ενωσιακής Προτεραιότητας 5, «Προώγηση της εμπορίας και της μεταποίησης», του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας & Θάλασσας 2014-2020 (Κωδ.Αποφ:19424,ΑΑ.Προσκ:6787)	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	38.826.591,25	0,00	38.535.527,55
Εκτακτη Επιχορήγηση σε επιχειρήσεις που έχουν πληγεί από την επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας και τις διεθνείς κυρώσεις που επιβλήθηκαν	Συγγρ/νο	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	4.278.807,60	0,00	3.278.807,60
ΣΥΝΟΛΟ έργα Συγγρημ/νου ΠΔΕ			147.714.558,50	4.396.534,57	141.953.210,23
Χορήγηση ενίσχυσης σε παραγωγούς αγγουριών, καπνού, κρόκου, σπαραγγιών, κορινθιακής σταφίδας και μελιού σε όλη την Επικράτεια με βάση την υπό στοιχεία 2023/С101/03 (С101/17.03.2023) Ανακοίνωση της Ε.Ε. Προσωρινό Πλαίσιο.	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	30.854.570,00	0,00	30.854.570,00
Χορήγηση ενίσχυσης σε παραγωγούς μήλων και καστανών σε όλη την Επικράτεια με βάση την υπό στοιχεία 2022/С 426/01 (С 426/9.11.2022) ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής	Εθνικό	ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ	25.145.430,00	0,00	25.145.430,00
ΣΥΝΟΛΟ έργα Εθνικού ΠΔΕ			56.000.000,00	0,00	56.000.000,00
		ΣΥΝΟΛΑ ΠΔΕ	203.714.558,50	4.396.534,57	197.953.210,23

(Πηγή : Υπ. Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών, 2023)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Αναστασάτος & Χαρδούβελης, 2014. Η μακροοικονομική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Βαβούρας, 2019. *Οικονομική Πολιτική*. s.l.:Εκδόσεις Παπαζήση.

Βλάδος & Χατζηνικολάου, 2021. Οικονομική ανάπτυξη έναντι οικονομικής μεγέθυνσης: Η συμβολή του Γ. Χατζηκωνσταντίνου στην ανάδειξη και στον εμπλουτισμό της πολυδιάστατης και κρίσιμης σημασίας προβληματικής. *Emeritus Professor of Economic Theory*, pp. 147-166.

Γκαμαλέτσος, 1990 α. *Θεωρητική Οικονομετρία, Τόμος Α*. s.l.:Εκδόσεις Α. Σταμούλης .

Γκαμαλέτσος, 1990 β. *Θέματα Οικονομετρίας*. s.l.:Εκδόσεις Α. Σταμούλης.

Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης , 2013. *Σημειώσεις : Θέματα δημοσίων επενδύσεων*.

ΕΛΣΤΑΤ, 2011. *Ελλάς - Εθνικοί Λογαριασμοί*.

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2019. *Έκθεση για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις*,

Καραϊσκού, Πρόντζας & Καμενάκη, 2019. Δημόσιες επενδύσεις και οικονομική μεγέθυνση: η περίπτωση της Ελλάδας.. *Εκπαίδευση, Δια Βίου Μάθηση, Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη, Καινοτομία και Οικονομία*, 2, pp. 571-577..

Κορρές, Κουρλιούρος & Κόκκινου, 2013. Η Αποτελεσματικότητα των Δημοσίων Δαπανών, η Κρίση Χρέους και οι Επιπτώσεις στην Οικονομική Ανάπτυξη.

Λιανός & Μπένος, 1992. *Μακροοικονομική Ανάλυση & Δημοσιονομική Πολιτική*. s.l.:Εκδόσεις Ε. Μπένου.

Λιανός & Ψειριδου, 2015. *Οικονομική Ανάλυση & Πολιτική – Μακροοικονομική Βασικές αρχές & προεκτάσεις*. s.l.:Kallipos, Open Academic Editions.

Λιαργκόβας, Γούλας & Αποστολόπουλος , 2022. Οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας covid - 19 στους εργαζόμενους του ιδιωτικού τομέα. *Συνέκδοση ΙΝΕ ΓΣΕΕ – ΚΕΠΕ*.

Μανώλη & Μαρής, 2015. *Εισαγωγή στη διεθνή πολιτική οικονομία*.

Μπίτσικας, 1986. *Κοινωνική Αξιολόγηση Δημοσίων Επενδύσεων στην Ελλάδα*, σελ. 27. , s.l.: Αθήνα: Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ).

Παπαιωάννου, 2013. *Οικονομική Μεγέθυνση στην Ελλάδα : Τάσεις και μεσοπρόθεσμες προοπτικές*, ΚΕΠΕ Μελέτες 74.

PricewaterCoopers, 2017. «Από την ύφεση στην αναιμική ανάκαμψη»,

Σαραντίδης, 1990. *Σύγχρονη Μακροοικονομική Ανάλυση, Εισαγωγική εισοδηματική ανάλυση και εθνικοί λογαριασμοί*, Τόμος Α.:Εκδόσεις Α. Σταμούλης.

Χαλικιάς, Μανωλέσσου & Λάλου , 2015. *Μεθοδολογία Έρευνας και Εισαγωγή στη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων με το IBM SPSS STATISTICS*.

Ψυχάρης, Πανταζής & Πανώρη, 2021. *Γεωγραφικές διαστάσεις της πολιτικής λιτότητας: διερεύνηση της επίδρασης των μνημονίων στην μείωση των δημοσίων επενδύσεων στις περιφέρειες της Ελλάδας*.

Ξενόγλωσση

Acemoglu, 2012. Introduction to economic growth.. *Journal of economic theory*, 147(2), pp. 545-550.

Ahamed, 2022. Impact of Public and Private Investments on Economic Growth of Developing Countries. (*Doctoral dissertation, Northern Illinois University*).

Alcidi, Corti & Gros, 2022. A Golden Rule for Social Investments: How to Do It.. *Intereconomics*, 57(1), pp. 26-32.

Alogoskoufis, 2021. Greece before and after the euro: Macroeconomics, politics and the quest for reforms.. *Department of Economics Athens University of Economics and Business WORKING PAPER*, (02-2021).

Aschauer, 1989. Is public expenditure productive?. *Journal of monetary economics*, 23(2), pp. 177-200.

Aschauer, 1993. Public capital, productivity, and macroeconomic performance: a literature review. *Report prepared for Apogee Research, Inc.*.

Begg, Fischer, Vernasca & Dornbusch, 2006. *Εισαγωγή στην Οικονομική*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη.

Berg, και συν., 2012. Public investment, growth, and debt sustainability: Putting together the pieces. International Monetary Fund. *IMF Working Paper WP/12/144*.

Blanchard, Amighini & Giavazzi, 2010. *Macroeconomics. A European perspective*.

Dabla-Noris, Kyobe, Mills & Papageorgiou, 2012. Investing in public investment: an index of public investment efficiency. *Journal of Economic Growth*, 17, pp. 235-266.

DeGrauwe, 2016. The legacy of the Eurozone crisis and how to overcome it.. *Journal of Empirical Finance*, 39,, pp. 147-155.

DeJong, Ferdinandusse, Funda & Vetlov, 2017. The effect of public investment in Europe: a model-based assessment.. *ECB Working Paper 2021, February 2017*.

Donath, Milos, M. C. & Milos, L. R., 2008. Public investment and economic growth in the European Union member states..

Dreger & Reimers, 2015. The impact of public investment on private investment in the Euro Area.. *Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung*, 84(3), pp. 183-193.

Dritsakis, Varelas & Adamopoulos, 2006. The main determinants of economic growth: An empirical investigation with Granger causality analysis for Greece..

European Parliament, 1999. «*Public and Private Investment in the European Union*», *Working Paper*, s.l.: Economic Affairs Series.

Galli, 2023. The role of public investments in the EU economic governance framework.

Ginzburg & Simonazzi, 2017. Out of the Crisis. A radical change of strategy for the Eurozone.. *The European journal of comparative economics*, 14(1), , p. 13.

Gräbner, Heimberger & Kapeller, 2020. Pandemic pushes polarisation: the Corona crisis and macroeconomic divergence in the Eurozone.. *Journal of Industrial and Business Economics*, 47(3), , pp. 425-438..

Haller, 2012. Concepts of Economic Growth and Development. Challenges of Crisis and of Knowledge. *Economy Transdisciplinarity Cognition Vol. 15, Issue 1/2012*,, pp. 66-71.

International Monetary Fund, 2014. Is it time for an infrastructure push? The macroeconomic effects of public investment. In *World Economic Outlook: Legacies, Clouds, Uncertainties*..

Koroneos & Rokos, 2012. Sustainable and integrated development—A critical analysis.. *Sustainability*, 4(1), pp. 141-153.

Krugman & Fujita, 2004. The new economic geography: Past, present and the future.. *Fifty years of regional science*, pp. 139-164.

Krugman & Obstfeld, 2009. *International economics: Theory and policy. 6th edition*. s.l.:Pearson Education.

Leounakis & Sakellaris, 2019. Greek Economic Growth: Past and Future. *CGK Working Paper no. 2019-07*.

Makuyana & Odhiambo , 2016. Public and Private Investment and Economic Growth: A Review,.. *Journal of Accounting and Management*, vol.: 06; no.: 02; , p. 25 – 42.

Mehrorita & Valila, 2006. «Public Investment in Europe: Evolution and Determinants in Perspective». *Fiscal Studies*, pp. vol. 27, no. 4, pp. 443–471.

Miyamoto, και συν., 2018. Growth impact of public investment and the role of infrastructure governance. International Monetary Fund, Washington, DC.

Papaioannou, 2016. Public Investment Multipliers in EU Countries: Does the Efficiency of Public Sector Matter?. *CEPE - DISCUSSION PAPERS, No 150*.

Papanikos, 2022. Greece in the Eurozone: An Evaluation of the First Two Decades - – Pages. *Athens Journal of Business & Economics – Volume 8, Issue 2, April 2022*, pp. 177-192.

Pegkas & Tsamadias, 2016. How important are foreign and domestic investments, exports and human capital for Greece's economic growth?.. *Economic Issues, 21(Part 1)*, , pp. 23-45.

Petrakis, Valsamis & Kafka, 2020. *Economic growth and development policy..* s.l.: Springer International Publishing..

Picarelli, Vanlaer & Marneffe, 2019. Does public debt produce a crowding out effect for public investment in the EU?..

Rodríguez-Pose, Psycharis & Tselios, 2012. Public investment and regional growth and convergence: Evidence from Greece.. *Papers in Regional Science, 91(3)*, , pp. 543-568..

Stiglitz, 2016. Inequality and Economic Growth.

Truger, 2016. The golden rule of public investment: A necessary and sufficient reform of the EU fiscal framework?. (No. 168). *IMK Working Paper*..

Turrini, 2004. Public investment and the EU fiscal framework. (No. 202). *Directorate General Economic and Financial Affairs (DG ECFIN), European Commission*..

Διαδικτυακές Πηγές

<https://www.statistics.gr/el/statistics/eco>

<https://www.consilium.europa.eu/el/policies/coronavirus/covid-19-economy/>

<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

<https://anaptyxi.gov.gr/el-gr/>

<http://www.info3kps.gr/faq.asp>

<https://greece20.gov.gr/>

Νόμοι

Νόμος 2212/1952 «Περί αναγραφής εις τον Κρατικό Προϋπολογισμό από του οικονομικού έτους 1952-1953 και εφεξής πιστώσεων δια δαπάνες προβλεπόμενες υπό Συμβάσεων Έργου Δ.Ο.Σ και Ο.Κ.Α. εις βάρος των κεφαλαίων της Ανασυγκροτήσεως»

Νόμος 3871/2010 «Δημοσιονομική Διαχείριση και Ευθύνη»

Νόμος 3845/2010 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο»

Νόμος 3985/2011 «Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015»

Νόμος 4046/2012 «Έγκριση των Σχεδίων Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος, του Σχεδίου του Μνημονίου Συνεννόησης μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Τράπεζας της Ελλάδος και άλλες επείγουσες διατάξεις για τη μείωση του δημοσίου χρέους και τη διάσωση της εθνικής οικονομίας»

Νόμος 4093/2012 «Έγκριση Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016 – Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής του ν. 4046/2012 και του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2013–2016»

Νόμος 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις»

Νόμος 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις»

Νόμος 4772/2021 «Διενέργεια Γενικών Απογραφών έτους 2021 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, επείγουσες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας του κορονοϊού COVID-19, επείγουσες δημοσιονομικές και φορολογικές ρυθμίσεις και άλλες διατάξεις»